SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

JANA VRÁNOVÁ – 50 let kurátorské praxe v Domě umění města Brna a realizované fotografické výstavy (1972–2022)

Opava 2023
Ing. Martina Koubková

JANA VRÁNOVÁ – 50 let kurátorské praxe v Domě umění města Brna a realizované fotografické výstavy (1972–2022)

JANA VRÁNOVÁ – 50 years of curatorial career in The Brno House of Arts and curated photographic exhibitions (1972–2022)

Ing. Martina Koubková

Vedoucí teoretické bakalářské práce: prof. PhDr. Vladimír Birgus

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ

Filozoficko-přírodovědecká fakulta Opava

Institut tvůrčí fotografie

Obor: Tvůrčí fotografie

Opava 2023

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Akademický rok: 2022/2023

Zadávající ústav:	Institut tvůrčí fotografie
Studentka:	Ing. Martina Koubková
UČO:	47713
Program:	Filmové, televizní a fotografické umění a nová média
Obor:	Tvůrčí fotografie
Téma práce:	T: JANA VRÁNOVÁ – 50 let kurátorské praxe v Domě umění města Brna a realizované fotografické výstavy (1972–2022)
Téma práce anglicky:	T: JANA VRÁNOVÁ – 50 years of curatorial career in The Brno House of Arts and curated photographic exhibitions (1972–2022)
Zadání:	Práce bude mapovat realizované fotografické výstavy Jany Vránové v roli kurátora Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho a v Domě umění města Brna. Zde a v dalších výstavních prostorách během posledních pěti dekád realizovala stovky fotografických výstav; spolupracovala s významnými českými a zahraničními osobnostmi v oblasti fotografie, zasadila se o vnímání fotografie československou veřejností jako o samostatné umělecké kategorii. Cílem práce bude seznámit čtenáře s činností Jany Vránové, nahlédnout do pracovního procesu kurátora, přípravy fotografické výstavy, způsobu komunikace s autorem, publikační činnosti; tedy kurátorské práci v jedné z nejdůležitějších „Kunsthalle" České republiky a bývalého Československa – Domu umění města Brna – během období 1972–2022.
Literatura:	SLAVÍČEK, Lubomír, VRÁNOVÁ, Jana (eds). 90 let Domu umění města Brna: architektura, historie, výstavy, kulturní činnost 1910–2000: Dům umění města Brna 20. října – 10. prosince 2000. Brno: Dům umění města Brna, 2000. SLAVÍČEK, Lubomír, VRÁNOVÁ, Jana (eds). 100 let Domu umění města Brna: 1910–2010: [14. 12. 2010 – 13. 02. 2011, Dům umění, Dům pánů z Kunštátu]. Brno: Dům umění města Brna, 2010. SVOBODOVÁ Marika, VRÁNOVÁ, Jana (eds.) Mladí přátelé výtvarného umění (MPVU). Brno: Spolek přátel Domu umění města Brna, z. s., 2020. HRUBÝ, Karel Otto et al. Karel Otto Hrubý: fotograf, pedagog, teoretik. Brno: Barrister & Principal Publishing, Dům umění města Brna, Moravská Galerie v Brně, 2017. POSPĚCH, Tomáš (ed.). Role fotografie: rozhovory o různé fotografii. Praha: Positif, 2019.
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Vladimír Birgus
Datum zadání práce:	15. 2. 2023

Souhlasím se zadáním (podpis, datum): 16. 7. 2023

.....

prof. PhDr. Vladimír Birgus

vedoucí ústavu

ABSTRAKT

Práce mapuje realizované fotografické výstavy Jany Vránové v roli kurátora Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho a v Domě umění města Brna. Zde a v dalších výstavních prostorách během posledních pěti dekád realizovala stovky fotografických výstav; spolupracovala s významnými českými a zahraničními osobnostmi v oblasti fotografie, zasadila se o vnímání fotografie československou veřejností jako o samostatné umělecké kategorii. Cílem práce je seznámit čtenáře s činností Jany Vránové, nahlédnout do pracovního procesu kurátora, přípravy fotografické výstavy, způsobu komunikace s autorem, publikační činnosti; tedy kurátorské práci v jedné z nejdůležitějších „Kunsthalle“ České republiky a bývalého Československa – Domu umění města Brna – během období 1972–2022. Závěr práce je doplněn vybranými rozhovory.

Klíčová slova:

Jana Vránová, kurátor, Dům umění města Brna, Kabinet fotografie Jaromíra Funkeho, fotografická výstava, fotografie.

ABSTRACT

This work presents the realized photographic exhibitions of Jana Vránová in the role of curator of Jaromír Funke Cabinet of Photography in The Brno House of Arts. During the last five decades, she realized hundreds of photography exhibitions here and in other galleries; collaborated with significant Czech and foreign personalities in the field of photography, advocated for the perception of photography by the Czechoslovak public as a separate artistic category. The aim of the work is to introduce the reader to the work of Jana Vránová, to gain an insight into the work process of the curator, the preparation of the photographic exhibition, the method of communication with the author, publishing activities; that is a description of curatorial work in one of the most important “Kunsthalle” of the Czech Republic and the former Czechoslovakia – The Brno House of Art – during the period between 1972–2022. There are selected interviews in the end of this work.

Keywords:

Jana Vránová, curator, The Brno House of Arts, Jaromír Funke's Cabinet of Photography, photographic exhibition, photography.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto závěrečnou práci vypracovala zcela samostatně a veškerou použitou literaturu a další podkladové materiály uvádím v seznamu literatury a ostatních zdrojů.

Souhlas se zveřejněním

Současně prohlašuji, že souhlasím se zveřejněním této práce podle § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů. Dále souhlasím se zveřejněním v Univerzitní knihovně Slezské univerzity v Opavě, v knihovně Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na webových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

Poděkování

Mé poděkování patří především PhDr. Janě Vránové za čas, který věnovala naší spolupráci, za její obětavost a trpělivost, a to i během situace nouzového stavu v ČR, který jednotlivá sezení a práci v archivu zkomplikoval, a my jsme se tomu musely přizpůsobit. Děkuji prof. PhDr. Vladimíru Birgusovi za ochotu, pomoc a spolupráci při zpracování této bakalářské práce, za jeho cenné rady, připomínky a podněty. Chtěla bych také poděkovat současným i bývalým spolupracovníkům Jany Vránové, jmenovitě PhDr. Antonínu Dufkovi, Ph. D., Mgr. Romanu A. Muselíkovi, Ph. D., Miroslavu Myškovi, Mgr. Terezii Petiškové a Mgr. Martinovi Vybíralovi. Všichni uvedení mi s nebývalou laskavostí poskytli rozhovor a tím práci doplnili o cenné informace. Rovněž děkuji Bohdanovi Holomíčkovi za souhlas s použitím fotografií, které jsou v této práci. Většina z nich je pořízena právě ním. Na závěr děkuji Dr. Marii Brunové za jazykovou korekturu.

V Brně dne 31.1.2023

Obsah

ÚVOD **8**

1. Začátky 10
   1.1. Dětství a dospívání 10
   1.2. Studium na střední a vysoké škole 11
   1.3. Z vysoké školy do zaměstnání 13
2. Exkurz: Dům umění města Brna 14
   2.1. Historie 14
   2.2. Charakteristika činnosti Domu umění 17
   2.3. Kabinet fotografie Jaromíra Funkeho, jeho rada a výstavní koncepce 18
   2.4. Publikační činnost a tiskové materiály Domu umění 21
      2.4.1. Stěžejní publikace 22
      2.4.2. Sympozia a sborníky vydané k sympoziím 23
      2.4.3. Praktický přínos sympozií 25
3. V zaměstnání 27
   3.1. Kurátorská praxe v Domu umění 28
   3.2. Průběh přípravy výstav 31
   3.3. Kurátorská činnost: realizované fotografické výstavy a jejich výběr 32
      3.3.1. Marie Kratochvílová 32
      3.3.2. Andreas Müller-Pohle 33
      3.3.3. Dagmar Hochová 34
      3.3.4. Paul den Hollander 35
      3.3.5. Vilém Reichmann 35
      3.3.6. Jaroslav Pulicar 36
      3.3.7. Antonín Kratochvíl 36
      3.3.8. Rudolf Šturs a 38
      3.3.9. Vojta Dukát 39
      3.3.10. Margot Pilz 41
      3.3.11. K. O. Hrubý 42
   3.4. Dodatečné kurátorský aktivity 45
4. Rozhovory 46
   4.1. Rozhovor s Janou Vránovou 46
   4.2. Rozhovor s Vladimírem Birgusem 50
   4.3. Rozhovor s Antonínem Dufkem 53
   4.4. Rozhovor s Romanem A. Muselíkem 55
   4.5. Rozhovor s Miroslavem Myškou 58
   4.6. Rozhovor s Terezií Petiškovou 61

4.7. Rozhovor s Martinem Vybíralem 63
ZÁVĚR **66**
PŘÍLOHY **68**
Příloha č. 1 – Kurátorská a publikační činnost 68
Přehled kurátorovaných výstav 68
Dům umění města Brna 68
Galerie mladých při MKS S. K. Neumanna 72
Café Práh Vaňkovka 73
Galerie Otevřená zahrada 74
Galerie Pekařská 74
Galerie Valchařská 74
Publikační činnost 75
Diplomová, disertační práce 75
Publikace 75
Odborné texty 76
Příloha č. 2 – Výstavní prostory Domu umění (od r. 1945) 79

Užitá literatura 82
Internetové zdroje 83
Seznam zkratek 85
Jmenný rejstřík 86

ÚVOD

V *62. Bulletinu Moravské galerie v Brně* z roku 2006 se v krátkém medailonku o Janě Vránové a jejím působení v Domě umění města Brna dočteme následující:

> *„V letech 1962–1967 studovala na Střední uměleckoprůmyslové škole v Brně, 1967–1972 dějiny umění na Filozofické fakultě UJEP v Brně (dnes Masarykova univerzita) – Albert Kutal, Ivo Krsek, Zdeněk Kudělka, Václav Richter, Bohdan Lacina; 1972 disertace tamtéž. Od roku 1972 pracuje v Domě umění města Brna až doposud, z toho: 1972–1990 kurátorka výstav fotografie v Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho v Domě pánů z Kunštátu, 1987–1993 kurátorka v Galerii Stará radnice, 1988–1998 komisařka Galerie Jaroslava Krále v Domě umění města Brna. Realizuje převážně výstavy současné fotografie a malby. Publikační činnost – katalogy výstav, recenze."*[1]

Tyto řádky jsou jedna z mála informací, které kdy byly o Janě Vránové, jejím životě a její rozsáhlé kurátorské činnosti publikovány. Doposud nebyla sepsaná žádná ucelená monografie, ať už na univerzitní půdě či v odborné praxi. Ačkoliv se její působení může veřejnosti jevit jako nenápadné, při bližším pohledu je zřejmé, jak významné zastává ve svém oboru místo a kolik významných osobností si její práce cení. Cílem předkládané práce je tudíž tento nedostatek odstranit, zdokumentovat rozsah a význam kurátorské činnosti Jany Vránové a podložit jej i výpověďmi jejích kolegů, spolupracovníků a přátel.

Hlavní podnět ke zmapování kurátorské práce Jany Vránové jsem dostala od profesora Vladimíra Birguse. Dále to byl profesor Jindřich Štreit, který mi na základě osobní známosti s Janou Vránovou v rozhodování o tématu bakalářské práce pomohl.

Téma jsem se rozhodla zpracovat formou konfrontace Janina kurátorského působení v Domě umění města Brna v letech 1972–2022 s jeho archivem, v němž jsou uloženy informace o jednotlivých uskutečněných výstavách během těchto pěti dekád. Materiály k výstavám jsme společně procházely, Jana mi k nim formou rozhovorů a odpovědí na mé doplňující dotazy poskytla svou osobní interpretaci.

Probírat se dokumentací výstav, která obsahuje komunikaci těch nejznámějších světových a československých fotografů, jejich rukopis, jejich vlastní hlavičkový papír, který pro korespondenci používali, skutečné reálné snímky určené pro výstavu (v době, kdy se ještě výběr neposílal elektronickou formou), byl pro mě jako studentku fotografie nesmírně fascinující zážitek. Měla jsem možnost nahlédnout do procesu přípravy výstav, který je veřejnosti samozřejmě neznámý.

Zpracovat tuto látku ovšem nebylo jednoduché, a to z několika důvodů. Předně proto, že Jana Vránová (dále jen Jana) považuje svou práci, tím pádem i vysvětlování průběhu kurátorského procesu za samozřejmost, a nemá potřebu zacházet do podrobností; během rozhovorů jsem Janu několikrát přistihla konstatovat, že má pochybnosti, zdali tyto informace budou pro čtenáře zajímavé. Proto jsem s Janou měla mnoho setkání, její názory jsem postupně zaznamenávala, informaci za informací skládala dohromady. V textu jsou z vyprávění použity časté citace. Velice mi proto pomohly rozhovory s kurátorčinými blízkými spolupracovníky, ať již těmi z dřívějška nebo těmi současnými. V podstatě mi potvrdili mé domněnky, ve kterých vykrystalizoval obraz

[1] Viz medailonek autorky u statě VRÁNOVÁ, Jana. Výstavy fotografie v Domě umění města Brna, Kabinetu fotografie Jaromíra Funka Domu pánů z Kunštátu pod kurátorským vedením Antonína Dufka, in: *Bulletin Moravské galerie v Brně* 62, 2006, s. 39–46, cit. s. 39.

Jany Vránové jako odborníka, který bez zbytečných příkras a patosu odvádí zcela soustředěně svou práci, jak nejlépe dovede, pro instituci, kterou považuje za daleko víc než jen běžné zaměstnání.

Další problematickou záležitostí, byť třeba pouze z pohledu laické veřejnosti, se může jevit zasazování fotografických výstav do jednotlivých výstavních prostor Domu umění města Brna. Dům umění jako takový je instituce, u které si běžný návštěvník většinou představí budovu na Malinovského náměstí. K Domu umění ovšem patří i Dům pánů z Kunštátu na Dominikánské ulici, kde byl v roce 1958 založen Kabinet fotografie Jaromíra Funkeho. Ten tedy Jana od roku 1972, coby čerstvá absolventka Filozofické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, začala vést. K dalším výstavním prostorám patřily Galerie Stará radnice, Galerie 99 a Galerie U Rudého vola. Ty fungovaly v období rekonstrukce hlavních galerijních prostor Domu umění.

V archivu Domu umění města Brna se vzhledem k počtu uskutečněných výstav nachází velké množství materiálu. Kabinet fotografie Jaromíra Funkeho měl po celou dobu své existence velice nabitý program, každý měsíc zde byla uvedena nová výstava. Pro tuto bakalářskou práci jsem vybrala po souhlasu s Janou Vránovou pouze ty, které považujeme za reprezentativní vzorek její kurátorské práce.

V neposlední řadě byl postup v této práci zpomalen nouzovým stavem v České republice na přelomu let 2021–2022, kvůli čemuž jsem musela na několik měsíců práci v archivu utlumit, a tak jsem zpracovávala informace prostřednictvím jiných dostupných zdrojů. Nicméně, i když tato práce není prezentována v roce 2022, v němž Jana Vránová dovršila své padesátileté jubileum působení v Domě umění města Brna, věřím, že přinesené poznatky mapující její kurátorskou praxi, nabydou v budoucnu hodnoty a dalšího využití pro tuto instituci i další zájemce.

Předložená bakalářská práce představuje vůbec první monografii o celoživotní praxi kurátorky Jany Vránové v oblasti fotografie, je rovněž pokusem uvést ji do kontextu s dobou, ve které Jana působila. Práce je doplněna obrazovým materiálem vybraných kurátorovaných výstav a jejích dalších počinů na půdě Domu umění města Brna i mimo ni.

Zahájení výstavy Dagmar Hochové v Domě umění, 2006, foto Michaela Dvořáková, archiv Domu umění města Brna

1. Začátky

1.1. Dětství a dospívání

Jana Vránová se narodila 6. dubna 1948 v Brně. Její otec Jan Vrána (1901–1962) se narodil na Znojemsku, celý život měl silný vztah ke svému rodišti. Vystudoval obchodní akademii v Brně, pracoval v bankách ve Znojmě, v Telči a v Brně. Vždy se zajímal o literaturu a výtvarné umění. Po krátkou dobu, v rámci svého zaměstnání, dokonce spolupracoval i se Spolkem výtvarných umělců Aleš[2]. Dlouhodobě se věnoval amatérské fotografii a udržoval kontakty s některými brněnskými umělci.

Matka Anna Vránová, rozená Stenzelová (1922–2006), prožila celý život v Brně, byla zaměstnaná jako administrativní pracovnice. Hovořila plynně německy – vyrůstala v prostředí, kde byla znalost tohoto jazyka samozřejmostí. Většina matčiných příbuzných totiž žila v Rakousku. Anna Vránová rovněž k německému jazyku vedla i dceru. Zájem o němčinu u Jany Vránové vzrostl obzvlášť po návštěvě příbuzných v Rakousku, které poprvé navštívila v roce 1960.

Důležitými momenty z dětství jsou pro Janu Vránovou návštěvy vernisáží a výstav v brněnských v galeriích a muzeích společně s rodiči. Ti podporovali její zálibu v kreslení a malování nejen v rámci školní výuky, ale i mimo ni. Za éry působení ředitele Adolfa Kroupy[3] v Domě umění byla členkou MPVU[4] (Mladých přátel výtvarného umění). *„Moje výtvarné aktivity ovšem skončily, tedy až na zanedbatelné výjimky, s absolvováním střední školy. Mé pozdější vnímání uměleckého díla neovlivňovaly, alespoň jsem si to nikdy neuvědomovala“*,[5] odpovídá Jana Vránová na dotaz, zda během svého studia kreslila a zda to později ovlivnilo její vnímání uměleckých děl. Všechny tyto základy později jednoznačně ukázaly směr, kterým se Jana ve svém studiu a povolání dále ubírala.

[2] Klub výtvarných umělců Aleš vznikl v Brně v roce 1919 transformací Klubu přátel umění. Předsedou byl architekt Valentin Hrdlička, jednatelem Josef Šíma. Jako spolek byl ustaven v březnu 1939 pod plným názvem Spolek výtvarných umělců moravskoslezských Aleš v Brně, který působil a vystavoval do 50. let 20. století. Viz JANÁS, Robert. Mährischer Kunstverein – dějiny spolku v letech 1882–1945, in: VRÁNOVÁ, Jana (ed.). *90 let Domu umění města Brna: architektura, historie, výstavy, kulturní činnost 1910–2000: Dům umění města Brna 20. října – 10. prosince 2000*. Brno: Dům umění města Brna, 2000, s. 14–19.

[3] Adolf Kroupa (1910–1981) působil v letech 1954–1970 jako ředitel Domu umění města Brna, který proměnil v důležité centrum současné nezávislé kultury; konaly se zde průkopnické výstavy, podnětné literární a hudební večery, probíhala zde zajímavá setkání význačných osobností z různých oblastí soudobého kulturního dění. [zdroj: http://www.mzm.cz/adolf-kroupa/; přístup 31–1–2023]

[4] Organizace MPVU (Mladí přátelé výtvarného umění) byla založena v r. 1960. U jejího zrodu stál výtvarný pedagog a teoretik umění Igor Zhoř a tehdejší ředitel Domu umění Adolf Kroupa. Cílem tohoto sdružení bylo vyvolat zájem mladých o výtvarné umění a neformálním způsobem je seznamovat se soudobou českou i zahraniční uměleckou scénou. [zdroj: https://www.dum-umeni.cz/mladi-pratele-vytvarneho-umeni-1960-1995/t8321; přístup 31–1–2023]

[5] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

1.2. Studium na střední a vysoké škole

V letech 1962–1967 Jana Vránová studovala na Střední uměleckoprůmyslové škole v Brně[6] (tzv. „ŠUŘKA“) obor užité grafiky u profesora Dalibora Chatrného[7]; dějiny umění tam v té době vyučovala historička umění Alena Konečná[8]. Jana Vránová na ni vzpomíná takto:

> *„Alenu Konečnou jsem měla moc ráda, dodnes mám poznámky z jejích přednášek z dějin umění, i když z nich už nečerpám. Její výstižný výklad principů uměleckých slohů jednotlivých historických období poskytoval přehled o vývoji světové výtvarné kultury, soustředila se vždy na podstatné znaky, aniž by nás zahrnovala detaily, což pro nás bylo důležité. Přednášky o tvorbě osobností světového výtvarného umění byly zaměřené na hlavní charakteristické rysy jejich děl, snažila se, abychom porozuměli teoretické interpretaci konkrétních pojmů nebo popisu děl a neopakovali jen pasivně naučené texty.“*[9]

Po absolvování střední školy se Jana Vránová celkem jednoznačně rozhodla ve studiu pokračovat, vybrala si obor dějiny umění na Filozofické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně.[10] Jana Vránová k tomu dodává: *„Žádnou jinou alternativu jsem v záloze neměla. Kdybych se tehdy na dějiny umění nedostala, nevím, co bych dělala, čemu bych se jinak chtěla věnovat. Byl to tedy poměrně riskantní plán.“*[11] Na katedru dějin umění byla přijata společně s dalšími šesti uchazeči. Byl to poslední ročník, který dějiny umění neměl v kombinaci s jiným oborem. Na katedře tehdy pedagogicky působila celá řada výrazných osobností jako prof. Albert Kutal[12] (středověké a renesanční umění), prof. Václav Richter[13] (úvod do dějin umění, středověké umění), prof. Zdeněk Kudělka[14] (renesanční a barokní architektura), doc. Ivo Krsek[15] (barokní malířství a umění 19. století), akad. malíř Bohdan Lacina[16] (kreslení, technologie, praktická cvičení), Jaroslav Sedlář[17] (umění 20. století) a další. Z významných pedagogů, kteří přednášeli

---

[6] Střední uměleckoprůmyslová škola v Brně (tzv. „ŠUŘKA“) – zkratka Školy uměleckých řemesel a vznikla v Brně v roce 1924. Pro obyvatele Brna, studenty i absolventy měla škola vžitý tento hovorový název, který přetrval i v dobách, kdy škola měnila své názvy v rámci různých organizačních a administrativních změn v československém školství. Prakticky se používá dodnes. [zdroj: https://www.ssudbrno.cz/cs/stredni-skola/historie-husova/; přístup 31–1–2023]

[7] Dalibor Chatrný (1925–2012) byl český výtvarník, konceptuální umělec, malíř, grafik a pedagog, celoživotně úzce spjatý s Brnem. V letech 1963–1986 učil na Střední uměleckoprůmyslové škole v Brně, kde působil i jako vedoucí oddělení propagační grafiky. [zdroj: https://dalibor.chatrny.cz/; přístup 31–1–2023]

[8] Alena Konečná (1933–2007) byla významnou historičkou umění a pedagožkou na Střední uměleckoprůmyslové školy v Brně, publikovala katalogy malířských výstav a monografie výtvarných umělců. [zdroj: https://library.upol.cz/arl-upol/cs/detail-upol_us_auth-0335337-Konecna-Alena-19332007//; přístup 31–1–2023]

[9] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

[10] Zkráceně také FF UJEP, nynější Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně (FF MU v Brně). [pozn. autorky]

[11] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

[12] Albert Kutal (1904–1976) v letech 1950–1961 vedl Katedru dějin umění, do roku 1971 působil jako profesor Semináře dějin umění na Filozofické fakultě MU. [zdroj: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/albert-kutal-72137; přístup 31–1–2023]

[13] Václav Richter (1900–1970) mezi roky 1955–1970 učil na Filozofické fakultě MU v Brně obor dějiny umění se zřetelem k architektuře. [zdroj: https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/rchtrv.html; přístup 31–1–2023]

[14] Zdeněk Kudělka (1926–2000) zastával pozici odborného asistenta na katedře dějin umění Filozofické fakulty MU v Brně. Roku 1959 z ní však musel jako politicky nespolehlivý odejít. Vrátil se v roce 1969, v tomto roce se habilitoval a působil zde se specializací na architekturu až do svého odchodu do penze. V r. 1990 byl jmenován profesorem. [zdroj: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/141057/MUNIARTS100_006-2019-1_31.pdf?sequence=1; přístup 31–1–2023]

[15] Ivo Krsek (1922–1993) působil jako docent katedry dějin umění a výtvarné výchovy Filozofické fakulty MU v Brně, specializoval se na barokní umění ve střední Evropě a Itálii. [zdroj: https://cs.isabart.org/person/13847; přístup 31–1–2023]

[16] Bohdan Lacina (1912–1971) byl významným českým malířem, grafikem, ilustrátorem a profesorem dějin umění a výtvarné výchovy. V roce 1962 přešel na katedru dějin umění Filozofické fakulty univerzity v Brně, jejíž byl vedoucím a kde působil až do své smrti roku 1971. V roce 1964 se stal docentem a v roce 1967 byl jmenován profesorem pro obor výtvarné výchovy. V roce 1968 byl jmenován zasloužilým umělcem. Jako vysokoškolský pedagog se razantně stavěl proti požadavkům normalizátorů a zastával se studentů. [zdroj: https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=1777; přístup 31–1–2023]

[17] Jaroslav Sedlář (1936–2020) byl s katedrou dějin umění na FF MU spojen po celý svůj život. Vystudoval zde dějiny umění u Václava Richtera a Alberta Kutala a na vysoké škole zůstal již od roku 1960 zprvu jako asistent, posléze odborný asistent a nakonec roku 1986 jako docent dějin umění. Poté se orientoval zejména na moderní a současné dějiny umění. [zdroj: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/141058/MUNIARTS100_006-2019-1_32.pdf?sequence=1; přístup 31–1–2023]

na katedře během jejího studia v letech 1967–1972, Jana vzpomíná zejména na malíře Bohdana Lacinu a profesora Alberta Kutala:

> *„Malíř Bohdan Lacina byl pro nás velkým přínosem. Chodili jsme k němu do kursu kreslení, na praktická cvičení, přednášky, a také jsme se někdy scházeli u něj v ateliéru. Předal nám mnoho svých poznatků a názorů na výtvarnou tvorbu, zejména během praktické výuky. Chodili jsme s ním například do expozic Moravské galerie v Brně (tehdy v budově Moravského zemského muzea na Zelném trhu), kde jsme si dělali kresebné záznamy uměleckých děl – tuto zkušenost jsme potom využili při přípravě studijních zadání. Velkou osobností byl samozřejmě Albert Kutal, který nás ovlivnil i ve způsobu vnímání uměleckého díla a způsobu jeho teoretické interpretace. Pedagogové, kteří přednášeli na katedře dějin umění, byli velmi erudovaní, jejich znalosti a zájem se nevztahovaly jen k vymezené oblasti dějin umění, které byly jejich specializací, přesahovaly i do jiných etap a oborů výtvarné kultury.“*[18]

Jana Vránová se zaměřila na studium barokní malby u Ivo Krska. Jako téma své diplomové práce zpracovala Dílo Jana Lukáše Krackera na Moravě[19]. V roce 1973 (již během zaměstnání) obhájila i disertační práci na stejné téma. Během studia na vysoké škole rovněž složila státnice z německého jazyka; poté tlumočila v rámci doprovázení skupin při cestách do zahraničí i při pobytu účastníků zájezdů z Německa v Československu (byla členkou KMC při CKM)[20].

Vernisáž v Domě pánů z Kunštátu, začátek 80. let, archiv Jany Vránové

[18] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

[19] Jan Lukáš Kracker (1719–1779) byl rakouský malíř fresek a závěsných a oltářních obrazů. S jeho pracemi se setkáváme na více místech v Čechách a na Moravě, na Slovensku i v Maďarsku. Za nejrozsáhlejší z nich je považována apoteóza sv. Mikuláše na klenbách kostela sv. Mikuláše v Praze, kterou namaloval v letech 1760–1761. [zdroj: https://www.knihovnazn.cz/referaty/osobnosti-regionu/2058-kracker-jan-luka-1717-1779.html; přístup 31–1–2023]

[20] Klub mladých cestovatelů (KMC) při Cestovní kancelář mladých (CKM) byl založen v roce 1955 a specializoval se na cesty po Československu, kde provozoval síť vlastních ubytoven. Organizoval ale také zájezdy do zahraničí, v 60. letech dokonce i do západoevropských států. [zdroj: https://styl.instory.cz/4830-cestovani-behem-socialismu-v-ceskoslovensku-fungovalo-nekolik-cestovek-jedna-dokonce-pro-mladez.html; přístup 31–1–2023]

1.3. Z vysoké školy do zaměstnání

Několik důležitých, příznivě načasovaných situací způsobilo, že Jana Vránová mohla začít pracovat v Domě umění hned po ukončení vysokoškolského vzdělání. Během studií v roce 1970 tomu pomohlo zejména setkání s tehdejší ředitelkou Domu umění, Gertou Pospíšilovou[21], když společně tlumočily na výstavě o Dortmundu v brněnském Technickém muzeu. Jana se tehdy zajímala o práci v Domě umění, a roku 1972, kdy končila studia na FF UJEP, se po změně tamních pracovních pozic tato možnost naskytla. Jana nastoupila v červnu 1972 jako samostatná odborná pracovnice výstavního oddělení Domu umění města Brna a po Nině Dvořákové[22] převzala vedení Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho (v Domě pánů z Kunštátu v Brně). Začátkem stejného roku byli přijati i další noví kolegové – Jiřina Hockeová pro vedení Kabinetu grafiky a Jiří Valoch jako samostatný odborný pracovník. Jana Vránová se k situaci té doby vrací následujícím způsobem:

> *„Tenkrát v sedmdesátých letech nebylo mnoho absolventů oboru dějin umění, kteří by zůstali v Brně. Existovalo zde jen velmi málo institucí s možností se uplatnit – Moravská galerie, kde působili kolegové jako kurátoři sbírek volného a užitého umění s vazbou na určité historické období nebo obor, Muzeum města Brna, rovněž sbírková instituce a Národní památkový ústav. Pokud někdo pracoval ve funkci odborného pracovníka (kurátora, teoretika umění apod.), na některém z uvedených pracovišť, často tam zůstal po většinu svého života. Uvolnění této pozice byla velká shoda náhod a štěstí.“*[23]

Sekretariát Domu umění, v popředí Gerta Pospíšilová, stojící dcera umělkyně Elsy-Montell Saanio, Jiří Valoch, Jana Vránová, Miluše Šindelářová, březen 1973, foto Matti Saanio, archiv Domu umění města Brna

[21] Gerta Pospíšilová (1918–1994) zastávala pozici ředitelky Domu Umění města Brna v letech 1970–1975, dále působila také jako tlumočnice, překladatelka a kurátorka. [zdroj: https://cs.isabart.org/person/8963; přístup 31–1–2023]

[22] Nina Dvořáková (*1931) byla kurátorkou Kabinetu fotografie Domu umění v letech 1960–1972, dále je činná jako historička umění, publicistka [pozn. autorky].

[23] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

2. Exkurs: Dům umění města Brna

Aby mohlo být komplexně uchopeno a zařazeno do širšího kontextu kurátorské a vůbec profesní působení Jany Vránové, je třeba se nejprve věnovat Domu umění města Brna, instituci, v níž Jana Vránová strávila svůj veškerý profesní život a s níž je neoddělitelně spjata. V následujících kapitolách tedy bude ve zkratce nastíněna historie a činnost Domu umění, jakož i nejzásadnější publikační výstupy, které z ní vzešly.

Jubilejní dům umělců císaře Františka Josefa (Kaiser-Franz-Josef-Jubiläums-Künstlerhaus), 1910–1911, archiv Domu umění města Brna

2.1. Historie

Historie Domu umění města Brna byla detailně popsaná v několika významných publikacích vydaných k jubilejním výročím jeho vzniku; dále v několika bakalářských a diplomových pracích.[24] Tento text tedy představuje pouze orientační přehled nejdůležitějších milníků v historii instituce.

Roku 1908 poskytlo město Brno stavební parcelu vedle dnešního Mahenova divadla[25] Moravskému uměleckému spolku (Mährischer Kunstverein), který již dlouho usiloval o vybudování vlastního výstavního objektu. Na jeho realizaci byla vypsaná soutěž; vybíralo se

[24] Jejich výčet je uveden v seznamu literatury a čerpaných zdrojů. [pozn. autorky].

[25] Mahenovo divadlo vzniklo v r. 1882 jako německé Městské divadlo Na hradbách, od r. 1965 nese název Mahenovo divadlo. Dnes je součástí Národního divadla Brno. [zdroj: https://www.ndbrno.cz/o-divadle/; přístup 31–1–2023]

z návrhů od celkem 68 zúčastněných architektů. Autorem vítězného projektu se stal vídeňský architekt Heinrich Carl Ried.[26] Budova byla dokončena v roce 1910 a pod názvem Kaiser-Franz-Josephs-Jubiläums-Künstlerhaus[27] slavnostně otevřena 25. března 1911 výstavou Sdružení německo-moravských výtvarných umělců. V následujících letech zde vystavovali převážně německy mluvící umělci z Moravy, Slezska a Čech, často členové uměleckých spolků a výtvarných sdružení z různých regionů, kteří svou tvorbu prezentovali v rámci autorských i skupinových výstav. Byly zde pořádány tematické výstavy, které se vztahovaly k různým oblastem a obdobím jak evropské, tak světové výtvarné kultury. Dům nebyl využíván jen jako výstavní prostor, konaly se zde i společenské akce a kulturní pořady. Změna politické situace po vzniku Československé republiky výstavní dramaturgii Domu umělců nějak výrazněji neovlivnila. Změnilo se však složení spolků, někteří umělci odešli do Rakouska a Německa, vznikaly nové spolky. Soužití obou národnostních skupin neprocházelo v rámci brněnského společenského a politického dění výraznějšími konflikty, nebylo však ani vždy zcela bezproblémové. Ve 30. letech v Domě umělců pravidelně vystavovala progresivně orientovaná Skupina výtvarných umělců Brno i její členové v rámci samostatných výstav. V období protektorátu se změnilo vedení Moravského uměleckého spolku, jeho stanovy i výstavní program určovaly nacistické organizace, od roku 1944 bylo zakázáno pořádat výstavy, po konci druhé světové války byl spolek zrušen.

Po osvobození města roku 1945 byl Dům umělců předán Národním výborem zemského hlavního města Brna brněnským umělcům pod názvem Dům umění města Brna. Po náletu v roce 1945 byla budova částečně poškozena, bezprostředně po ukončení války byl připraven projekt architekta Bohuslava Fuchse[28] na její rekonstrukci. Při přestavbě budovy v letech 1946–1947 nedošlo k zásadním změnám jejích prostorových dispozic, architekt Fuchs ji koncipoval v duchu meziválečného funkcionalismu. Poslední rekonstrukce domu s výraznějšími zásahy do původní architektury byla uskutečněna v letech 2008–2009 architekty Petrem Hrůšou a Markétou Hrůšovou[29].

V roce 1958 získal Dům umění města Brna do svého užívání renesanční palác Dům pánů z Poděbrad na Dominikánské ulici (název byl o rok později změněn na Dům pánů z Kunštátu). Z iniciativy tehdejšího ředitele Domu umění Adolfa Kroupy vznikly v přízemí objektu výstavní prostory pro jednotlivé umělecké obory – Kabinet grafiky, Kabinet fotografie Jaromíra Funkeho a Kabinet architektury; první patro bylo využíváno pro autorské, skupinové a tematické výstavy. Budova byla uzavřena v roce 1990 kvůli rekonstrukci, po jejím dokončení roku 2003 byl výstavní provoz obnoven v dispozičně změněných prostorách, zanikly kabinety, v přízemí vznikla kavárna Trojka. Do sklepních prostor byl přesunut provoz galerie G99, od 2007 do přízemí budovy a následně do jiných objektů. Od 2016 vystavují v přízemí Domu pánů z Kunštátu rezidenti, kteří pracují v ateliérech v podkroví budovy. Náhradním objektem se ještě před ukončením výstavního provozu v Domě pánů z Kunštátu stala od roku 1987 část Staré radnice – pod názvem Galerie Stará radnice zde byly do roku 1994 pořádány výstavy. Přehled všech prostor, které Dům umění používal a používá k vystavování je uveden v příloze č. 1 této práce.

[26] Heinrich Carl Ried (1881–1957) byl absolventem vídeňské Akademie výtvarných umění, ve Vídni projektoval převážně obytné komplexy, v Brně navrhl právě Dům umění. [zdroj: http://arch-pavouk.cz/index.php/architekti/592-ried-heinrich-karl; přístup 31–1–2023]

[27] Jubilejní dům umělců císaře Františka Josefa I. [pozn. autorky]

[28] Bohuslav Fuchs (1895–1972) byl architekt, urbanista, pedagog a výtvarník. Je znám jako čelný představitel českého funkcionalismu – tzv. brněnské architektonické školy. Patří i k nejvýkonnějším českým architektům (přes 100 realizovaných staveb a množství soutěžních nerealizovaných návrhů) s mimořádným smyslem pro soulad funkcionalistické novostavby s prostředím. [zdroj: https://www.archiweb.cz/bohuslav-fuchs; přístup 31–1–2023]

[29] Architekti Petr a Markéta Hrůšovi jsou vlastníky nezávislého architektonického studia Architekti Hrůša & spol., Ateliér Brno, s.r.o. [zdroj: http://www.hrusa-atelierbrno.cz/hrusa-spol/; přístup 31–1–2023]

Při jednom z našich prvních společných sezení a probírání témat historie a vzniku Domu umění Jana Vránová uvedla:

> *„Dům umění města Brna byl fenomén, který mě vždycky zajímal. Existuje rozšířené povědomí o tom, že Dům umění vznikl až po 2. světové válce, jako moderní budova. Nebyla známá jeho historie, která začíná rokem 1910. V meziválečném období zde panovalo relativně harmonické liberální prostředí, německo-rakousko-české vztahy neprocházely v kulturní oblasti výraznějšími konflikty. V Domě umění vystavovala ve třicátých letech často skupina brněnských výtvarných umělců a jiná česká a moravská umělecká sdružení, která neměla vlastní výstavní prostory. Situace se změnila za období protektorátu, kdy mnozí brněnští německy mluvící umělci odcházeli do jiných zemí, někteří židovští umělci zahynuli v koncentračních táborech. Právě jeden z iniciátorů kulturního života Brna – Viktor Oppenheimer[30], jehož velká sbírka orientálního umění je nyní umístěna v Moravské galerii, zahynul ve varšavském ghettu. Pohnuté osudy této umělecké generace, která spoluutvářela brněnskou kulturní scénu, byly velmi málo známé, a pro mnoho lidí byly události, spojené s existencí Domu umění, překvapením. Během války, jako u většiny všech veřejných institucí, zasahovaly do vedení a výstavního programu Domu umění nacistické organizace a jeho dramaturgie byla tendenční – kromě výstav německého umění se zde konaly často propagandistické výstavy. Po ukončení války ovládla veřejné mínění averze vůči všemu německému – bohužel se tak nedochovaly žádné archivní materiály, veškerá dokumentace se zlikvidovala, odstranila nebo byla rozebrána (knihy, katalogy, část inventáře). Dům umění měl částečně poškozenou střechu, v posledních válečných týdnech sem spadla střepina při náletu. Roku 1946 zanikl Moravský umělecký spolek, který Dům umění založil.*
>
> *Současná veřejnost dlouho nevěděla, jak vypadal Dům umění dřív, nebyla známá skutečnost, že jej projektoval vídeňský architekt. I po přestavbě zůstala zachována celá jeho prostorová dispozice. Každý vnímá Dům umění jako čistou, pravoúhlou stavbu – Bohuslav Fuchs navázal na původní objekt z roku 1910, zbavil jej zdobných prvků a přestavěl jej v duchu funkcionalismu. Zájem o minulost nastartovala až výstava v roce 2000 iniciovaná tehdejším ředitelem Domu umění Pavlem Liškou. Z dostupných zdrojů jsme veřejnosti představili informace o tom, co všechno bylo s Domem umění v jeho minulosti spojeno, a připomněli období, která byla dlouho tabuizována.“*[31]

Jana Vránová v kanceláři Domu umění, 80. léta, foto a archiv Bohdana Holomíčka

[30] Viktor Oppenheimer (1877–1942) byl akademický sochař, medailér, pedagog a sběratel židovského původu. Na rozdíl od jeho vlastního díla se během druhé světové války podařilo zachránit jeho rozsáhlou sbírku čítající asi 1500 kusů orientálního umění, která je v současné době součástí sbírek Moravské galerie v Brně. Oppenheimer byl 28. 1. 1942 deportován z Brna do Terezína, o měsíc později do Varšavy, kde zahynul. [zdroj: https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=2058; přístup 31–1–2023]

[31] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

Dům umění v roce 2022, foto Michaela Dvořáková, archiv Domu umění města Brna

2.2. Charakteristika činnosti Domu umění

Od počátku své existence (1910) funguje Dům umění města Brna jako „Kunsthalle“[32] a nevlastní žádné umělecké sbírky. Do roku 2022 se zde celkově uskutečnilo přes dva tisíce výstav. Ty jsou připravovány ze zápůjček od umělců, sbírkových fondů, muzeí, galerií a soukromých sběratelů na základě spolupráce s institucemi, disponujícími uměleckými díly, která krátkodobě poskytují výstavním zařízením. Dům umění města Brna se od roku 1945 soustřeďuje především na současnou produkci naší i světové umělecké scény, prezentující její významné osobnosti prostřednictvím autorských výstav, pořádá tematické výstavní projekty, dokumentující výrazné fenomény soudobého uměleckého dění. Ve výčtu výstav se objevují i jména dnes renomovaných autorů, kteří zde debutovali, umělci, kteří jsou důležitou součástí české kultury v širším časovém horizontu. Součástí výstavního programu Domu umění města Brna jsou i prezentace umělců, jejichž tvorba je spojena s brněnskou uměleckou kulturou minulých období a je tak dokumentována její kontinuita. Výstavy jsou pořádány ve dvou objektech – v Domě umění a od roku 1958 v Domě pánů z Kunštátu; budovy mají svou vlastní dramaturgii, která na sebe volně navazuje a doplňuje se.

[32] Německým výrazem „Kunsthalle“ se jak v češtině, tak i v angličtině označuje galerijní instituce, která sice provozuje výstavní prostory, nevlastní však žádné sbírky. Její výstavní provoz tedy sestává z přechodných výstav, které mohou trvat různě dlouho, nevytvářejí však žádnou stálou expozici. Viz LIŠKA, Pavel. Dům umění města Brna dnes, in: VRÁNOVÁ, Jana (ed.). *90 let Domu umění města Brna: architektura, historie, výstavy, kulturní činnost 1910–2000: Dům umění města Brna 20. října – 10. prosince 2000*. Brno: Dům umění města Brna, 2000, s. 209–213, cit. s. 209.

2.3. Kabinet fotografie Jaromíra Funkeho, jeho rada a výstavní koncepce

Éra fungování Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho[33], který byl 2. listopadu 1958 otevřen v Domě pánů z Poděbrad z podnětu tehdejšího ředitele Domu umění Adolfa Kroupy a fotografů Viléma Reichmanna[34] a Karla Otta Hrubého[35], je pro pohled na historii fotografie 20. století poměrně stěžejní. Kabinet vznikl jako jeden z komplexu tří specializovaných výstavních síní umožňujících konfrontaci různých výtvarných oborů, kromě fotografie prezentovaly architekturu a grafiku. *„Funkův kabinet si hned od počátku kladl ty nejvyšší cíle. Upozorňuje na to i jeho název. Jméno Jaromíra Funkeho je přece přímo symbolem modernosti ve fotografii"* říká Antonín Dufek v předmluvě ke sborníku *Aktuálnost československé meziválečné fotografie*.[36]

Existence Kabinetu fotografie byla důležitá zejména proto, že se jednalo o první stálou galerii na Moravě[37] s trvalým programovým zaměřením výhradně na fotografii. Byl to mimořádný počin, měl následně nemalý podíl na samotném vnímání fotografie, na jejím přijímání veřejností a dalším vývoji u nás. Její prezentace zastávala rovnocennou pozici jako ostatní výtvarné kategorie. Vytvořil se standard, který byl ojedinělý i v evropském měřítku. Počtem realizovaných výstav neměl Kabinet fotografie konkurenta vyjma bratislavské galerie Profil[38] nebo Fotochemy v Praze[39]. Za více než tři desetiletí fungování Kabinetu Jaromíra Funkeho v Domě pánů z Kunštátu zde bylo uspořádáno 244 výstav. Z externích spolupracovníků Domu umění se na přípravě výstav podíleli především Antonín Dufek,[40] Anna Fárová,[41] Petr Tausk,[42] Daniela Mrázková,[43] a další. Jana Vránová posléze vybrané výstavy realizovala.

K činnosti Kabinetu podává Jana Vránová následující vysvětlení:

---

[33] Kabinet fotografie (spolu s ostatními kabinety) sídlil v Domě pánů z Kunštátu (ze začátku nesl název Dům pánů z Poděbrad). [pozn. autorky]

[34] Vilém Reichmann (1908–1991) byl básník, karikaturista, teoretik umění, ilustrátor, fotograf a publicista. [zdroj: https://cs.isabart.org/person/1824; přístup 31–1–2023]

[35] Karel Otto Hrubý (1916–1998) byl fotograf, malíř a hudebník. Třicet let působil jako pedagog na ŠUŘ v Brně, byl spoluzakladatelem a místopředsedou Svazu českých fotografů (1969) a spoluzakladatel Institutu výtvarné fotografie. [zdroj: https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=12224; přístup 31–1–2023]

[36] Viz DUFEK, Antonín. Předmluva, in: DVOŘÁKOVÁ, Nina, VRÁNOVÁ, Jana (eds.). *Aktuálnost československé meziválečné fotografie:* 1980, s. 1–2, cit. s. 1.

[37] Několik měsíců před zahájením činnosti Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho vznikla v Praze Výstavní síň Fotochema – první galerie v Evropě věnující se pouze fotografii. Galerie zahájila činnost výstavou novinářské fotografie 30. prosince 1957 a pravidelný provoz spustila od června 1958. [pozn. autorky]

[38] Slovenská Galerie Profil v Bratislavě, fungující od r. 1969, přetvořila foyer již neexistujícího kina Pohraničník pro konání fotografických výstav na ulici Prepoštská 4. Je to jediná galerie na Slovensku, která se systematicky věnuje fotografii. [zdroj: http://www.fotofo.sk/profil/ogal.htm; přístup 31–1–2023]

[39] Ve 30. letech se firma Fotochema stala největším výrobcem fotomateriálů v Československu. Fotochema si vždy zakládala na kontaktu s fotografy a umělci, a proto založila Výstavní síň Fotochemy (v Praze, na Jungmannovu nám. č. 18) jako vůbec první evropskou galerii specializovanou na fotografii. Počátek normalizace znamenal útlum výstavní činnosti a obnova nastala až v 80. letech, kdy zde vystavovala řada známých českých fotografů. Galerii vedl v letech 1983–1986 Martin Hruška a po něm Karel Jirkal. [zdroj: https://www.wikiwand.com/cs/Výstavní_síň_Fotochema; přístup 31–1–2023]

[40] Antonín Dufek (*1943) je kurátor, historik a teoretik fotografie. Od r. 1968 působí jako kurátor fotografické sbírky Moravské galerie v Brně, nyní emeritní kurátor. Externě přednášel na ŠUŘ, FF MU, FVU VUT v Brně. Připravil zhruba 200 výstav o fotografii, publikoval přes 300 textů o fotografii. Přednášel o fotografii v Evropě a v USA. Viz POSPĚCH, Tomáš (ed.). *Role fotografie: rozhovory o různé fotografii*. Praha: Positif, 2019, s. 15.

[41] Anna Fárová (1928–2010) byla historička a teoretička fotografie, překladatelka a vysokoškolská pedagožka. Publikovala teoretické a kritické články, studie o fotografii v evropských i amerických časopisech. Přednášela na řadě světových univerzit. Od roku 1958 připravovala výstavy doma i v zahraničí, a to jak věnované tvorbě jednoho autora, tak skupinové a konfrontační. [zdroj: https://cs.isabart.org/person/7926; přístup 31–1–2023]

[42] Petr Tausk (1927–1988) byl chemik, fotograf, publicista, spisovatel, historik fotografie, kurátor a vysokoškolský pedagog. [zdroj: https://cs.isabart.org/person/8977; přístup 31–1–2023]

[43] Daniela Mrázková (*1942) je teoretička fotografie, historička umění a výtvarná kritička. [zdroj: https://cs.isabart.org/person/13575; přístup 31–1–2023]

„Důležitá byla její rada – ta sestávala z fotografů, teoretiků a odborných pracovníků Domu umění – byli v ní Jan Beran[44], Pavel Dias[45], Antonín Dufek, K. O. Hrubý, Bedřich Petrovan[46], Vilém Reichmann, Rudolf Štursa[47]. Scházela se až do ukončení činnosti Kabinetu fotografie. Rozhodnutí nepokračovat po rekonstrukci budovy v jeho provozu dodnes většina zainteresované české fotografické obce lituje. Změny využití jednotlivých prostor Domu pánů z Kunštátu souvisely s jeho přestavbou, v prostorách kabinetu pak vznikla kavárna Trojka[48]. Je to škoda, protože výstavní provoz kabinetu představoval možnost pravidelně prezentovat naši i evropskou současnou fotografii. Generační rozpětí vystavujících bylo široké, vystavovali zde renomovaní autoři i mladí začínající fotografové, představovali jsme jak aktuální trendy soudobé tvorby, tak retrospektivy. Vystavovali jsme samozřejmě i ukázky tvorby již nežijících fotografů, především z meziválečného období. Dramaturgie kabinetu umožňovala poznávat rozdílné názorové proudy, uvádět někdy málo známá jména československé fotografické produkce i konfrontovat tvorbu vystavujících po delším časovém odstupu. Rada se scházela dvakrát ročně, koncepčně ujasňovala a vyjadřovala se k přihláškám fotografů o výstavní termín, posuzovala kvalitu předkládaných projektů a také doporučovala a iniciovala pozvání některých fotografů, případně realizaci jejich výstav. Konečná podoba výstavního plánu byla výsledkem jednotné dohody všech zúčastněných, výraznou a uznávanou autoritou byl K. O. Hrubý, s podněty přicházel často Antonín Dufek, který kurátorsky připravil řadu výstav. Nevzpomínám si na situace, kdy bychom se nemohli shodnout, někdy byli uchazeči odkázáni na možnost pozdějšího uspořádání výstavy – z časových důvodů, nebo byli vyzváni, aby předložili přesvědčivější soubor prací.“[49]

Jana Vránová, Antonín Dufek, Daniela Mrázková, Vladimír Remeš, 70. léta, archiv Jany Vránové

[44] Jan Beran (1913–2003) byl fotograf a amatérský filmař. [zdroj: https://cs.isabart.org/person/4192; přístup 31–1–2023]
[45] Pavel Dias (1938–2021) byl fotograf, pedagog, typograf, kurátor. [zdroj: https://cs.isabart.org/person/5016; přístup 31–1–2023]
[46] Bedřich Petrovan (1908–1986) byl český malíř, fotograf a grafik [zdroj: https://www.artplus.cz/cs/autor/3304-petrovan-bedrich; přístup 31–1–2023]
[47] Rudolf Štursa (1927–2019) pracoval jako fotograf ve společnosti Brněnské veletrhy a výstavy, je členem Svazu českých fotografů. [zdroj: https://cs.isabart.org/person/1848; přístup 31–1–2023]
[48] Kavárna Trojka je hudební kavárna a klub sídlící v Domě pánů z Kunštátu na Dominikánské 9. [pozn. autorky]
[49] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

Výstavy byly v Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho realizovány přibližně v měsíčním intervalu. Na otázku, zda tento proces nebyl po kurátorské stránce značně hektický Jana, vysvětluje:

> *„Krátké výstavní termíny tehdy nebyly zpochybňovány, během roku bylo v Kabinetu fotografie realizováno většinou sedm – osm výstav, v rámci společných vernisáží s ostatními výstavami v přízemních kabinetech Domu pánů z Kunštátu. Vzhledem k zájmu fotografů i jiných žadatelů o výstavní termín a snaze ukázat současnou fotografickou produkci v širším měřítku to byla dlouho uplatňovaná praxe. Výstavy byly připravovány různými kurátory, instalace byla daná stálým výstavním vybavením kabinetu. Útlé katalogy vydávané ke každé výstavě měly jednotný formát a grafickou úpravu, navrhovanou grafikem Domu umění. Myslím, že dramaturgie Kabinetu fotografie byla odbornou i širokou veřejností příznivě přijímána, umožňovala sledovat různé trendy současné fotografie, poskytovala prostor pro představení tvorby i těch autorů, jejichž práce se málo objevovaly ve výstavních síních, včetně sond do dějin fotografie. Jak došlo k ukončení výstavního provozu kabinetu, fotografie zůstala trvalou součástí výstavního programu Domu umění, ale byla prezentována v jiné podobě a jiných časových frekvencích."*[50]

V Domě pánů z Kunštátu byly pro výstavy používány skleněné panely v černé kovové konstrukci (formát 110x110cm). Na dotaz, zdali byly tyto čtvercové panely vyhovující a zdali se nezkoušely i jiné způsoby adjustace vystavovaných souborů, Jana odpovídá:

> *„Rozměry skleněných panelů vystavující autoři respektovali, často byly instalovány fotografie středních formátů (30x40 cm), problematická nebyla ani prezentace velkých zvětšenin, nepřesahovaly velikost skel, které byly k dispozici. Výjimkou byla až výstava Bohdana Holomíčka*[51] *(1983), kdy byly na přání autora panely z místnosti odstraněny a adjustované fotografie zavěšeny přímo na zdech a na podkladové ploše umístěné na čelní stěně."*[52]

Výstava Bohdana Holomíčka v Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho, 1983, foto Bohdan Holomíček, archiv Domu umění města Brna

[50] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.
[51] Bohdan Holomíček: výstava v Domě pánů z Kunštátu, v Kabinetu fotografie v termínu 6. 9. – 9. 10. 1983. [pozn. autorky]
[52] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

Z výstavy v Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho, 70. léta, foto Dagmar Agsten, archiv Domu umění města Brna

2.4. Publikační činnost a tiskové materiály Domu umění

Při zmiňování intenzity a důležitosti výstavní prezentace fotografie v prostorách Domu umění je nezbytné uvést s ní související publikační činnost. V archivu Domu umění města Brna je uložena řada tiskovin informujících o fotografických výstavních realizacích, reflektujících progresivní trendy současné kultury a zároveň dokreslující obraz dějin československé fotografie v časovém záběru delším než půl století[53].

Z pohledu výstavních aktivit jsou zásluhy Domu umění města Brna při seznamování s aktuálními projevy i historickými obdobími fotografie mimořádné. I když bylo nutno redukovat počet fotografických výstav důsledkem omezených prostorových možností kvůli rekonstrukci Domu pánů z Kunštátu[54], programová linie nebyla nikdy přerušena. K výstavám se připravovaly různé tiskové materiály, jak Jana Vránová vysvětluje:

> *„Ke každé výstavě byl vydáván katalog, který obsahoval odborné texty a reprodukce vystavených prací. Pozvánky, informace o konání výstavy byly uveřejněny na společném Měsíčním plakátu Domu umění: grafickou úpravu všech tiskovin navrhoval grafik Domu umění – již zmiňovaná Jiřina Hockeová, posléze Václav Houf, Jiří Stejskal, Zdeněk Halla. V posledních letech jsme spolupracovali s Františkem Kowolowskim a s grafickými studii Advancedesign (Petr Bosák a Robert Jansa) a Anymade Studio (Petr Cabalka a Filip Nerad).“*[55]

Katalogy k výstavám měly podle Jany Vránové za dobu jejího působení v Domě umění různou podobu: *„Dlouho užívaná byla čtvercová řada. Při množství výstav, které se za rok realizovaly,*

[53] Tématem této práce je období působení Jany Vránové v Domě umění města Brna, tedy v období 1972–2022. Kabinet fotografie nicméně vznikl v r. 1958, proto je toto časové období delší. [pozn. autorky]
[54] Rekonstrukce probíhala v letech 1990–2000. [pozn. autorky]
[55] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

považuji za úspěch, že se ke každé připravil a vytiskl katalog. Nyní se dělají skládané letáky. Velké katalogy pouze někdy, když se na ně seženou finance také z jiných zdrojů".[56]

Ve statutu Kabinetu fotografie jsou uváděny podmínky realizace výstavy: vystavující fotograf byl povinen dodat pět měsíců před zahájením výstavy veškeré podkladové materiály pro katalog a dva měsíce před vernisáží údaje pro pozvánku. Nejpozději týden před otevřením výstavy musel dodat pořadateli výstavní soubor, přičemž měla být dodržena koncepce, kterou schválila rada Kabinetu fotografie. Pokud vystavující nemohl dodržet termín pořádání výstavy, byl povinen nejméně 6 měsíců předem uvědomit pořadatele o změně.[57]

2.4.1. Stěžejní publikace

Jednu ze zásadních publikací o Domu umění, kterou zpracovávala právě Jana Vránová společně s profesorem Lubomírem Slavíčkem[58], byla rozsáhlá jubilejní publikace vydána k 90. výročí vzniku Domu umění města Brna v roce 2000 pod názvem *90 let Domu umění města Brna*[59]. Sestává ze dvou částí – Historie jednoho domu a Seznam výstav a katalogů. Obsahuje texty historiků umění, znalců i pamětníků, materiály a informace, které se poprvé objevily v souvislosti s činností Domu umění v meziválečném období. Poprvé poskytla ucelený přehled a detailní soupis všech výstav, které byly v Domě umění pořádány od roku 1911. Informace byly shromážděny na základě materiálů v archivu Domu umění, recenzí a oznámení v denním tisku, v časopisech a katalozích. Dalším zdrojem byly místní i mimobrněnské instituce, např. Moravská galerie, Moravská zemská knihovna, Muzeum města Brna a další, které shromáždil Mirko Riedl.[60] Po této publikace následovala další, druhá jubilejní publikace *100 let Domu umění města Brna*,[61] kterou opět připravila Jana Vránová spolu s Lubomírem Slavíčkem. Tento výpravný sborník v nových kapitolách a v soupisu všech výstav realizovaných do roku 2010 popisuje činnost Domu umění z jiného pohledu. Graficky je publikace zpracovaná tak, že je v záhlaví jednotlivých stran uváděn soupis všech realizovaných výstav a hlavní část se věnuje příspěvkům zainteresovaných odborníků.

[56] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.
[57] VRÁNOVÁ, Jana. Tradice výstav fotografie v prostorách Domu umění města Brna, in: táž (ed.). *90 let Domu umění města Brna: architektura, historie, výstavy, kulturní činnost 1910–2000: Dům umění města Brna 20. října – 10. prosince 2000*. Brno: Dům umění města Brna, 2000, s. 139–150, cit. s. 150.
[58] Lubomír Slavíček (*1949) je historik umění, pedagog, odborný spisovatel a kurátor. [zdroj: https://cs.isabart.org/person/13917; přístup 31–1–2023]
[59] VRÁNOVÁ, Jana (ed.). *90 let Domu umění města Brna: architektura, historie, výstavy, kulturní činnost 1910–2000: Dům umění města Brna 20. října – 10. prosince 2000*. Brno: Dům umění města Brna, 2000.
[60] Mirko Riedl (1920–2013) byl knihovník, archivář, sběratel a bibliograf.
[zdroj: https://cs.isabart.org/person/96909; přístup 31–1–2023]
[61] SLAVÍČEK, Lubomír, VRÁNOVÁ, Jana (eds.). *100 let Domu umění města Brna: 1910–2010: [14.12.2010–13.02.2011, Dům umění, Dům pánů z Kunštátu]*. Brno: Dům umění města Brna, 2010.

V Domě pánů z Kunštátu s Antonínem Dufkem, 1985, foto Bohdan Holomíček, archiv Jany Vránové

2.4.2. Sympozia a sborníky vydané k sympoziím

V souvislosti s publikačními výstupy Jany Vránové v rámci jejího působení v Domě umění nelze nezmínit sborníky vzešlé ze tří sympozií pořádaných Domem umění města Brna v rozmezí let 1980–1988. Cílem těchto sympozií[62] bylo zdůraznit význam určitých období historie tuzemské fotografie, vzájemně se informovat o problematice související s aktuálními možnostmi prezentace fotografie v českých výstavních institucích, a to jak teoreticky, tak praktickými poznatky. Obvykle se jednalo o dvoudenní pracovní setkání historiků umění, publicistů, muzejních pracovníků a fotografů, na nichž byla účast právě podmíněna příspěvkem.

Materiály připravené pro sympozium byly posléze vydány ve formě sborníku, týkaly se vymezené problematiky a obvykle se dotkly i témat, různých aspektů a charakteru české fotografické produkce. Cílem bylo ukázat cestu, po které by se měla ubírat nezbytná budoucí spolupráce, propojení mezi teorií umění a její praxí, co lze a nelze udělat ve smyslu distribuce fotografické tvorby, kde by mohl být patrný potenciál k rozvoji, včetně referátů o jednotlivých osobnostech a nejrůznějších dobových aktivitách. Ve sborníku byly otištěny i přepsané diskuse zúčastněných. Sborník byl posléze vydán ve větším nákladu samotným Domem umění a byl k dispozici především pracovníkům galerií, muzeí, osvětových zařízení a odborným pracovníkům institucí zabývajících se fotografickou tvorbou. Redakci měla na starosti Jana Vránová.

První sympozium se uskutečnilo ve dnech 10. – 11. 4. 1979 na téma *„Aktuálnost československé meziválečné fotografie“*. Záměrem bylo zhodnotit principy tzv. moderní

[62] VRÁNOVÁ, Jana. Tradice výstav fotografie v prostorách Domu umění města Brna, in: táž (ed.). *90 let Domu umění města Brna*, s. 148.

fotografie, která se zrodila mezi světovými válkami. Přednášející představili své studie, které měly vést k hlubšímu pochopení těchto principů a porovnat je se současnou tvorbou. Dalším tématem s následnou diskusí bylo zhodnocení pozice fotografie v oblasti vizuální komunikace a kultury meziválečné avantgardy.[63] Mezi účastníky a přispěvateli byli: Jaroslav Anděl, Vladimír Birgus, Antonín Dufek, Nina Dvořáková, Kateřina Klaricová, Petr Klimpl, Jan Lauschmann, Jan Michl, Daniela Mrázková, Arnošt Pustka, Vladislav Scholz, Juliana Tesáková, František Tomík a Jana Vránová.

O čtyři roky později následovalo sympozium *„Umění vystavovat fotografii“* (ve dnech 13. – 14. 4. 1983), pořádané společně s banskobystrickou Galérií F[64]. Jeho účastníci informovali o svých zkušenostech, možnostech a konkrétní situaci vystavování i o plánech do budoucna. Sborník[65] obsahoval kapitoly o historii výstav fotografie i studie této problematiky, spolu s komplexními informacemi o činnosti galerií v Československu, jejich seznamem a také vybranými výstavními fotografickými síněmi v zahraničí. K hlavní části sborníku vyšly další dva sešity s názvem „*Současná československá aktivita (prezentace fotografické tvorby ve výstavní síni)*“ a „*Úvahy a poznámky k sympoziu Umění vystavovat fotografii*“. Účastníky tohoto sympozia, kteří byli zároveň autory jednotlivých příspěvků, byli Vladimír Birgus, Pavel Dias, Antonín Dufek, Nina Dvořáková, Tomáš Fassati, Martin Hruška, Rudolf Jarnot, Ivan Kozáček, Josef Moucha, Vladimír Richtermoc, Ján Šmok, Petr Tausk, Juliana Tesáková, František Tomík, Jana Vránová. Resumé z tohoto sympozia bylo vypracované v německém jazyce. Dle pozdějšího vyjádření Tomáše Fassatiho byl překlad do cizího jazyka velmi důležitý, sborník si rozebrali i odborníci z Maďarska, Polska, Německa a Rakouska.

Třetí v pořadí bylo sympozium na téma *„Fotografie a divák“*, pořádané 16. – 17. 2. 1988 v prostorách Galerie Stará radnice, zaměřené na problematiku související s adopcí a konzumem fotografie. Z archivu k tomuto sympoziu je patrné, že snaha o jeho realizaci počala již zkraje roku 1984, kdy Dům umění společně s Galerií F začaly rozesílat předběžné přihlášky s připraveným pracovním materiálem, ve kterém vybraní odborníci vyjadřují svůj názor na důležitost tohoto setkání. Uvádějí v něm i oblasti, na které by rádi zaměřili svou pozornost a na které by bylo vhodné se dopředu pro diskusi připravit. Tento materiál byl velmi pečlivě zpracovaný, iniciativa vycházela od samotných organizátorů Tomáše Fassatiho, který připravil zmiňovaný pracovní materiál, a Jany Vránové. Usilovali o to, aby se setkání uskutečnilo, bylo na vysoké úrovni, aby obsahovalo zajímavá témata k diskusi za účasti fundovaných odborníků a osobností z praxe. Ti se k vybranému tématu sympozia „Fotografie a divák“ se vyjádřili následovně:

> *„Jako historika by mě tématika FOTOGRAFIE A DIVÁK zajímala především v souvislosti s vývojem fotografie, konkrétně například s vývojem postojů k fotografii. Především bych však byl rád, kdyby výsledkem sympozia byl reálný dopad na instituce vystavující fotografii.“* (Antonín Dufek)

[63] DVOŘÁKOVÁ, Nina, VRÁNOVÁ, Jana (eds.). *Aktuálnost československé meziválečné fotografie: sborník z prac. setkání historiků umění, muzejních pracovníků, publicistů a fotografů, Brno, 10. – 11. 4. 1979*. Brno: Dům umění města Brna, 1980, s. 3.

[64] Galéria F v Banské Bystrici byla československou galerií fotografie a grafického designu, která fungovala v letech 1980–1990. Svobodnou povahou své činnosti a kritickým myšlením patřila mezi československá ohniska protikomunistického odboje. Představovala také živé místo kontaktů slovenského a českého umění, nejen fotografického. Do jisté míry byla svými mezinárodními kontakty v nesvobodném režimu pro tuzemského návštěvníka také malým oknem do světa. Iniciátoru a pozdějšímu řediteli galerie Tomáši Fassatimu se podařilo instituci vytvořit v atypické organizační vazbě mezi banskobystrickým studiem Slovenskej televízie, odborem kultury města B. Bystrica a regionálním osvětovým střediskem. To dávalo předpoklad pro svobodnější typ činnosti, než jakou za totality umožňovaly podle předpisů jednotlivé z uvedených institucí. Viz FASSATI, Tomáš. *Informačný servis. Galéria F*. Banská Bystrica: samizdat, 1980.

[65] FASSATI, Tomáš (ed.). *Umění vystavovat fotografii. Sborník symposia pracovníků galerií a teoretiků „Progresivní metody při prezentaci fotografické tvorby“*. Brno: Dům umění města Brna a Galéria F Banská Bystrica, 1983.

„Tématika sympozia je pro československou fotografii aktuální. Ostatně jako mnoho dalších, neboť ve fotografii se zatím lidé u nás málo odborně stýkají, širších kontaktů je zatím nedostatek. Téma FOTOGRAFIE A DIVÁK bude zajímavé jak pro fotografy, tak pro teoretiky." (Josef Moucha)

„Téma FOTOGRAFIA A DIVÁK mi pripadá aktuálna. Napríklad preto, že profesionálna fotografia si síce získala veľa divákov, ale trocha pochybným spôsobom. Ľudí zaujíma, ako je urobená a nie prečo. Oceňujú často bezobsažnú fotografiu povrchného virtuózneho charakteru." (Vladimír Vorobjov)

„Tematika sympózia je podľa môjho názoru veľmi aktuálna. Pre optimálny priebeh sympózia navrhujem predbežné rozmnoženie príspevkov a ich distribúciu prihláseným, čo by umožnilo venovať väčšinu času tvorivej diskusii. Stretnutie teoretikov fotografie s psychológmi a sociológmi treba po odbornej stránke maximálne využiť. Privítala by som tiež sprievodné akcie napríklad fotografické výstavy alebo premietanie odborných filmov." (Juliana Tesáková)

„Rád bych na sympoziu přednesl příspěvek z oblasti konkrétních poznatků o působení fotografie na diváka při jejím spojení s básnickým textem. Protože jsem profesí psycholog, šlo by především o psychologický pohled jako sumu mikropohledů a přirozeně výchozí psychologické principy spojení více druhů umění pro zvýšení estetického efektu fotografie i textu. Vzhledem k tomu, že nemá smysl hovořit o něčem, co by posluchači neměli možnost současně shlédnout, řád bych v místě setkání instaloval několik ukázek fototextů." (Miloš Kučera)[66]

Sympozia se zúčastnili: Jan Beran, Marta Bezúchová-Stachová, Bohuslav Blažej, Stanislav Boloňský, Antonín Dufek, Tomáš Fassati, Bronislava Gabrielová, Jaroslav Hlavsa, Eva Horská, Zbyněk Illek, Miloš Kučera, Ján Lofaj, Martin Matějů, Vladimír Měřák, Josef Moucha, Ladislav Noel, Bohuslav Pacholák, Jaroslav Rajzík, Ľubo Stacho, Ján Šmok, Ladislav Šolc, Jindřich Štreit, Juliana Tesáková a Vladimír Vorobjov. K třetímu sympoziu nakonec sborník vydán nebyl, v archivu Domu umění města Brna jsou k dispozici pouze samotné příspěvky jednotlivých zúčastněných.

Tomáš Fassati v písemné korespondenci Janě Vránové po tomto třetím sympoziu navrhnul námět dalšího *„MY A SVĚT"* (vztahy historie a současnosti naší a světové tvorby). Navrhoval také pravidelné setkávání každé dva roky s tím, že by nemusel vždy vycházet doprovodný sborník s prezentovanými příspěvky.[67] K dalšímu sympoziu ovšem již nedošlo.

2.4.3. Praktický přínos sympozií

Ve sbornících se upozorňuje na témata, které poukazují na nedostatky ve vystavování již v 80. letech dvacátého století a jež prakticky přetrvávají až do současnosti: nedostatek výstavních prostor, způsob vystavování přejímající praxi z příbuzných oborů výtvarného umění a nedostatek vlastních přístupů prezentace, malá snaha o získání diváka netradičními postupy a přitažlivými způsoby instalace prezentace, způsob organizování výstav, nepropracovaná publicita s malým dosahem, nesoustavná recenzní činnost bez jednotících hledisek. Ačkoliv se pořádaná sympozia zabývala pro českou fotografii zcela zásadními tématy, bohužel se nesetkala se širším ohlasem. *„Neúčast publicistických složek měla bohužel za následek, že specializované fotografické časopisy věnovaly setkání jen malou pozornost"* shrnuje Antonín Dufek[68]. Jana Vránová na to odpovídá: *„Připravit sympozia byl velmi užitečný počin s počátečním ušlechtilým záměrem.*

[66] FASSATI, Tomáš (ed.). F*otografia a divák. Zborník príspevkov sympózia o interpretácii fotografie divákom.* Brno: Galéria F a Dům umění města Brna, 1989, s. 3.

[67] Nepublikovaný dopis Tomáše Fassatiho Janě Vránové zde dne 1. 3. 1988, uložen v soukromém archivu Jany Vránové.

[68] DUFEK, Antonín. Předmluva, in: DVOŘÁKOVÁ, Nina, VRÁNOVÁ, Jana (eds.). *Aktuálnost československé meziválečné fotografie:* 1980, s. 1–2, cit. s. 1.

Nicméně musím konstatovat, že jsme sice pojmenovali většinu úskalí, se kterými jsme se v té době jak kurátoři, tak umělci potýkali, ale do praxe se doporučení a názory zúčastněných nepřenesly, alespoň ne díky uspořádaným sympoziím.“[69] Z rozhovoru s Josefem Mouchou nicméně vyplynul opačný názor na pořádání sympozií:

> *„Kolegiální setkání, pořádaná Domem umění, měla pozitivní vliv už tím, že přinesla osobní známosti lidí organizačně se podílejících na místopisně rozptýlených fotografických výstavách. Například jsem se na sympoziu Progresivní metody při prezentaci fotografické tvorby v dubnu 1983 seznámil s Tomášem Fassatim. Abych viděl Galériu F, kterou v Brně představil, zavítal jsem na podzim 1983 do Banské Bystrice. Posléze jsme spolu pořádali výstavu Osobnosti československej spoločensky zaujatej fotografie 1940–1980 (Galéria F, Banská Bystrica, 1986). On se postaral o slovenské příspěvky, já o české. Repríza se jmenovala Osobnosti československé sociální dokumentární fotografie 1940–1980 (a v Galerii Stará radnice ji uvedl Dům umění města Brna, 1987). V důsledku společenských nálad se dostávalo zvýšené pozornosti všem vyhraněným kulturním počinům, ať pocházely z dovozu, anebo z vlastních zdrojů. Každý, kdo dělal něco doopravdy, byl kolegiální s ostatními. Pro rezonanci nebyla důležitá bezchybnost, nýbrž závažnost projevu. Nerozhodovalo se na bázi autorství, amatérského versus profesionálního. Průlom na veřejnou scénu rozšiřoval odezvu, ale nebyl-li dovolen, mohl mít výkon o to větší prestiž. Jakmile se rozkřiklo, že něčemu hrozí zákaz, nastalo pozdvižení, aby zájemci příležitost nepropásli. Nejzřetelněji se ovšem prosazovaly hudební skupiny a divadla. Na ty se jezdilo i přes hranice. Ale zájezdy se podnikaly také na tuzemské vernisáže…“*[70]

Vladimír Birgus hodnocení sympózií uzavírá: *„Tato sympozia byla skutečně velice důležitá. Nejenom že mnozí lidé se teprve tam setkali a poznali, ale zejména po obsahové stránce, vyzdvihl bych hlavně první sympozium a s ním prezentované příspěvky na téma meziválečná avantgarda. Ta ještě nebyla zhodnocená, teprve na tomto sympoziu se jí dostalo výrazné pozornosti.“*[71]

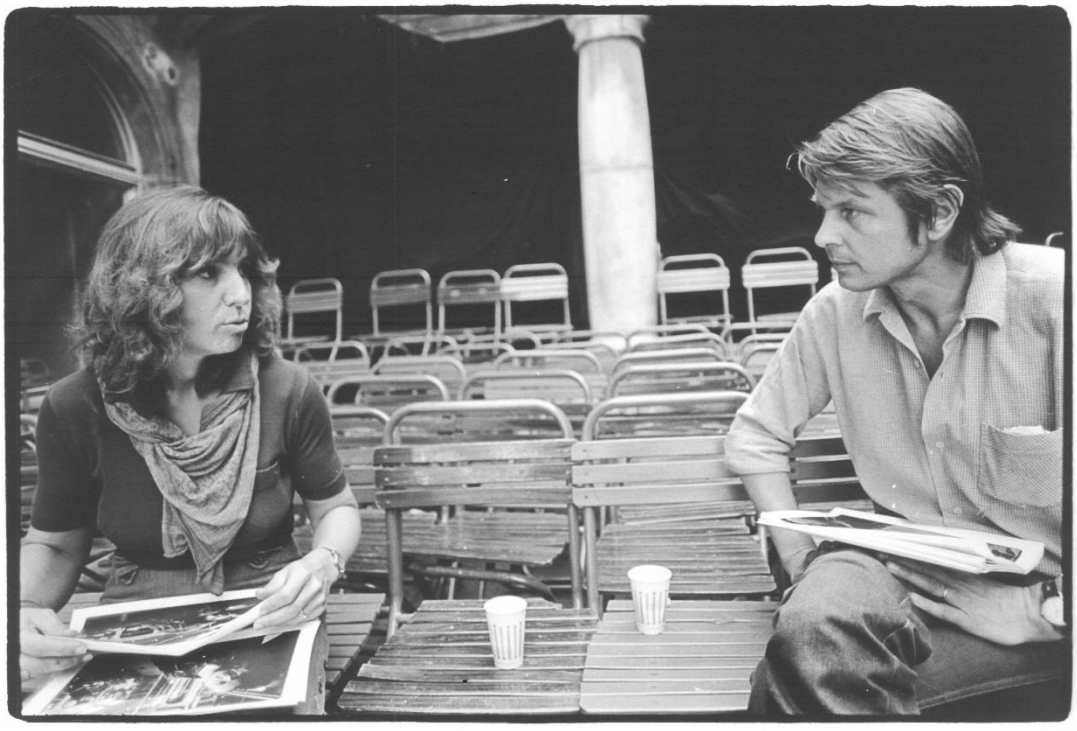
Jindřich Štreit, Tomáš Fassati a Jana Vránová během 3. sympozia v Galerii Stará radnice, archiv Domu umění města Brna

[69] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.
[70] Osobní rozhovor autorky práce s Josefem Mouchou.
[71] Osobní rozhovor autorky práce s Vladimírem Birgusem.

3. V zaměstnání

Pokud bychom se soustředili pouze na výčet všech výstav, které Jana Vránová realizovala, museli bychom konstatovat, o jak úctyhodné množství se jednalo. Ale její práce v Domě umění se nezakládala pouze na realizaci výstav. Při jednom z rozhovorů Jana Vránová specifikuje, v čem její činnost v Domě umění spočívala:

> *„K Domu umění jsem vždy měla a doposud mám velmi silný vztah, znamená pro mě mnohem víc než jen místo, kde mohu pracovat. Nejen proto, že jsem jej navštěvovala od dětství, ale vždy mě naplňovala práce, kterou jsem zde mohla vykonávat, s možností realizovat výstavy, které jsem chtěla nebo mohla připravovat, podílet se na realizaci zahraničních výstavních projektů. Jejich příprava často překračovala hranice pracovních povinností, byla to činnost, která mě velmi bavila z mnoha důvodů. Mnozí z umělců, jejichž výstavy jsem pořádala, se stali mými dlouholetými přáteli, poznala jsem kolegy z jiných institucí – jak českých, tak zahraničních – s nimiž jsem ráda spolupracovala. Díky přípravám některých projektů jsem se mohla intenzivněji seznámit s kulturní historií Brna, města, které mám ráda. S kolegy nás nepojil jenom společný zájem o naši práci, ale i přátelské vztahy, důvěra a soudržnost, což bylo zvlášť důležité v období, kdy oficiální kulturní politika směřovala jinam, než bychom si přáli. Práce v Domě umění do jisté míry ovlivňovala i moje životní rozhodnutí, pět desetiletí, které jsem zde strávila, mám opravdu hluboko ‚pod kůží'. ‚Genius loci' Domu umění je nelehké popsat, cítila jsem se s tímto prostředím vždy úzce spjata."*[72]

Při práci s Antonínem Dufkem, foto Bohdan Holomíček, archiv Jany Vránové

[72] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

3.1. Kurátorská praxe v Domě umění

Jana působí v Domě umění města Brna jako kurátorka od roku 1972 do současnosti. V době vzniku předložené bakalářské práce[73] tedy hovoříme celkem o 50 letech intenzivní kurátorské práce. Pouze v letech 1980–1982 byla na mateřské dovolené.[74] Až do jeho uzavření v roce 1990 byla Jana pověřena vedením Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho, dále realizací výstav fotografie v prostorách Galerie Stará radnice v období 1987–1993. V letech 1988 až 1998 navíc zastávala funkci komisařky Galerie Jaroslava Krále[75], jejíž program byl zaměřen na prezentaci aktuální tvorby současné československé umělecké produkce.

Během padesáti let se v Domě umění podílela na realizaci výstav zaměřených především na současné české i evropské umění, připravila autorské i tematické výstavní projekty vztahující se k různým uměleckým oborům v širším časovém rozpětí, výstavy a publikace k 90. a 100. výročí existence Domu umění města Brna. K výstavám připravovala katalogy, texty a recenze v odborném i denním tisku, navrhovala jejich instalaci, podílela se na doprovodných programech Domu umění města Brna k jeho výstavním akcím. Spolupracovala s mnoha zahraničními institucemi a galeriemi, z nichž Jana Vránová zmiňuje zejména IFA[76] – Institut pro zahraniční vztahy ve Stuttgartu a muzeum MUSA[77] ve Vídni.

> *„Z jejich sbírkových fondů byla v prostorách obou budov Domu umění města Brna uspořádána řada výstav zahraničních umělců, uměleckých uskupení i tematických souborů. Výstavy IFA prezentovaly významné představitele současného německého výtvarného umění, byly vybaveny kvalitními katalogy – díky jejich zapůjčení se v Domě umění objevila tvorba řady umělců, jejichž autorské výstavy bychom nemohli sami uspořádat vzhledem k náročnosti jejich přípravy i finančních nákladů (např. Gerhard Richter, Fluxus v Německu 1962–1994, Bauhaus – Fotografie, Subjektivní fotografie a další)“.*[78]

Tisková konference k výstavě Formáty transformace 89-09, MUSA, Vídeň, 2010, archiv Domu umění města Brna

[73] V roce 2022. [pozn. autorky]

[74] Během těchto let Janu Vránovou kurátorsky zastupovala historička umění Jana Severinová. Jana Vránová se vrátila zpět v roce 1983. [pozn. autorky]

[75] Galerie v Domě umění města Brna na Malinovského náměstí, v přízemí budovy, detaily v Příloze č. 2 této práce – Výstavní prostory Domu umění. [pozn. autorky]

[76] IFA (Institut für Auslandsbeziehungen) představuje nejstarší německou instituci podporující prezentaci německé kultury především formou výstav a konferencí v mnoha zemích světa; působí jako centrum pro mezinárodní kulturní vztahy. [zdroj: https://www.ifa.de/en/; přístup 31–1–2023]

[77] Wien Museum MUSA (Museum, Start Galerie a Arthotek) je součástí vídeňského muzea, jedná se o metropolitní muzeum s širokou škálou sbírek a výstav od historie města až po umění, módu a moderní kulturu. [zdroj: https://www.wienmuseum.at/en/locations/wien-museum-musa; přístup 31–1–2023]

[78] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

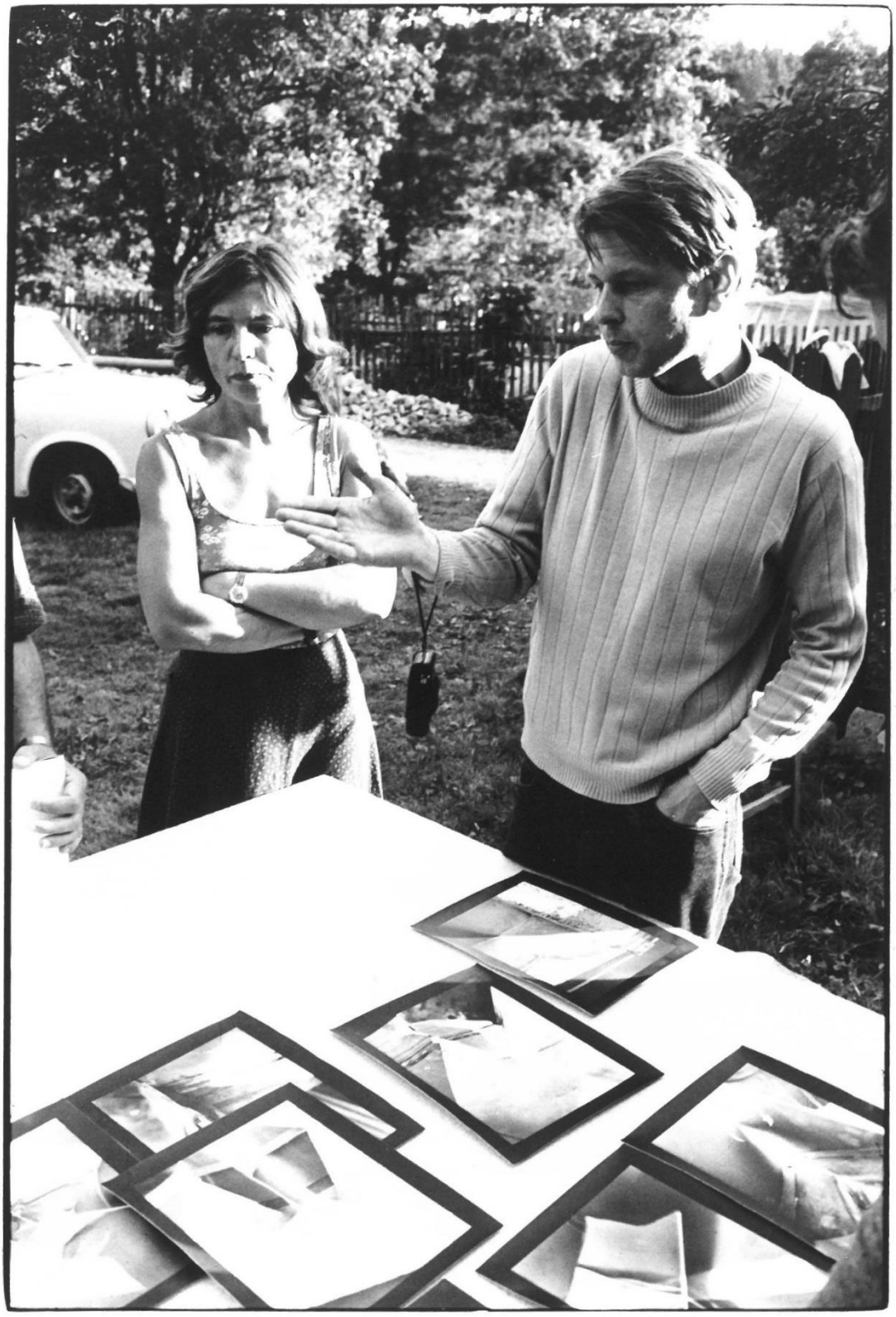
Výsledkem dlouholeté spolupráce s MUSA vzniklo několik výstavních projektů, představujících rakouskou uměleckou scénu formou ukázek z bohatých sbírek této instituce (zaměřené na poválečné a současné umění autorů, původem, studijním nebo pracovním pobytem spojených s Vídní), autorských výstav rakouských umělců i společných tematických výstavních projektů. Z Janiny padesátileté kurátorské praxe spadá 17 let do období, kdy se nacházelo Československo pod komunistickou diktaturou. Vystavování tehdy podléhalo určitým specifikům. Na dotaz, jak se vlastně uskutečňovaly jednotlivé výstavy před rokem, 1989 Jana vysvětluje:

> *„Opravdu není fráze, že dramaturgie a výstavní politika Domu umění byla vždycky obrazem dané doby. Všechny akce, které se v Domě umění organizovaly, souvisely s celkovou kulturní politikou země – ovlivnila volbu autorů, jejím důsledkem byly určité kompromisy, které jsme museli udělat. My kurátoři jsme vždy dávali návrhy na výstavy, které byly zohledňovány, ale výstavní program v konečné podobě byl výsledkem rozhodnutí vedení Domu umění. Podle toho se upravoval výstavní plán. Dům umění měl to štěstí, že se tady konaly výstavy, které nebylo možné uskutečnit v Praze, řekněme, protože bylo mimo nejvíce sledované centrum dění. Sledovanost výstavního programu nadřízenými orgány byla sice výrazná, ovlivnila schvalování výstav, některé nám také nepovolily. Na odborech kultury často seděli lidé, kteří tomu nerozuměli, pamatuji si i na nějakého bývalého důstojníka, který měl s uměním skutečně pramálo společného; s největší pravděpodobností postupovali podle svých nastavených omezených standardů. Doba byla prostě taková. Podařilo se nám připravit výborné výstavy, přesto, v rámci některých ‚vyrovnání' se občas musely udělat i takové výstavy, které bychom si sami jako kurátoři nevybrali. Samozřejmě potom v 90. letech a později, kdy se politické klima změnilo, jsme začali mít daleko víc možností jak v prezentaci zdejších, tak zahraničních umělců."*[79]

Jana Vránová je svým působením pevně spjatá s prostorem města Brna. Jak tedy vnímá vystavování fotografie v brněnském prostředí? Jana odpovídá:

> *„V Brně má fotografie dobré postavení a velmi příznivé přijetí, jak kvůli Kabinetu fotografie, tak díky činnosti Moravské galerie, kde je druhá největší sbírka fotografie v republice. Intenzivně jsme spolupracovali s jejím pracovníkem Antonínem Dufkem, který pro nás připravil řadu výstav. Moravská galerie tehdy nedisponovala více budovami a pro prezentaci fotografie měla proto omezené možnosti. Brno si drží toto postavení dodnes, zájem o fotografické výstavy přetrvává – velká návštěvnost byla např. u výstav Antona Corbijna, Antonína Kratochvíla nebo K. O. Hrubého."*[80]

[79] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.
[80] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

S Antonínem Dufkem, 70. léta, foto Hansgert Lambers, archiv Jany Vránové

3.2. Průběh přípravy výstav

V době před rokem 1989 byl systém kurátorství odlišný od současného stavu. Mohlo se stát – a nebylo to nic neobvyklého, že výstavu někdo jiný připravil a někdo jiný zahájil. Výstavy procházely zdlouhavým procesem schvalování. Jana vysvětluje: *„Dům umění musel žádat odbor kultury města Brna o povolení uspořádání výstavy. Například nebyla nám povolena výstava Vojty Dukáta, protože emigroval do zahraničí. Jeho výstavu jsme mohli uspořádat o mnoho let později.*[81] *Každá výstava tedy měla vlastní ‚certifikát' – povolení"*.[82] Autoři si buď sami podávali žádost o výstavní termín (např. ke svému životnímu jubileu), někteří umělci byli Domem umění k realizaci výstavy vyzváni na základě doporučení (např. kurátorem, galeristou z jiné instituce). Některé výstavy vznikaly nebo se přebíraly na základě spoluprací s jinými galeriemi (např. bratislavská galerie Profil, rakouská MUSA apod.). Autor čekal na přidělený termín výstavy v závislosti na množství dalších přihlášených umělců. Rada Kabinetu fotografie se scházela obvykle na začátku roku v únoru, potom se v červnu ještě aktualizoval výstavní plán. Doba mezi podanou žádostí, jejím schválením a výslednou realizací výstavy byla přibližně 2 roky.

> *„Instalace se prováděla obvykle týden před vernisáží. Pokud na tom autor netrval a nebyl z Brna, instalaci jsme prováděli sami. Někteří autoři si u instalace přáli být, ale většina z nich pak přijela až v den vernisáže a tiskové konference (ta se konala v den vernisáže, většinou dopoledne). Redaktoři novin pak tyto informace odpoledne zpracovali, aby druhý den ráno mohla být zpráva publikovaná v tisku."*[83]

Každá výstava trvala zhruba 5–6 týdnů. V té době se musela psát i hlášení o vernisáži. Vernisáže většinou fotografoval Karel Kulatý. Výstavy v Domě umění od 90. let často fotografovali Anna Pecková, Libor Teplý a v posledních letech Michaela Dvořáková. Z každé výstavy si Dům umění vedl záznam o počtu návštěvníků. Archivace dokumentace k jednotlivým výstavám se prováděla a provádí kontinuálně, v posledních desetiletích je uložený materiál obšírnější, což zdůrazňuje i samotná Jana Vránová:

> *„Způsob archivace není jiný, základní součásti složky zůstávají; jen je obsáhlejší korespondence. Dnes se archivuje veškerá dokumentace (textová a fotografická) a tiskoviny, kompletní korespondence – s autorem, s institucemi, zprávy ohledně provozních záležitostí; všechno, včetně e-mailů. Předtím se archivovala pozvánka, katalog, podklady pro tiskoviny, fotografie děl (pro katalog a z vernisáže) a korespondence s autorem (strojopis nebo rukopis) a s dalšími institucemi o zápůjčkách atd. V období, kdy se používal ke komunikaci fax, jsou faxové zprávy, které máme archivované, už téměř nečitelné. Archivovali jsme také všechny zprávy, které se o pořádané výstavě objevily v tisku*."[84]

[81] Výstava Vojty Dukáta byla uskutečněna v Domě umění města Brna na přelomu let 2012–2013. [pozn. autorky]
[82] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.
[83] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.
[84] Složka k výstavě obsahuje výstřižky z novin s recenzí – zprávě o výstavě, jejichž autory byli kulturní redaktoři a teoretici umění. Jana Vránová přispívala do tisku také, její příspěvky nesou značku „vn". [pozn. autorky] Kromě toho existuje v Domě umění tzv. „výstřižkový archiv" s recenzemi, texty a zprávami o tuzemských i zahraničních umělcích a jejich výstavách v republice. [pozn. autorky]. Citát z osobního rozhovoru autorky práce s Janou Vránovou.

3.3. Kurátorská činnost: realizované fotografické výstavy a jejich výběr

Jana Vránová se věnovala ve své kurátorské praxi výtvarnému umění a fotografii. Z celkového počtu realizovaných výstav uskutečnila Jana stovky fotografických výstav[85], většinou v prostorách Domu pánů z Kunštátu a Domu umění, potom též v dalších výstavních prostorách jiných institucí uvedených v Příloze č. 1 této práce.

Níže uvedené výstavy představují výběr českých a zahraničních umělců z pohledu širšího generačního a názorového rozpětí, které Jana Vránová představila nejen brněnské veřejnosti.

Příprava výstavy v Domě umění, foto Bohdan Holomíček, archiv Jany Vránové

3.1.1. Marie Kratochvílová – Fotografie

Výstava v termínu 11. 11. – 7. 12. 1986, Dům pánů z Kunštátu, Kabinet Jaromíra Funkeho

Jednalo se o druhou výstavu Marie Kratochvílové, kterou Jana Vránová kurátorovala. Tato výstava se pořádala v Domě pánů z Kunštátu – v Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho. První výstava proběhla v roce 1981 v Galerii mladých (při Městském kulturním středisku S. K. Neumanna). Jana Vránová zná Marii Kratochvílovou z různých kulturně společenských setkání a společného okruhu přátel. Fotografka pochází z Brna –, stejně jako Jana byla od roku 1970 členkou organizace Mladých přátel výtvarného umění při Domu umění města Brna. Jana Vránová tedy práci Kratochvílové znala a po dlouhou dobu sledovala. Marie Kratochvílová byla rovněž

[85] Ve spolupráci s různými kurátory, viz Příloha č. 1. [pozn. autorky]

členkou Městského výboru pro amatérskou fotografii, výtvarné rady Domu umění města Brna, vedoucí dětského fotokroužku při Domě pionýrů a podílela se na organizaci fototribun v Městském kulturním středisku S. K. Neumanna v Brně. Spolupracovala také s Jiřím Valochem, Daliborem Chatrným a Jiřím H. Kocmanem v oblasti land-artu.[86] U příležitosti výstavy Marie Kratochvílové byl vydán čtvercový katalog, v němž Jana Vránová práci fotografky komentuje:

> *„Marie Kratochvílová měla jednotnou koncepci své práce, vyhraněný názorový přístup k fotografii jako takové a výtvarnému umění vůbec. Jedním ze základních principů její tvorby byla snaha o maximální jednoduchost, použití zkratky; pracovala s vyjadřovacími prostředky, které redukovala na minimum. Nejstarší fotografie Marie Kratochvílové se soustřeďovaly na struktury – sníh, povrch cest, omítek, domovních zdí, předmětných detailů apod.; po nich následoval projekt tzv. ‚Městských soch', soustřeďující se na městský exteriér a předměty k němu patřícími, pak cyklus oken. První sérií fotografií z jednoho místa – autorčina pracoviště – byla ‚Botanická zahrada', s detaily rostlin, jejich prostředí a folie. Fotografka nepoužívala technické efekty, její fotografie zachycovaly ostrý detail, se smyslem pro výtvarnou i výrazovou účinnost celku. Zkoumala ty nejobyčejnější věci, podněcovala ale k aktivnímu vnímání té reality, jíž jsme všichni součástí".*[87]

3.1.2. Andreas Müller-Pohle – Fotografie

Výstava v termínu 25. 4. – 4. 6. 1989, Galerie Stará radnice

Německý fotograf Andreas Müller-Pohle žije v Berlíně, ve svém díle se zaměřuje na současnou fotografii a nová média; platí za představitele vizualismu. Zároveň pracuje jako šéfredaktor časopisu *European Photography*. Podnět oslovit tohoto umělce současné německé fotografie dala Janě Vránové teoretička fotografie Daniela Mrázková. Po telefonické a písemné komunikaci s Müllerem-Pohlem se dohodli na realizaci autorské výstavy. Fotograf nabídl Janě Vránové práce ze souborů *Konstelace* (70. léta), *Transformace* (80. léta) a *Dacapo* (konec 80. let). Autorem textu v doprovodné tiskovině byl Vilém Flusser[88]. Výstava byla uspořádaná v rámci oslav 150. výročí vzniku fotografie, když chtěl Dům umění vedle českých a slovenských fotografů představit i práce zahraničních autorů. Fotografie se přeposílaly přes německé velvyslanectví. Autor se vernisáže nezúčastnil. Jednalo se o československou premiéru, fotograf u nás předtím nevystavoval.

> *„Autor ve svých fotografiích usiloval o výtvarné ozvláštnění skutečnosti. V cyklu Konstelace zachytil tvarové variace lidského těla, které konfrontoval s obrysy technických předmětů. V cyklu Transformace zkoumal možnosti lidského podnikání. Fotografie z cyklu Transformace vznikaly bez přímého ovlivnění jejich tvůrcem za použití opačného způsobu práce s kamerou, než je obvyklý postup fotografování. Müller-Pohle bez výběru záběru a zaostření stisknul spoušť a až po vyhotovení fotografií jednu z nich vybral. Důležitý byl momentální impuls, konečný výběr byl prováděn z náhodně zachycených záběrů."*[89]

[86] Veškeré informace k autorům a jednotlivým výstavám jsou čerpány z příslušných katalogů k výstavám, které jsou uloženy v archivu Domu umění města Brna. [pozn. autorky]

[87] VRÁNOVÁ, Jana. *Marie Kratochvílová: Fotografie: Katalog výstavy, Brno 11. 11. – 7. 12. 1986*. Brno: Dům umění města Brna, 1986, s. 3.

[88] Vilém Flusser (1920–1991) byl významný filozof a teoretik umění. [zdroj: https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/fluser.html; přístup 31–1–2023]

[89] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

Výstava v roce 7. 9. – 28. 10. 2012, Dům umění (Galerie Jaroslava Krále)

V roce 2012 měl Andreas Müller-Pohle v Domě umění v Galerii Jaroslava Krále další výstavu s názvem *Codes & Waters* (1995–2011)[90]. Zahájení i instalace této výstavy se již zúčastnil osobně. Představil soubory *Cyklogramy*, *The Danube River Project*, ve kterém prováděl lineární průzkum toku Dunaje od jeho pramene až k ústí, od západu k východu, *Hong Kong Waters*, v němž konfrontoval přírodu, nespoutaný vodní živel s umělými produkty současnosti a s architekturou mega-města, a videa *Entropia* a *Yumiko*. Přiblížení se k živlu vody prováděl skutečně fyzicky – ponory a toku vody odpovídal tok kódů. Digitální znakovou řeč použil v projektech *Face Codes*, *Digitální Partitury*.

3.1.3. Dagmar Hochová – Fotografie

Výstava v termínu 19. 10. – 21. 11. 1993, Dům umění (hala)

Dagmar Hochová (1926–2012) byla fotografka, která vyhledávala situace a prostředí, kde se setkávala s lidmi svobodnými svým projevem a přesvědčením. Fotografovala ty, kterých si vážila pro jejich humánní názory a morální hodnoty. S těmito lidmi se setkávala v dobách, kdy podobná aktivita nebyla vítaná. Fotografie řádových sester v domovech pro duševně postižené děti vznikly z pocitu potřeby podat svědectví o skutečnostech, o nichž se nemluvilo. Hluboce humánní přístup, pochopení a úcta motivovaly i vznik rozsáhlého cyklu *Síla věku* – jednalo se o projekt válečných veteránů. Obdivuhodná byla jejich vnitřní hrdost a věrnost ideám, jež výrazně poznamenaly jejich osudy. Dagmar Hochová měla instinkt pro to být právě tam, kde se účastnila dění vystihujícího dobovou atmosféru s příznačnými průvodními rysy. Portrétovala mnoho významných osobností našeho kulturního života – spisovatele, publicisty, vědce, výtvarníky, filozofy – těch, jejichž životní příběhy zanechaly hlubokou stopu jak svým talentem, tak intenzitou, s níž se věnovali své práci, bez ohledu na neuznání a problémy, které je potkávaly. Tak vznikl i cyklus fotografií o Václavu Havlovi, Bohuslavu Reynkovi, Josefu Váchalovi, kardinálu Františku Tomáškovi a jiných. Jejím fotografiím je příznačná autenticita. Jedním z hlavních témat fotografky byly děti – vždy ji fascinovala jejich spontánnost, obdivovala jejich fantazii a vynalézavost, schopnost vytvářet si svůj vlastní svět. Jana Vránová znala Dagmar Hochovou osobně, byly si velmi blízké a na spolupráci s ní vzpomíná s úctou a nadšením:

> *„Na spolupráci s Dagmar Hochovou vzpomínám obzvlášť ráda, připravovaly jsme spolu dvě výstavy v Domě umění – v roce 1993 a pak u příležitosti jejích jubilejních 80. narozenin v roce 2006. Vzpomínám na setkávání s ní v Praze, u ní doma ‚ve věži'[91], na naše hovory během přípravy výstavy. Vážila jsem si jí nejen jako výborné fotografky, ale měla jsem ji velmi ráda i pro její otevřenou, srdečnou a přímou povahu, názory a postoje, které celý život zastávala."*[92]

[90] Tato výstava byla v Domě umění prezentovaná v Galerii Jaroslava Krále, v termínu 7. 9. – 14. 10. 2012. [pozn. autorky]
[91] Dagmar Hochová bydlela na ulici Resslova v Praze, v domě situovaném na nábřeží Vltavy vedle Tančícího domu. [pozn. autorky]
[92] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

3.1.4. Paul den Hollander – Fotografie

Výstava v termínu 23. 5. – 16. 6. 1996, Dům umění (hala)

Výstava nizozemského fotografa Paula den Hollandera v roce 1996 byla jeho první prezentací v České republice, autor se jí nezúčastnil osobně, ale poslal výběr z hlavních cyklů ze 70. až 90. let. Nejstarší fotografie byly ze souboru *Okamžiky v čase*, evokující dojem hraných scén, s asociacemi možných příběhů a dějů. Jeho osobitý styl pak dokumentoval soubor fotografií botanických zahrad, exotických rostlin ve sklenících i přírodě, s kombinací flory i fauny, prolínání živé a neživé přírody, což evokovalo mnohovýznamové náhodnosti. Nejmladší soubor *Pyramidy severu* z 80. až 90. let byl zaměřen na tvarové a strukturální detaily nerostů, se zákoutími opuštěných dolů, na prostředí, poznamenané stopami času, výsledkem byly abstraktní kompozice s motivy objektů, oproštěných od své původní funkce. Jeho tvorbě je vlastní stylová čistota, velkorysost kompozičního řešení se schopností redukce vizuálního vjemu na podstatné momenty, kultivovanost výtvarného projevu vycházející z introvertního vnímání jevů, které jej oslovují. Jeho styl a tiskařské techniky ovlivnily v sedmdesátých letech 20. století mladší generaci fotografů, kteří pracovali s černobílým materiálem.

3.1.5. Vilém Reichmann

Výstava v termínu 1. 7. – 27. 7. 1998, Dům umění (Galerie Jaroslava Krále, hala)

Výstava připomněla 90. výročí fotografova narození. Výběr z jeho celoživotní tvorby obsahoval ukázky z fotografických cyklů z nejstarších prací ze 30. let minulého století až po poslední fotografie, kresby a také grafogramy[93]. Výstavní kolekce prezentovala i Reichmannovy surrealistické kresby z období, kdy se zabýval karikaturou, práce z období Skupiny Ra[94], jejímž byl členem. Ukázala charakteristické rysy Reichmannovy tvorby, především tendenci rozvíjet netradiční výtvarné postupy a objevovat nové aspekty reality, širokou výrazovou škálu jeho prací – od existenciálních po humorné a groteskní polohy, smysl pro absurdní momenty a situace. Reichmannovy fotografie jsou důležité pro českou poválečnou fotografii, jsou zástupcem nového způsobu interpretace předmětné skutečnosti. Vilém Reichmann do tvorby vkládal prvky imaginace a invence, osobitou poetiku.[95] Úvodní slovo pronesla Jana Vránová společně s Ludvíkem Kunderou.

[93] Výraz „grafogram" je jedním z mnoha Reichmannových slovních novotvarů. Stejně jako fotogram vzniká bez kamery, na rozdíl od fotogramu je však východiskem manuálně zpracovaný transparentní „negativ", zvětšený na fotografický papír. V *Grafogramech* se Reichmann vrátil ke kresbě a k „laboratorní tvorbě". Nejčastěji vkládal do zvětšovacího přístroje místo negativu skleněnou desku (případně film), zpracovanou štětcovou kresbou. Je to tedy vlastně nefigurativní varianta Corotovy grafické techniky cliché-verre. Na rozdíl od klasického fotogramu tedy grafogram není unikát, ale počet zvětšenin může být omezen postupnou destrukcí použité techniky nebo promítaného „negativu" (matrice), kterým mohl být i průsvitný papír, například celofán. Naprostá většina grafogramů vznikla krátce po zhotovení matrice v jedné sérii několika kusů (pravděpodobně do 5 ks) nedlouho před autorovou smrtí v roce 1991. [zdroj: Antonín Dufek pro aukční dům Sýpka https://www.sypka.eu/img/wysiwyg/file/katalog_Sypka_39_od_str4.pdf; přístup 31–1–2023]

[94] Skupina Ra bylo uskupení umělců ovlivněných surrealismem. Jejími členy byli malíři Josef Istler (1919–2000), Václav Tikal (1906–1965), Bohdan Lacina (1912–1971) a Václav Zykmund (1914–1984), dále fotografové Miloš Koreček (1906–1989) a Vilém Reichmann (1908–1991), jakož i spisovatel Ludvík Kundera (1920–2010). Skupina Ra se začala formovat během válečných čtyřicátých let z potřeby mladé výtvarné a literární generace vystoupit z izolace a nalézt své místo na umělecké scéně především ve vztahu k předválečnému surrealismu. [zdroj: https://www.ngprague.cz/udalost/252/skupina-ra-vzkazy-k-pritomne-hodine; přístup 31–1–2023]

[95] REICHMANN, Vilém, DUFEK, Antonín. *Vilém Reichmann*. České Budějovice: Foto Mida, 1994.

3.1.6. Jaroslav Pulicar – Fotografie

Výstava v termínu 16. 5. – 15. 6. 2003, Dům umění (Procházkova síň)

Fotografie Jaroslava Pulicara jsou subjektivním dokumentem, zachycují situace, které v dané chvíli považuje za relevantní. Autor má schopnost zachytit reakce a výraz tváří lidí, nesoustředěných na ústřední dějový moment, prožívající své vlastní příběhy a pocity, na něž spontánně reagují. Důležitým prvkem jeho fotografické tvorby je vnitřní jistota, že fotografie je adekvátní reflexí jeho pocitu z prožívané reality. Za svou tvorbu obdržel Jaroslav Pulicar v roce 2021 cenu Asociace českých fotografů.

Jana Vránová výběr autora a způsob jeho práce komentuje:

> *„V době, kdy jsem Jaroslava Pulicara vyzvala k realizaci výstavy v roce 2003, nebyla jeho tvorba příliš v povědomí; autor sám neusiloval o výstavní prezentaci svých fotografií, i když se již více než dvě desetiletí fotografii věnoval. Jeho dokumenty často vznikají během putování po blízkém i vzdáleném okolí, cest do sousedních i jiných evropských zemí, do míst, kde je místní život ještě spojen s duchovními a lidovými tradicemi, s autentickým životním stylem bez jinak všudypřítomných devastujících projevů současného života. Dokumentuje události, které se z našeho života pomalu vytrácejí, hodnoty spojené s minulostí, které ale neztrácejí nic na své aktuálnosti s dnešním světem.“*[96]

Na tuto výstavu do jisté míry navázala další výstava, která proběhla v srpnu 2022 v Galerii Jaroslava Krále, a kterou doprovázela obsáhlá publikace. Hlavním kurátorem této výstavy byl Tomáš Pospěch.

3.1.7. Antonín Kratochvíl – Retrospektiva

Výstava v termínu 13. 9. – 20. 11. 2005, Dům umění (1. patro a Procházkova síň)

Antonín Kratochvíl (*1947) je český fotograf světového formátu žijící v ČR a v USA. Je znám především svými fotografickými reportážemi. Kratochvíl trávil většinu roku na cestách, objevoval se tam, kde se účastnil vypjatých situací způsobených válečnými konflikty. Ve svých fotografických reportážích zachycuje tragické strádání obyvatel zemí sužovaných válkou, utečence, totalitní režimy i devastaci přírodního prostředí – např. deštné pralesy v Kambodži, ropná jezera v Ekvádoru i důsledky černobylské katastrofy. Nevyhledával efektní a drastické záběry, vyhýbal se přímému vyobrazení ústředního děje. Všímal si epizod, atmosféry prostředí, výmluvných detailů a výrazů tváří, směřuje k fotografické metafoře skutečnosti. Nezajímaly ho bojové střety, ale fotografoval jejich oběti, aby tak upozornil na hrůzy, které způsobují. Pracoval téměř výhradně s černobílou fotografií, s tonalitou, ostrými kontrasty světla a stínu nebo naopak měkce neurčitou šedí umocňuje výrazový účinek fotografie – syrovost, dramatičnost scény nebo naopak neutěšenou všednost každodennosti.

[96] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

S Antonínem Kratochvílem před vernisáží jeho výstavy v Domě umění, 2005, foto Miroslav Myška, archiv Domu umění města Brna

Záměrem této retrospektivní výstavy bylo představit v Domě umění dílo světoznámého fotografa formou souborné výstavy, obsahující hlavní tematické soubory jeho dosavadní tvorby. Skutečnost, že Antonín Kratochvíl je přední osobností světové fotografické scény, nepotvrzuje jen řada významných mezinárodních ocenění, jichž je držitelem, podstatný je dojem, pocit, které jeho fotografie v divákovi zanechávají – a ten je velmi intenzivní.

Jana Vránová přípravu této velké výstavy popisuje takto:

> *„Autor, sám v době příprav výstavy ještě pracovně na cestách, mi poskytl DVD nosiče s několika sty fotografiemi, z nichž jsem vybírala pro výstavu v prostorách Domu umění – Kratochvílova první rozsáhlá souborná výstava v České republice. Bylo velmi obtížné vybírat z množství fotografií*[97]*, kterými autor dokumentoval svoje zážitky a kterými přináší svědectví o aktuálním dění na nejrůznějších místech několika kontinentů – výsledkem byl obsáhlý, i když ve vztahu k fotografově dosavadní produkci velmi redukovaný pohled na to, čím se od 70. let po současnost zabýval. Antonín byl s vybraným materiálem spokojený. Z výběru fotografií jsem měla respekt, přece jen je jeho tvorba obšírná a měla být prezentována jako retrospektiva. Vybrané fotografie jsme posléze tiskli ve studiu Sluka (které jsme vybrali na základě oslovení několika grafických studií). Na výstavě byly zastoupeny fotografie ze souboru Broken Dreams, dokumentující jeho návraty do zemí východní Evropy; dále Incognito, Mercy, Vanishing, Paranoia, Tsunami, Irák; do výstavy jsme zakomponovali i portréty známých osobností, kterými se také proslavil. Fotografoval je opět po svém, v momentu, kdy nepózují, beze stopy idealizace.“*[98]

[97] Jednalo se přibližně o 450 náhledových snímků. Na samotné výstavě bylo prezentováno 140 fotografií. [pozn. autorky]
[98] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

Vernisáž výstavy Antonína Kratochvíla, 2005, archiv Domu umění města Brna

3.1.8. Rudolf Štursa – Fotografie

Výstava v termínu 4. 5. – 12. 6. 2011, Dům umění (Galerie Jaroslava Krále)

Brněnský fotograf Rudolf Štursa (1927–2019) byl vnímavým pozorovatelem situací s humornou, poetickou, ale mnohdy také dramatickou pointou, jeho snímky reflektovaly dobový trend, obrazovou interpretaci současného života v duchu poezie všedního dne. Reagoval spontánně na situace, které jej zaujaly, a jichž se účastnil jako citlivý a pohotový pozorovatel se smyslem pro vystižení podstatného okamžiku, s empatií i ironickým nadhledem. Vedle snímků reportážního charakteru vznikala současně také řada portrétních studií, kde se soustředil na typ, psychiku a výraz tváře portrétovaného, poznamenanou reakcí na aktuální dění nebo stopami životních prožitků. Štursa zachycoval všední i dějově nosné epizody, vytvářel jakousi paměť své doby, kde byl pro něj inspirativní nejen emocionální nebo vizuální zážitek, ale i sekvence zdánlivě nezajímavých, všedních setkání a jevů. I když prioritní pro něj bylo nejčastěji zaujetí určitou situační konstelací, jeho obrazové dokumenty charakterizuje intuitivní smysl pro výtvarnou působivost černobílé fotografie. Štursovy fotografie se soustřeďovaly na námětově široké spektrum lidských vztahů, na situační momentky, byly autentickým svědectvím doby. Jezdil fotografovat i na Ukrajinu a Podkarpatskou Rus, kam jeho otec v roce 1922 přišel za živobytím, a kde se o pět let později narodil.

V Domě umění vystavoval Štursa během svého života několikrát.[99] Výstava v roce 2011 představovala výběr z jeho tvorby koncipovaný jako připomínku jeho rozsáhlého díla – vztahovala se k období od konce padesátých let po léta osmdesátá. Fotografie, které vznikaly většinou během autorových cest po Evropě i jiných kontinentech (především v rámci jeho

[99] Rudolf Štursa vystavoval v Domě pánů z Kunštátu v letech 1978 (6.1. – 12.2) a 1999 (25.2. – 28.3.). [pozn. autorky]

dlouholetého působení jako fotograf BVV[100]), představují humanisticky orientovaný subjektivní dokument, je jim vlastní schopnost vystihnout charakteristický moment a atmosféru místa.

K přípravě výstavy Rudolfa Štursy se Jana Vránová vrací takto: *„Součástí výstavního programu DU jsou autorské výstavy fotografů, kteří byli řadu desetiletí součástí brněnského kulturního dění. Jedním z jeho nestorů byl dlouholetý člen rady Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho Rudolf Štursa, jehož výstavu jsem připravila v roce 2011. Byla to jedna z posledních, která připomněla jeho celoživotní fotografické dílo.“*[101]

3.1.9. Vojta Dukát – Fotografie z krabičky

Výstava v termínu 4. 12. 2012 – 13. 1. 2013, Dům umění (Galerie Jaroslava Krále)

Moravský a nizozemský fotograf Vojta Dukát (*1947), původem z Brna, od roku 1968 žijící v Nizozemí, vystavoval od začátku sedmdesátých let po celé Evropě. V České republice vystavil v r. 2012 poprvé soubor fotografií ze 70. – 90. let. Dukát byl nominovaným fotografem agentury Magnum Photos. Dostal významné ocenění za přínos v oblasti vizuální komunikace. Gemeentemuseum Den Haag uspořádalo v roce 2001 jeho velkou retrospektivní výstavu, doprovázenou monografií *A Slice of Time*, připravenou ve spolupráci s Miroslavem Ambrozem[102]. Dukátova tvorba je spojena s humanisticky orientovanou fotografií – v různých zemích zachycuje situace zaznamenávající mezilidské vztahy, vazby člověka na živou a neživou přírodu, náznaky příběhů, pomíjivých epizod. Jsou nadčasovou autorovou subjektivní výpovědí o hodnotách lidského života.[103]

Fotografie k jeho výstavě v Galerii Jaroslava Krále byly zapůjčeny z Geementemuseum den Haag z Nizozemí. Autor se vernisáže i instalace výstavy zúčastnil osobně. Jana Vránová vzpomíná na první pokusy uspořádat Dukátovi výstavu v roce 1985:

> *„Po prvním neúspěšném pokusu v roce 1985, kdy výstava nebyla odborem kultury JmKNV*[104] *povolena, se nám podařilo výstavu realizovat v roce 2012. Při tom prvním pokusu přišel s podnětem uspořádat výstavu v Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho Antonín Dufek. Napsal text do katalogu, jehož maketa byla odevzdána ke schválení – ale bohužel neprošla sítem schvalovacího řízení. Obdrželi jsme písemné zamítavé stanovisko nadřízených orgánů, jimž kromě jiného vadila především skutečnost, že Vojtěch Dukát žil od roku 1968 v zahraničí. A tak maketa připravovaného katalogu zůstala dlouhá léta v mém šupleti a zůstala tam celých 27 let.“*[105]
>
> K realizované výstavě v roce 2013 Jana doplňuje:
>
> *„Název výstavy nebyl symbolický, ale odpovídal skutečnosti – autor fotografie malých formátů opravdu dlouho uchovával v krabičce, která jej provázela na cestách. Součástí výstavy byly i videoprojekce a videostills – od roku 1987 Vojtěch Dukát registroval podobné náměty také videokamerou, převážně ve východní Evropě. V roce 1991 natočil v tradicích humanistického dokumentu unikátní materiály o odchodu poslední skupiny vojsk Sovětské armády z Milovic (tehdejší ČSFR), které dosud nebyly v České republice v širším měřítku zpřístupněny veřejnosti.“*[106]

---

[100] BVV – zkratka pro Brněnské veletrhy a výstavy. [pozn. autorky]
[101] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.
[102] Miroslav Ambroz (*1957) je kurátorem a historik umění. [zdroj: https://cs.isabart.org/person/136585; přístup 31–1–2023]
[103] DUKÁT, Vojtěch. *Vojta Dukát*. Praha: Torst, 2013, s. 28–31.
[104] JmKNV – zkratka pro Jihomoravský Krajský národní výbor. [pozn. autorky]
[105] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.
[106] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.

Jana Vránová a Vojta Dukát, tisková konference před zahájením výstavy, 2012, foto Michaela Dvořáková, archiv Domu umění města Brna

Zahájení výstavy Vojty Dukáta v Galerii Jaroslava Krále, 2012, foto Michaela Dvořáková, archiv Domu umění města Brna

3.1.10. Margot Pilz

Výstava v termínu 7. 6. – 30. 7. 2017, Dům umění (Galerie Jaroslava Krále)

Dílo rakouské umělkyně Margot Pilz (*1936) zahrnuje fotografie, video, počítačové animace, mediální skulptury, performance, instalace a digitální umění. Její tvorba je často charakterizována jako radikální, experimentální, akční, feministická, koncepční a vykazuje silné autobiografické rysy. V soudobých dějinách konceptuálního a mediálního umění v Rakousku zastává Pilz průkopnickou roli, jak po obsahové, tak po technické stránce. Margot Pilz je členka Mezinárodní akční společnosti výtvarných umělkyň (IntAkt), která se začala vyjadřovat k diskriminaci žen nejen na rakouské kulturní scéně a toto téma je v její tvorbě patrné dodnes. Hledá své postavení nejen jako žena ve společnosti, ale také identitu ve vlastním manželství – zpochybňuje přisouzení role matky, ženy v domácnosti, stejně jako postavení umělkyně na mužsky dominantní umělecké scéně.

Výstava v Domě umění představovala ukázky z její multimediální umělecké tvorby a navazovala na autorčinu retrospektivní výstavu ve vídeňském muzeu MUSA *„Milníky Margot Pilz. Od performativní fotografie k digitálním terénním studiím“*. Výstava byla instalována v chronologické následnosti a seznamovala s hlavními tématy a motivací autorčiny tvorby.

Na tuto výstavu Jana Vránová obzvlášť vzpomíná a společně s ní vysvětluje i způsob mezinárodní spolupráce, která byla v této práci zmiňována již dříve:

> *„S dílem autorky jsem se seznámila ve Vídni na její souborné výstavě v MUSA roku 2015, kde mi byla představena jako multimediální umělkyně, věnující se jak fotografii, tak videu, performanci, prostorovým instalacím i digitálnímu umění. Byla to tehdy první rozsáhlá výstavní prezentace tvorby této velmi všestranné autorky, patřící k představitelkám rakouského feministického umění, kterou připravil kolega Berthold Ecker*[107] *se svými spolupracovníky. Oslovila jsem ji a domluvily jsme se na tom, že pro Dům umění bude připravena výstava, ale z vídeňské výstavy jsem vybrala pouze některé fotografie a stejně jsem musela materiál výrazně redukovat. Vybrala jsem práce, které postihovaly charakter a směrování autorčiny fotografické tvorby, reflektující postavení ženy v současné společnosti – emocionální situace související s těmi konfliktními, a to jak ve veřejném, tak soukromém životě. Výstava byla v Brně objevná, Margot Pilz tady nikdo neznal. Realizovali jsme ji ve spolupráci s odborem kultury města Vídně v roce 2017 v Galerii Jaroslava Krále. Dodnes jsme s autorkou v kontaktu a ráda na tuto výstavu vzpomínám.*
>
> *MUSA byla instituce při odboru kultury města Vídně s obrovskou sbírkou výtvarného umění od poválečných let po současnost, kterou spravoval její tehdejší ředitel Berthold Ecker, osvícený znalec současné umělecké scény. Tato sbírka obsahovala díla umělců, kteří jsou nebo byli nějakým způsobem s Vídní spojeni (pracovali zde, studovali nebo měli s Vídní nějaký jiný kontakt). V roce 2014 bylo výročí 1. světové války – v jeho rámci jsme spolupracovali společně na velkém projektu nazvaný ‚Důstojnost lidstva‘, pořadateli byli MUSA Vídeň, Dům umění města Brna a sarajevská galerie Umjetnička galerija Bosne i Hercegovine, kurátoři z těchto institucí vybírali díla umělců různých národností, svým zaměřením odpovídající tématu a poslání výstavy, realizované pak ve všech třech městech. Jednou z objevných výstav MUSA byla právě i tvorba Margot Pilz. Dalším projektem s vídeňskými kolegy byla výstava rakouských umělkyň Feministická avantgarda 70. let ze sbírky Sammlung VERBUND, jejíž kurátorkou byla Gabriela Schor*[108]*. Je veliká škoda, že po 10-*

[107] Berthold Ecker – ředitel MUSA (Museum Startgalerie Artothek – výstavní prostor pro současné umění), odbor kultury města Vídně, od 2018 součástí Wien Museum [zdroj: https://www.wienmuseum.at/en/about-us/contact-persons/show/dr-berthold-ecker; přístup 31–1–2023]

[108] Výstava v Domě umění – Feministická avantgarda 70. let: díla ze sbírky Sammlung Verbund proběhla v termínu od 12. 12. 2018 – 24. 2. 2019 a stojí také za zmínku, že po 12 letech od své premiéry ve Vídni teprve v létě 2022 doputovala do Rencontres d´Arles ve Francii jako jedna z hlavních výstav festivalu. [pozn. autorky]

ti leté činnosti této významné a úspěšné instituce, která vydala mnoho důležitých publikací, MUSA skončila. Jak to tak někdy bývá, přístup vídeňského magistrátu neumožnil pokračovat této instituci v její dosavadní činnosti, ta byla připojena k Muzeu města Vídně, a tím se podstatná část její činnosti vytratila.

Berthold Ecker je kunsthistorik se širokým záběrem na současnou uměleckou scénu, není orientovaný pouze na určitý proud v současné tvorbě. Nadále s ním spolupracujeme, nyní při přípravě výstavy Maria Kotrby v Domě umění, kterou bude provázet vydání publikace, do níž přispěje textem. Toto je jeden z příkladů naší dosavadní spolupráce a propojenosti s Vídní, která je přátelská a srdečná."[109]

3.1.11. K. O. Hrubý – Fotograf, pedagog, teoretik

Výstava v termínu 6. 12. 2017 – 4. 3. 2018, Dům umění (1. patro a Procházkova síň)

Karel Otto Hrubý (1916–1998) byl mimořádnou osobností české fotografie – nejen vzhledem k tematické šíři, rozsahu a kvalitám své tvorby, ale i v souvislosti s mnoha dalšími aktivitami, které ve druhé polovině 20. století výrazně ovlivnily tehdejší vnímání a pozici média fotografie. Fotografoval, vyučoval, přednášel, působil jako lektor, recenzent, teoretik, kurátor, organizátor – v kontextu tehdejšího fotografického dění zasahoval do všech jeho oblastí teoreticky i prakticky. Povědomí o jeho významu sice přetrvávalo dlouhá desetiletí, jeho odkaz ale přesto nebyl zpracován – fotografická tvorba K. O. Hrubého nebyla prezentována formou výstavní retrospektivy ani teoreticky analyzována. Když v roce 2016 Dům umění uspořádal sympozium u příležitosti stého výročí jeho narození, připomínající jeho mnohostrannou činnost a vliv na soudobou fotografickou produkci různých generací, začala nabývat konkrétnějších kontur i příprava výstavy jeho celoživotního díla a vydání monografické publikace. K. O. Hrubý byl výjimečný svým talentem, energií, s jakou se s plným nasazením věnoval všemu, co jej zajímalo, ať to byla hudba, výtvarné umění, literatura i jiné podněty. Dokumentoval soudobý život v širokém výrazovém a tematickém spektru, pracoval s fotografií jako s prostředkem aktuálního sdělení s empatií a smyslem pro emotivní zobrazení situací všedního života; fascinoval jej krajinný prostor, bohatost jeho tvarové a strukturální skladby a světelných kvalit. Fotoaparát jej provázel při všem, čeho byl svědkem.

Výraznou stopu zanechal K. O. Hrubý jako pedagog, svými názory a přístupem k fotografické praxi ovlivnil několik generací československých fotografů. Důsledně zastával klasické hodnoty černobílé fotografie, její schopnost postihnout světelné a dějové situace neopakovatelných okamžiků, prioritou byl pro něj důraz na myšlenkovou sdělnost a výtvarný řád fotografie. Fotografie pro něj neznamenala jen prostředek záznamu vizuálního vjemu, ale byla výrazem jeho subjektivního vnímání dané chvíle. Hrubý vždy chápal fotografii jako všestranný obrazový projev moderního tvořivě talentovaného člověka. Pro něj byla vždy na prvním místě. Podle toho i přistupoval k výuce svých žáků a pořádal nejen výstavy, ale také různé fotografické dílny. Společně se studenty jezdil fotit kamkoliv, bral je do plenéru, na Slovensku do Liptovské Tepličky[110] – do civilizací minimálně dotčených míst, ale například také do domovů důchodců. Chtěl, aby jeho studenti viděli realitu života, všechny prostory nevyjímaje; ty, ve kterých zkrátka žijí lidé. Ve studentech chtěl vzbudit zájem o život jako takový a poukazoval na různá palčivá témata, která jsou bohužel vidět jako aktuální i v této době.

[109] Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.
[110] Tyto cesty vrcholí v 60. letech a vyúsťují ve výstavě „Liptovská rapsodie" v Domě pánů z Kunštátu v roce 1972. [pozn. autorky]

Další z důležitých aktivit Hrubého byla činnost v brněnském Fotoklubu. Teď vychází najevo, jak mimořádně se zasloužil o fotografii jak na poli profesionální, tak amatérské fotografie v porovnání se svými vrstevníky. Toto místo se stalo na dlouhou dobu důležitou platformou pro setkávání brněnských fotografů bez ohledu na míru jejich profesionalizace, K. O. Hrubý zde představoval uznávanou autoritu. Vedle své pedagogické činnosti spolupracoval s časopisy a novinami, pracoval pro nejrůznější instituce.

První samostatná autorská výstava fotografií K. O. Hrubého se konala již v roce 1959 ve Funkeho kabinetu, který založil s Adolfem Kroupou a Vilémem Reichmannem. V roce 1965 spoluzaložil fotografickou skupinu VOX (společně s Janem Beranem, Milošem Budíkem, Antonínem Hinštem, manžely Skoupilovými, Josefem Tichým). V roce 1972 založil K. O. Hrubý společně s Antonínem Hinštem školu výtvarné fotografie při Svazu českých fotografů (později Institut výtvarné fotografie, dnes Institut tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě). Vedle profesora Jána Šmoka byl nejvýraznější postavou našeho předrevolučního fotografického školství.

Výstava na přelomu let 2017 až 2018 vznikla u příležitosti 100. výročí jeho narození (v roce 2016). Poprvé bylo možné vidět dosud nezveřejněné fotografie vybrané z veřejných a soukromých sbírek, mimo jiné také ze soukromého archivu K. O. Hrubého. Výstava začínala sérií snímků z roku 1945, kterou kurátorský tým ve složení Lukáš Bártl, Antonín Dufek a Jana Vránová vybral z negativů, jehož velká část pocházela ze soukromého archivu Hrubého, který si třicet let třídil všechny své fotografie do šanonů. Celkově obsahovala výstava, pořádaná ve spolupráci s Moravskou galerií v Brně, přes 200 fotografií a tisků – reprodukcí z originálních negativů, včetně ukázek jeho malby.

Koncepce výstavy i monografie autora, která k výstavě vyšla,[111] vycházela z hlavních tematických oblastí a názorových okruhů fotografického díla K. O. Hrubého – zastoupena byla jak živá fotografie, portréty, krajina, momentky a s motivy každodenního života, fotografie města v jeho proměnách, í a inscenovaná fotografie. Názvy jednotlivých tematických celků byly následující: *Začátky, Nová budoucnost, Folklór a tradice, Všední den, Krajina, Inscenovaná realita*.

Přípravě výstavy a doprovodné knižní monografie předcházel výběr z tisíců fotografií – z originálních pozitivů zastoupených především ve sbírkovém fondu Moravské galerie v Brně, ve sbírce fotografií Svazu českých fotografů, v soukromých archivech, v Historickém oddělení a v Etnografickém ústavu Moravského zemského muzea, kde je uložen početný konvolut negativů, náhledů i autorských zvětšenin – hlavně ovšem z mnoha dosud neznámých náhledů tvořících soukromý archiv K. O. Hrubého, jenž vznikal v průběhu několika desetiletí, a s nímž rodina umělce umožnila pracovat. Na výstavě i v knize se tak poprvé objevily fotografie, které dosud nebyly nikdy zveřejněny, a umožnily doplnit pohled na jejich autora.[112]

Výstava K. O. Hrubého bude znovu otevřena v Galerii hlavního města Prahy, v Domě fotografie.[113] Kurátorský tým tvoří opět: Jana Vránová a Lukáš Bártl, Antonín Dufek z pozice poradce, dále za spolupráce Heleny Musilové.

---

[111] HRUBÝ, Karel Otto et al. *Karel Otto Hrubý: fotograf, pedagog, teoretik*. Brno: Barrister & Principal Publishing, 2017; Jana Vránová byla jedním z autorů publikace a napsala k ní úvod. Viz VRÁNOVÁ, Jana. Úvod, in: HRUBÝ, Karel Otto et al. *Karel Otto Hrubý: fotograf, pedagog, teoretik*. Brno: Barrister & Principal Publishing, 2017, s. 5–8.

[112] Viz VRÁNOVÁ, Jana. Úvod, in: HRUBÝ, Karel Otto et al. *Karel Otto Hrubý: fotograf, pedagog, teoretik*. Brno: Barrister & Principal Publishing, 2017, s. 5–8, cit. s. 5.

[113] Zdroj: https://www.ghmp.cz/wp-content/uploads/2022/12/tz-vystavni-plan-2023_ok.pdf; přístup 31–1–2023, termín: březen–květen 2023.

Vernisáž výstavy K. O. Hrubého a její kurátoři, zleva Jana Vránová, Lukáš Bártl, Antonín Dufek, 2017, foto Michaela Dvořáková, archiv Domu umění města Brna

3.4. Dodatečné kurátorské aktivity

Během doby, kdy vznikala tato bakalářská práce, Jana Vránová kromě své kurátorské činnosti v Domě umění spolupracovala i se dvěma dalšími, nezávislými galeriemi.

Jedním z nich je Sdružení Práh jižní Morava pro lidi s duševním onemocněním, se kterým spolupracuje od roku 2005. Toto sdružení se stálým sídlem v Tuřanech pořádalo zpočátku výstavy právě v Tuřanech, od r. 2006 už to ale bylo ve velkém sálu Café Práh ve Vaňkovce. Vystavují zde mladí absolventi a pedagogové brněnské Střední školy umění a designu – Vyšší odborné školy, (dřív Střední uměleckoprůmyslové školy), Fakulty výtvarných umění VUT[114] v Brně a umělci širšího generačního a názorového záběru.

Jana Vránová v Café Práh Vaňkovka, 2017, archiv Jany Vránové

Další je Galerie Otevřená zahrada, přidružená ke vzdělávacímu a poradenskému centru Otevřená zahrada na ulici Údolní v Brně, kde pořádá výstavy od roku 2014. Jsou to prostory, kam přichází jiné publikum – příznivci a ekologicky zaměření návštěvníci této instituce, kteří se v tomto vzdělávacím a poradenském centru scházejí, jakož i okruh přátel vystavujících umělců.

[114] VUT – zkratka pro Vysoké učení technické v Brně. [pozn. autorky]

4. Rozhovory

Tato část práce obsahuje sérii rozhovorů, které autorka práce vedla s kurátorkou Janou Vránovou a jejími kolegy a spolupracovníky Vladimírem Birgusem, Antonínem Dufkem, Romanem A. Muselíkem, Miroslavem Myškou, Terezií Petiškovou a Martinem Vybíralem. Za hlavním rozhovorem s Janou Vránovou následuje přehled a stručná charakteristika vybraných – dle mínění samotné Jany Vránové – důležitých výstav, na jejichž realizaci se kurátorsky podílela. Rozhovory probíhaly individuálně, s Janou Vránovou probíhal ústně během několika sezení. Ostatní respondenti své odpovědi formulovali písemně, pouze v případě Vladimíra Birguse se jedná o přepis ústního rozhovoru, který Vladimír Birgus autorizoval.

4.1. Rozhovor s Janou Vránovou

Kterou první výstavu považuješ za skutečně svou? Měla jsi z ní pocit, že přinášíš něco výrazného?

První výstavy, které jsem v Domě umění připravovala, byly z oblasti malby – z oblasti české moderny a současné brněnské malby. Mohla jsem přinášet svůj pohled na tvorbu umělců, které jsem znala jednak ze souvislosti s historií českého moderního umění, jednak pracovat s autory, představujícími aktuální podobu brněnské umělecké scény nebo její důležitá období.

Jako kurátorka jsi vedle zpracování daného témata výstavy po odborné stránce považovala také za důležité věnovat se vizuální stránce výstavy a rozmístění exponátů do tematických skupin?

Pokud jsem pořádala autorské výstavy, byl s tím spojen jak výběr prací a odborné texty, tak návrh instalace. Způsob prezentace děl je samozřejmě vždy důležitý, lze ukázat vývoj a hlavní období umělcovy tvorby, připomenout jeho důležitá díla, u tematických výstav možné souvislosti výtvarné produkce určitého období, názorového proudu. Celkové vyznění výstavy lze způsobem její instalace velmi ovlivnit – pozitivně i negativně.

Máš nějaká obecná pravidla, co máš u instalací výstav ráda a co ne?

V rámci přípravy výstavy ráda vybírám práce pro výstavní soubor, což je někdy nelehká volba, pokud se jedná o rozsáhlé životní dílo nebo je nutné podřídit rozsah výstavy prostorovým dispozicím a redukovat výstavní konvolut. Snaha ukázat co nejvíc děl – i když kvalitních a důležitých – bývá kontraproduktivní. Důležitý je následný způsob instalace výstavy, volba členění výstavního souboru do celků, vzájemná korespondence vystavovaných děl, naznačení vývoje umělcovy tvorby, případně zdůraznění některých období větším zastoupením děl. Právě instalace někdy dotváří celkový dojem z výstavy – pozitivní nebo negativní.

Jak se Ti spolupracuje s architektem výstavy? Připravila jsi pro něj např. jednotlivé okruhy, co k čemu patří, ale jak si to rozdělí do jednotlivých místností nebo sekcí a jak to bude vypadat, jsi nechala na něm?

Zkušeností se spoluprací s architektem výstavy nemám mnoho, většinou jsme navrhovali instalaci výstavy sami (kurátoři). Pokud byl návrhem instalace pověřen někdo jiný, měl k dispozici materiál, naznačující tematické nebo časově související celky, rozvržení umístění děl v jednotlivých místnostech, ale výsledný výstup vznikal většinou společně.

V případě tvorby publikací: když jsi pracovala s grafikem na knize, vybrala jsi fotografie a řešila jsi jejich rozmístění?

Někdy byla důležitá chronologie nebo tematika, grafik dostal již do jisté míry naznačené pořadí vybraných děl, které sice nemusel respektovat, ale bylo to vodítko pro jeho práci; řešení dvojstránek bylo různé – někdy grafik vystihl vhodné spojení dvou reprodukcí, někdy vycházel z mého návrhu.

Mám asi troufalou otázku: myslíš, že je nevýhoda, že jsi neprošla klasickým fotografickým vzděláním? Nebo naopak: má to své výhody, že se ve fotografii pohybuješ bez této specializace?

Poučení o technologiích je určitě užitečné, ale při vnímání fotografie je pro mne důležité to, jak na mne působí, pocitově a vizuálně, případně ve vztahu k ostatní autorově tvorbě, aniž bych hodnotila její technickou úroveň. Možná tak někdy pomíjím nedostatky, kterých si všimne poučený divák, ale už to asi nezměním…

Jak vnímáš roli kurátora ve vztahu k umělci?

Kurátor uplatňuje vždycky svůj subjektivní pohled. Několik kurátorů by toho stejného umělce prezentovalo jinak, protože by vyzdvihli jinou etapu jeho tvorby, zaměřili by se na něco jiného, co by v kontextu umělcovy práce považovali za relevantní. Z toho někdy mohou vznikat i zkreslené pohledy na umělcovo dílo. Když se potlačí některá pozice, která z hlediska dotyčného kurátora nebyla v době realizace výstavy tak důležitá, ale pro umělce třeba ano, vzniká určitá disproporce. Někdy může být selektivní přístup dán preferencemi kurátora, který hledá tu polohu, kterou v současné umělecké produkci upřednostňuje. Umělec vycházel ze své osobní motivace, se snahou vyjadřovat se způsobem, odpovídajícím jeho naturelu. Teoretik hodnotí jeho dílo jako celek, hledá souvislosti v rámci soudobé umělecké produkce, charakterizuje jeho umělecký projev. Hlubší znalost geneze vzniku děl a osobnosti jejich tvůrce umožňuje komplexnější pohled na jeho práci. Interakce mezi umělcem a kurátorem je tedy skutečně důležitá.

Mnohé autory jsem poznávala delším sledováním jejich tvorby, vznikaly i dlouholeté přátelské vztahy. Pracuje se tak mnohem otevřeněji než pouze při jednání z oficiální pozice pracovníka pořadatelské instituce k umělci, který má v Domě umění vystavovat. Myslím si, že je to důležitý moment, poznat se navzájem, kurátor má možnost hlouběji poznat umělcovu motivaci, jeho názory.

Za tu dobu, co sleduješ svět fotografie, pozoruješ u autorů, že by se proměnil jejich způsob práce s fotografií a způsob vystavování? Doprovodná média, která k ní používají?

Nemyslím, že by se proměnil nějak výrazně, většina fotografů preferuje klasický způsob instalace výstavy – zarámované nebo jinak adjustované fotografie a tisky prezentované v linii nebo skupinových sestavách názorově příbuzných prací, často bývá součástí výstavy videoprojekce. Ale jsou samozřejmě i výjimky, například v r. 2015, Václav Jirásek a jeho výstava „Fenomén ubíhajícího času“, kdy jednotlivé soubory fotografií autor propojil s nápisy z květin, s vrakem auta, ve kterém byly vyskládané živé květiny a ty nechal v průběhu výstavy uschnout – jako symboliku korespondující s tématem výstavy.

Výstava Václava Jiráska, 2015, foto Michaela Dvořáková, archiv Domu umění města Brna

Jak postupuješ, když děláš výstavu?

Přístup k přípravě výstavy je standartní – na počátku je volba autora nebo tématu, řešení koncepce výstavy, následuje výběr prací a samotná realizace výstavy – jednání s majiteli vybraných děl, vyřízení zápůjček apod., příprava textů, podkladů pro katalog případně pro další tiskoviny, řešení instalace výstavy a konečně zahájení.

A když jsi návštěvníkem výstavy, čeho si všímáš? Pohybuješ se po výstavě podle směru, který určuje její organizátor, nebo preferuješ vlastní volnost? Máš potřebu hned číst doprovodné texty?

Záleží na tom, jakou výstavu si prohlížím, nechám se vést výstavním prostorem, prohlížím si výstavu podle logiky její koncepce, čtu texty k jednotlivým obdobím/kapitolám výstavního projektu. Podle druhu výstavy se někdy chci víc dozvědět o umělci, o motivaci jeho tvorby a jejích konkrétních obdobích.

Jak jsme na tom s výstavními prostory v Brně? Kdybych za Tebou přišla jako fotografka, která by chtěla poprvé ukázat hotovou kolekci svých fotografií, s prosbou o radu, kde ji vystavit, co bys mi doporučila?

V Brně je obecně problém s množstvím menších výstavních síní. Jsou zde velké státní instituce, ale chybí menší galerie, rozsahem jako například Galerie Jaroslava Krále, kde umělci vystavují ukázky své aktuální tvorby, ale i pohled na delší časové období. Na mě se obrací spousta lidí se žádostí o výstavu nebo s prosbou o radu, abych jim doporučila nějakou výstavní síň. Je škoda, že už nefunguje například Galerie Ars[115], ta byla sice větší, ale bylo možné zde vystavovat ucelenější výstavní soubory. Menších výstavní síní se bohužel v Brně stále nedostává.

[115] Galerii Ars na Veselé ulici 238 v Brně založil a vedl architekt Josef Chloupek. [pozn. autorky]

Tono Stano, Jana Vránová, Radek Horáček, 2002, foto Anna Pecková, archiv Domu umění města Brna

4.2. Rozhovor s Vladimírem Birgusem

Vladimír Birgus (*1954) pochází z Frýdku-Místku. Studoval na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a Filmovou a televizní fakultu Akademie múzických umění v Praze (FAMU).[116] Vede Institut tvůrčí fotografie na Filozoficko-přírodovědecké fakultě Slezské univerzity v Opavě. V roce 1976 měl v Brně svou první autorskou výstavu v Galerii mladých (ve 22 letech). Od té doby udržuje pravidelné kontakty s brněnskou kulturní scénou, a to nejen díky svému nezastupitelnému působení v oblasti fotografie. Na několika výstavách, realizovaných v Domě umění města Brna, spolupracoval s Antonínem Dufkem a také s Janou Vránovou.

Pane profesore, jak dlouho se s Janou Vránovou znáte? Při jaké spolupráci jste se setkali?

S Janou se znám již dlouho, už od 70. let. Těch výstav bylo za ta léta několik, ale jedna z těch prvních byla společná výstava Dokument – fotografie[117] s Petrem Klimplem a Josefem Pokorným v roce 1979 v Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho. Kurátorem výstavy byl Antonín Dufek, Jana zaštiťovala výstavu po realizační stránce. Tuto výstavu jsme v roce 1987 zopakovali[118].

Do Domu umění jsem přinesl i výstavu Dokumentární fotografie na FAMU[119], Současnou litevskou fotografii[120], Současnou černobílou západoevropskou fotografii[121], potom jsme vystavovali práce z Institutu výtvarné fotografie v Kabinetu fotografie[122] a z těch posledních to byly Jistoty a hledání v české fotografii 90. let – to byla velká výstava, ke které vznikl krásný katalog. Samostatnou výstavu v Domě umění jsem měl v roce 1997[123], tuto výstavu mi Jana Vránová zahajovala.

Když jste začínal, byla nějaká referenční výstava, kterou když jste viděl, chtěl jste udělat něco podobného?

Pamatuji si, že ještě jako student na gymnáziu jsem viděl výstavu „Žena“, kterou udělal Karel Pávek, bylo to v Olomouci, ta na mě velmi zapůsobila a potom samozřejmě přehledové výstavy, které právě dělal Antonín Dufek. Ze světových výstav toho bylo tolik, ale například sbírka Eltona Johna[124], to jsem viděl v Tate modern galerii v Londýně asi tak před 6 lety. Obdivuhodné, jak jeden člověk, s tak obrovským rozhledem a erudicí nasbíral fotografie a dovede o nich skvěle mluvit,[125] přitom fotografie není jeho profese. Ještě musím doplnit, například na Photokině[126] v Kolíně nad Rýnem bývala úžasná kulturní část, naprosto skvělé výstavy, například Imaginární

[116] Životopisný medailon převzat z knihy BIELESZOVÁ, Štěpánka. *Vladimír Birgus: fotografie 1972–2014*. Praha: Kant, 2014.
[117] Výstava realizovaná 12. 10. – 4. 11. 1979. [pozn. autorky]
[118] Výstava realizovaná 24. 11. 1987 – 3. 1. 1988. [pozn. autorky]
[119] Výstava realizovaná 5. 14. – 26. 4. 1981. [pozn. autorky]
[120] Výstava s názvem „Ze současné litevské fotografie“, realizovaná 15. 10. – 17. 11. 1985. [pozn. autorky]
[121] Výstava realizovaná 26. 11. 1985 – 5. 1. 1986. [pozn. autorky]
[122] Výstava realizovaná 10. 3. – 12. 4. 1987. [pozn. autorky]
[123] Výstava s názvem „Vladimír Birgus – fotografie“ realizovaná 9. 9. – 5. 10. 1990. [pozn. autorky]
[124] Výstava fotografické sbírky Eltona Johna „The Radical Eye“, kterou sbíral během posledních 25-ti let, zahrnující díla od Man Raye, Brassaie, Imogen Cunninghamové, Andrého Kertésze, Dorothey Langeové, Tiny Modottiové, Alexandra Rodčenka a jiných. [pozn. autorky] [zdroj: https://www.tate.org.uk/press/press-releases/tate-modern-opens-first-uk-exhibition-modernist-photography-sir-elton-john; přístup 31–1–2023]
[125] Sir Elton John poznamenal, že pro něj je jednoznačně fotografie od Andrého Kertésze – *Podvodní plavec* (Ostřihom, Maďarsko, 30. 6. 1917) nejdůležitější fotografií 20. století, protože ovlivnila umělce od Davida Hockneyho, přes Maxe Dupaina až po Roberta Mappelthorpa [pozn. autorky] [zdroj: https://www.theguardian.com/artanddesign/2016/nov/13/elton-john-interview-i-collect-photographs-for-the-beauty-tate-modern-radical-eye; přístup 31–1–2023]
[126] Photokina – festival fotografie založený v Kolíně nad Rýnem v Německu v r. 1950. [pozn. autorky] [zdroj: https://www.photokina.com/; přístup 31–1–2023]

fotomuzeum[127], které dělal Fritz Leo Gruber[128]; podařilo se mu vlastně z celého světa stáhnout fotografie z nejvýznamnějších sbírek a udělal dějiny fotografie; člověk viděl ty originály všechny naživo.

Co se týče role kurátora, jak vnímáte spolupráci kurátora a fotografa?

Tak já jsem kurátorem již mnoho let a dělal jsem desítky výstav a až na malé výjimky si myslím, že vždy spolupráce s autory byla dobrá. Většina autorů vychází opravdu velmi vstříc, můžu to uvést například na spolupráci s Josefem Koudelkou – kdykoliv, když jsme dělali výstavu, která zahrnovala jeho fotografie, jako byla například velká přehlídka „Tenkrát na východě" s Tomášem Pospěchem, kde jsme ukazovali, jak Češi dokumentovali život v tehdejším Československu nebo i řada dalších výstav, vždy je nám půjčil zadarmo, zařídil, že Magnum[129] je uvolnilo k půjčení a mnohdy ty fotografie i sám přivezl do Prahy. Ohledně role kurátora, samozřejmě, že je to různé od výstavy k výstavě, od autora k autorovi. Když dělá kurátor větší výstavu, kde je zastoupeno víc autorů, musí mít kurátor naprosto jasnou myšlenku, co v té výstavě bude, musí být schopen říci autorům i nepopulární věci, jako například že prostor pro vystavení děl je omezený, a tak nebude moci být zveřejněno všechno. To nebývá úplně jednoduché, zejména tedy u žijících autorů. Mnozí z nich si myslí, že jim patří důležitější místo, někteří chodí i na instalace a dožadují se například lepších panelů než ostatní atd. Já dělám nejraději výstavy spolehlivě mrtvých autorů, jako byla například výstava Česká fotografická avantgarda, kde kromě Václava Chocholy v době její přípravy nikdo jiný už nežil, tím pádem nám do toho nikdo nemluvil. Nevýhodou ovšem bylo, že jsme tuto výstavu museli skládat dohromady z mnoha muzeí a museli jsme spolupracovat i se zahraničními muzei a institucemi. Ta výstava začínala v Barceloně, potom byla v Paříži, instituce v těchto dvou městech napůjčovaly námi vybrané exponáty do výstavy z New Yorku, Hamburku, Berlína, dále ze soukromých sbírek a podobně. Abych to shrnul, myslím, že kurátor musí vědět, co chce vybrat za díla a ze kterých sbírek, musí umět dát jednotlivé autory do společného kontextu. Tento kontext musí umět samozřejmě přenést i na architekta výstav, aby ho dokázal vidět také.

Jak vnímáte to, že se v poslední době opouští od standardního způsobu vystavování děl? Jak vnímáte to, že se preferují netradiční prvky ve výstavách, zapojení různých smyslů návštěvníka?

Výstava musí mít jak odbornou úroveň, tak musí být vizuálně zajímavá. Já i Antonín Dufek jsme velice rádi spolupracovali společně s Emilem Zavadilem[130], což je architekt, který vždy měl své vizuální vidění a já jsem mu do toho mluvil ohledně chronologie a významovém sdružovaní fotografií do různých skupinových celků. Taky se stalo, že jsme se jeden den velice pohádali, ale pro ten výsledek jsem vždy musel uznat, že Emil těm výstavám vizuálně velmi pomohl. On byl v podstatě klasický architekt, dnes už se samozřejmě pracuje víc s důrazem na vizuální stránku, třeba i na úkor vlastních fotografií, ale já myslím, že je důležité, aby výsledek byl ideálně v dobrém poměru. Myslím, že to není zas tak nic nového, třeba Edward Steichen když dělal

[127] „The Imaginary Photo Museum" – výstava, kterou uskutečnili v r. 1980 na festivalu Photokina, výstava čítala 457 nejdůležitějších fotografií zapůjčených z muzeí ze soukromých sbírek z celého světa (od r. 1836 do konce 1970), cílem bylo ukázat na jednom místě nejlepší práce z celé historie fotografie (výstavy se zúčastnilo během 17 dní přibližně 50 tisíc návštěvníků) [pozn. autorky] [zdroj: https://jayarichardson.com/the-imaginary-photo-museum; přístup 31–1–2023]

[128] GRUBER, Renate, GRUBER, Leo Fritz. *The imaginary photo museum: with 457 photographs from 1836 to the present.* New York: Harmony Books, 1982.

[129] Magnum Photos – agentura, založená v roce 1947 v Paříži, která usiluje o podporu fotografů (zejména fotožurnalistů – reportáže a dokumentu), poskytující právní ochranu při uplatňování jejich autorských práv. [pozn. autorky]

[130] Emil Zavadil (*1936) je český architekt výstav v galeriích a muzeích, spolupracuje s významnými českými kurátory; za svoji dosavadní více než padesátiletou praxi vytvořil přes tři sta výstav, z toho desítky fotografických. Viz POSPĚCH, Tomáš (ed.). *Role fotografie: rozhovory o různé fotografii*. Praha: Positif, 2019, s. 48.

„Lidskou rodinu“[131], tak si zkoušel na modelech v muzeu moderního umění[132], která fotka má být vedle které, jak má být velká atd. Takže už někdy v 50. letech si s tím velice pečlivě hráli – kurátor mluvil i do architektury výstavy. Když jsem dělal výstavu v opravdu zásadních institucích jako byla Bundeskunsthalle[133] v Bonnu nebo nedávno v Národní galerii Kanady[134], tak vždy byl velice důležitý architekt, který ovšem ctil názor kurátora a probíhal mezi nimi intenzivní dialog. Kdykoliv vidím výstavu v muzeum Centre Pompidou[135] v Paříži nebo ve zmiňované MOMA v New Yorku, tak nikdy to není pouze exhibice architektury, vždycky je vyvážený poměr mezi tou odbornou stránkou a tou vizuální.

Jak se o to podle Vás pokoušíme u nás v České republice?

Zde pozoruji posun od samotného edukativního a seznamovacího konceptu k propracovanému vizuálnímu zpracování. Mně se velice v Domě umění líbila výstava Václava Jiráska, kdy tam měl i auto; byla to současná výstava, nápaditě instalovaná. Co se týče nějakého nového konceptu způsobu vystavování, jsem si vzpomněl na jednu výstavu v Arles v rámci fotofestivalu „Rencontres d´Arles“, zhruba před čtyřmi roky. Byla to výstava instalovaná v takovém rodinném domě, kde se promítaly anonymní britské fotografie a bylo to velmi neotřele instalované. Fotografie byly v kuchyni, v koupelně, promítaly se třeba na obrazovce televizoru, který byl někdy z padesátých let, fotografie byly v boudě pro psa, v ledničce; to byl opravdu velmi invenční způsob instalace. A přitom to byly anonymní fotografie, které touto instalací získaly na váze.

Vernisáž výstavy Vladimíra Birguse v Domě umění města Brna (zprava Jana Vránová, Vladimír Birgus, Antonín Dufek a další), 1997, archiv Domu umění města Brna

[131] Výstava fotografií „Lidská rodina“ (v originále „The Family of Man“) poprvé proběhla od 24. ledna do 8. května 1955 v MOMA v New Yorku. Výstavu nakonec při její osmileté cestě po světě vidělo přes 9 milionů lidí ve 37 zemích na 88 různých místech. Pro Edwarda Steichena výstava představovala vrchol jeho kariéry. Na výstavě začal pracovat v roce 1952, kdy objel 29 měst v 11 evropských zemích. Při této cestě rozšiřoval povědomí o svém záměru. S oslovováním fotografů E. Steichenovi pomáhala i Dorothea Lange, která v roce 1953 nechala kolovat „Výzvu fotografům z celého světa“. Zároveň s oslovováním probíral Steichen fotografie z archivů časopisů *Life* nebo *Vogue* a z fotografické agentury MAGNUM. Ačkoliv mezi podmínkami zasílání fotografií bylo uvedeno, že tyto nebudou autorům vráceny a zároveň jim nebude nic zaplaceno, sešlo se přes 2 miliony fotografií, z nichž bylo v prvním kole vybráno 10 000 kusů, aby byly následně zredukovány na výsledných 503 fotografií od 273 fotografů z 68 zemí, přitom 163 z nich bylo Američany a dalších 70 Evropany. [pozn. autorky] [zdroj: https://www.polagraph.cz/blog/2018/11/30/lidska-rodina/; přístup 31–1–2023]

[132] Zkratka MOMA – Museum of Modern Art v New Yorku je soukromá muzejní instituce založená v roce 1929. [pozn. autorky]

[133] Bundeskunsthalle je součástí takzvané „Muzeální míle“ v Bonnu, v Německu. Byla otevřena po dlouhých diskusích v r. 1992 za účasti tehdejšího spolkového kancléře Helmuta Kohla. Pořádá výstavy týkající se umění a kulturní historie z celého světa. Muzeum je podporováno spolkovou vládou a státy Německa. [pozn. autorky]

[134] Kanadská národní galerie (v originále National Gallery of Canada) je galerie umění v kanadském městě Ottawa. Vznikla roku 1880. [pozn. autorky]

[135] Plným názvem *Centre national d'art et de culture Georges-Pompidou*, zkráceně Centre Pompidou. Moderní kulturní centrum vzniklo v letech 1972 až 1977 na popud francouzského prezidenta Georgese Pompidoua. Architekty byli Richard Rogers a Renzo Piano. Na projektu se podílel též architekt Jan Kaplický. [pozn. autorky]

4.3. Rozhovor s Antonínem Dufkem

Historik, teoretik a kritik fotografie Antonín Dufek (*1943) byl jedním ze stěžejních spolupracovníků Jany Vránové, i když byl zaměstnán v jiné instituci, v Moravské galerii jako kurátor fotografické sbírky. Ta totiž ze začátku neměla kromě budovy na Husově ulici žádný výstavní prostor. Nevlastnila tehdy ještě ani Pražákův, ani Místodržitelský palác, a proto tedy připravoval Antonín Dufek autorské monografické výstavy většinou v prostorech Domu umění.

Pane kurátore, kdy jste se s Janou Vránovou poprvé setkal, vybavíte si tu dobu, při jaké příležitosti to bylo?

S Janou Vránovou jsme se poznali za studií, byla v nižším ročníku (já jsem končil 1967).

Když jsem Vás prosila o rozhovor a vysvětlovala jsem Vám, za jakým účelem ho potřebuji, řekl jste, že Jana je mimořádná osobnost a zpracovat svůj medailon si rozhodně zaslouží. Mohla bych Vás poprosit, jestli byste mi nastínil Váš pohled na to, v čem je Jana mimořádná?

Jana je skromná, pracovitá, spolehlivá a mimořádně obětavá, ráda spolupracuje s každým člověkem, který má alespoň některé z těchto vlastností. S kolegy, umělci, manažery, designery, řemeslníky. Nikdy přitom nepůsobí povýšeně, spíš naopak.

Vaše spolupráce v oblasti fotografie a přínosu pro celou československou fotografickou obec považuji za stěžejní. Jenom během let 1972 (tj. rok, kdy nastoupila do Domu umění Jana Vránová) – 2000 jsem napočítala v archivu Domu umění a Domu pánů z Kunštátu přes 50 výstav, které jste zde připravoval. Jak probíhala Vaše spolupráce s Janou Vránovou a s Domem umění? Co byste mi mohl o Vaší spolupráci říct? Vy jste začal spolupracovat s Domem uměním ještě před tím, než do něj Jana po škole nastoupila, je to tak?

V Domě umění jsem spolupracoval již ve slavné éře ředitele Adolfa Kroupy s předchůdkyní Jany Vránové Ninou Dvořákovou, samozřejmě starší než já, a již tehdy byl Dům umění velmi vstřícný; Jana pak převzala štafetu jako mladší kolegyně s nadšením a osobní obětavostí. Významná byla spolupráce Domu umění na výstavě „Avantgardní fotografie 30. let na Moravě“[136]. Snad první věc, na níž jsem spolupracoval s jejím autorem Jaroslavem Andělem, byla v roce 1978 výstava „Strom ve fotografii“[137] v Kabinetu umění Jaromíra Funka v Domě pánů z Kunštátu, k výstavě byl vydán katalog bez textu. Výstava se stejným námětem se konala v Dolním Belvederu ve Vídni koncem roku 2022 („Grow. Der Baum in der Kunst“), připravil ji kurátor Belvederu slovenského původu Miroslav Haľák[138].

V době, kdy Moravská galerie musela proměnit své hlavní výstavní prostory v depozitář, a Dům umění kvůli rekonstrukci Domu pánů z Kunštátu získal částečnou náhradu na brněnské Staré radnici, mohl jsem ve spolupráci s Janou Vránovou realizovat na radnici a v jiných prostorách Domu umění řadu výstav s katalogy, zčásti z fotografické sbírky Moravské galerie, například: Ladislava E. Berky[139], Jaroslava Bárty[140] (soubor pohlednic s texty Anny Fárové a A.

[136] „Avantgardní fotografie 30. let na Moravě“, výstava v Domě umění v termínu 26. 1. – 22. 2. 1982. [pozn. autorky]
[137] Výstava „Strom ve fotografii“ – Dům pánů z Kunštátu, Kabinet fotografie, v termínu 6. 10. – 5. 11. 1978. [pozn. autorky]
[138] Miroslav Haľák – slovenský teoretik a kunsthistorik. [pozn. autorky]
[139] Ladislav E. Berka – „Fotografie“, výstava v Galerii Stará radnice v termínu 1. 12. 1992 – 3. 1. 1993. [pozn. autorky]
[140] Jaroslav Bárta – „Fotografie“, výstava v Domě umění v termínu 14. 4. – 17. 5. 1992. [pozn. autorky]

Dufka), Franse de la Cousine[141], Libora Teplého[142], Čestmíra Krátkého[143], Markéty Luskačové[144], Jaromíra Funkeho[145] a dalších.

V posledních letech jsem spolupracoval s Janou (a Lukášem Bártlem) na souborné výstavě Karla Otto Hrubého [146].

V 80. letech Dům umění společně s Galerií F pořádali sympozia pro odbornou veřejnost k různým tématům fotografie. Sympozia se uskutečnila tři a Vy jste se jich zúčastnil. Mohl byste mi říct, za jak důležitá zpětně považujete tato sympozia? Došlo po nich k realizaci nějakých doporučení? Jak byla podle Vás přínosná pro praxi?

K nejvýznamnějším patří publikace *Aktuálnost československé meziválečné fotografie*, sborník z prvního pracovního setkání 10. – 11. 4. 1979. Nebýt ochoty Domu umění a zejména Jany Vránové, po sympoziu by nic nezbylo.

Jaká je Vaše představa dobře fungujícího kurátora fotografických výstav? Co byste doporučil studentům, kteří by se chtěli kurátorství věnovat ve své profesi?

Nevím, jestli je možné mluvit o nějaké speciální metodě, myslím, že každý kurátor musí mít potřebné vědomosti jak o námětu své momentální práce, tak abstraktnější znalosti o širších dobových a uměleckých souvislostech, do nichž patří jak jeho námět jeho práce, tak situace jeho samého. Myslím, že se shodujeme v tomto chápání své role: neprosazovat osobnost na úkor věci, jíž se zabýváme, nýbrž naopak se co nejvíc přiblížit tomu čím se právě zabýváme.

Antonín Dufek při zahájení výstavy K. O. Hrubého, 2017, foto Michaela Dvořáková, archiv Domu umění města Brna

[141] Frans de la Cousine – „Výběr fotografií“, výstava v Galerii Staré radnice v termínu 12. 1.–14. 2. 1993. [pozn. autorky]
[142] Libor Teplý – „Tma a světlo“, výstava v Domě umění v termínu 30. 11. – 2. 1. 1994. [pozn. autorky]
[143] Čestmír Krátký – „Fotografie“, výstava v Galerii Staré radnice v termínu 14. 12. – 23. 1. 1994. [pozn. autorky]
[144] Markéta Luskačová – „Fotografie ze Spitalfields“, Londýn 1974–1990, výstava v Domě umění v termínu 16. 3. – 16. 4. 1995. [pozn. autorky]
[145] Jaromír Funke – „Fotografie a ušlechtilé tisky z let 1920–1922“, výstava v Domě umění, v Galerii Jaroslava Krále v termínu 18. 12. – 18. 1. 1998. [pozn. autorky]
[146] K. O. Hrubý – „Fotograf, pedagog, teoretik“; výstava v Domě umění (Galerie Jaroslava Krále) v termínu 6. 12. 2017 – 4. 3. 2018. [pozn. autorky]

4.4. Rozhovor s Romanem A. Muselíkem

Roman A. Muselík (*1965) pochází z Brna. V letech 1980–1984 vystudoval fotografii na brněnské ŠUŘce (v té době Střední umělecko-průmyslové škole, dnes SŠUD) a v letech 1986–1991 dějiny umění na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity (předtím Univerzity J. E. Purkyně) v Brně. V letech 1989–1994 byl spoluzakladatelem a členem fotografické skupiny Bratrstvo. V Domě umění města Brna realizoval spolu s Pavlem Diasem při příležitosti 150. výročí vynálezu fotografie výstavu Fotografie absolventů a pedagogů SUPŠ Brno (1989) a pak zde několikrát vystavoval svou tvorbu na kolektivních výstavách (v roce 1984, 1989, 2014 a 2021). S kurátorkou Janou Vránovou se tak od té doby znají řadu let, studovali stejné školy a v současnosti spolupráce nastala při přípravě Muselíkovy samostatné výstavy v Galerii Otevřená zahrada v Brně a také při započetí jeho kurátorské činnosti v tomto galerijním prostoru provozovaném partnersky pod odbornou garancí Domu umění města Brna, který dosud obstarávala Jana Vránová sama od roku 2014.

Romane, právě se nacházíme na Tvé výstavě, jsme v Galerii Otevřená zahrada v Brně, kde vystavuješ několik souborů pod souhrnným názvem (In)significant Elements[147]. Tvou kurátorkou byla Jana Vránová. Zajímá mě její způsob kurátorské práce, specifičnost jejího pohledu na výběr děl do výstavy. Překvapilo Tě, jakým stylem postupovala, jaké fotky z Tvé práce vybrala na výstavu? Chápal jsi, proč některé fotky vybrala a některé ne?

Ne, v zásadě mě nepřekvapilo, jakým způsobem Jana pracuje při výběru prací a tvorbě výstavy. Známe se dlouho – už na přelomu 80. let a 90. let jsem s ní externě spolupracoval[148] a mám za to, že se v podstatě při výběru fotografií ve většině případů shodneme. Pouze v zanedbatelné míře bych možná dal na svou výstavu jinou fotografii do finálního výběru nebo jinak sestavil danou stěnu. Obecně vzato, v jednotlivostech většinou existuje vícero přijatelných řešení a koncový divák nepozná, že v procesu výběru byla třeba ve hře trochu odlišná sestava, ať už vycházející z průběžné sebekorekce kurátora nebo z dílčí konfrontace odlišného pohledu kurátora a autora. V tom případě má ale konečné slovo samozřejmě kurátor, který je vlastně takovým režisérem výstavy.

Postupuje Jana při výběru fotografií spíše konzervativně nebo dává do souvislosti, spojuje dohromady fotografie netradičním způsobem? Můžeme to nějak popsat nebo zobecnit?

Každý patříme k nějaké generaci, a to se vždycky projeví. Jak říkal tuším Jean-Paul Sartre, člověk se nemůže vysvléct z vlastní kůže. Nerad bych používal termín „konzervativní", těžko budeš Janu srovnávat s mladšími kurátory, kteří dnes hodně pracují s intermediálními projevy a vytvářejí – jak já říkám – scénografie. I ty v jisté fázi narazíš na to, že někdo mladší má jiný názor a pohled, mladistvý drive, do všeho skočí po hlavě, protože nemá odborné zábrany apod. Jana má ohromné, letité zkušenosti a vypracované oko. Samozřejmě je znát a je to pochopitelné, že některé typy projevů jsou jí bližší. Pokud ovšem vidí kvalitní projev autora, v podstatě jakéhokoliv věku nebo žánru, tak její individuální preference jdou myslím stranou a postoj je čistě profesionální. Můžu to dokumentovat i na naší další současné spolupráci, kdy jsem jí zase z druhé strany jako kurátor dodal návrh plánu pro tuto galerii se zastoupením několika mladých autorů, který bez problémů akceptovala. Co bych snad mohl říct ještě jako vystavující je, že Jana

[147] Výstava „(In)significant Elements" v Galerii Otevřená zahrada, výstava proběhla v termínu 2. 5. – 30. 8. 2022, poté byla prodloužena do 2. 12. 2022. Výstavu kurátorsky vedla Jana Vránová. [pozn. autorky]

[148] „Fotografie absolventů a pedagogů SUPŠ Brno" – Dům umění města Brna, hala 18. 10. – 26. 11. 1989, autorem textu, autorských medailonů a grafického návrhu katalogu je Roman A. Muselík, výstavu zastřešil, navrhl koncepci a učinil předvýběr fotografií Pavel Dias spolu s Janou Vránovou.

si do svého procesu a výběru fotografií nenechá příliš zasahovat, je to především o jejím názoru, který se snaží prezentovat tak, aby se za výsledek mohla osobně postavit. A je to v konečném výsledku ku prospěchu věci. Ale to je myslím asi příznačné pro každého v práci zběhlého kurátora s vytříbeným názorem, což bezesporu Jana je.

Když už jsme u procesu práce kurátora, jak ho vnímáš Ty? Můžeš mi jej přiblížit?

Podle mého se kurátorský proces skládá z několika rovin. V první řadě si vybíráš samotného autora. Už to je osobní intencionální a kvalitativní počin kurátora. Pak následuje hrubší výběr, vyřazení úplně nevhodných prací, to autor někdy udělá už sám. On zpravidla ví, cítí, co se mu povedlo, co do výstavního souboru dát. V jistém okamžiku ale může znejistět nebo ztratit nadhled – neví, zda dílo do výstavy zařadit nebo naopak začne na něm nekriticky lpět, i když je to třeba už v rozporu s kurátorským záměrem. Tento okamžik by měl kurátor rozeznat a vidět, že autor objektivnější nadhled ztrácí a měl by jako nezávislý subjekt situaci rozřešit v souladu s kurátorskou koncepcí, kterou sleduje. Podle mě je to i o efektivním dialogu těchto dvou lidí v procesu vzniku výstavy; záleží samozřejmě na způsobu práce kurátora ve vztahu k prosazení jeho koncepce a představy – buď jde v některých fázích o vzájemný proces (jde-li samozřejmě o žijícího tvůrce) nebo to autor nechá celé na kurátorovi, který si s jeho díly zachází podle své potřeby a představy. Tím tedy myslím hlavně způsob instalace, rozmístění a sled finálního výběru v daném výstavním prostoru a na jednotlivých stěnách. Za sebe mohu říct, ať už jako autor nebo příležitostný kurátor, že podle situace se snažím aplikovat spíš „německý" přístup, tzn. připravím si co možná nejvíc věcí předem, případně si udělám jakousi šablonu na jednotlivé stěny, tento plán konfrontuji s reálným výstavním prostorem a zkouším, které fotky by mohly společně fungovat a jak navazují ve sledu podle pohybu diváka tímto prostorem. Chvíli to nechám být a pak se k výběru vracím; nechci ztratit nadhled. Pokud je na tento postup samozřejmě čas. Jak jsem měl možnost poznat v mém případě, Jana už ve své zkušenosti, zběhlosti a snaze po časové efektivnosti upřednostňuje rozmístění děl přímo na místě. Výběr fotografií samozřejmě provede dopředu a chybu v něm rozhodně neudělá. Je to prostě její způsob práce, má už značné zkušenosti, profesní rutinu, odbornou intuici a tím pádem dokáže možná úskalí předvídat. V jejím přístupu se pravděpodobně uplatňuje i fakt, že v mládí umění i praktikovala – vystudovala brněnskou ŠUŘKU.

Jana za svou kariéru kunsthistoričky a kurátorky umění napsala bezpočet doprovodných textů k uměleckým dílům, výstavám, mnoho anotací, katalogů, publikací atd. Tyto jsou nesmazatelnou výpovědí celé doby, po kterou v Domě umění působila. Jak vnímáš styl, jakým Jana píše?

Jana jako kunsthistorik se mi jeví ve svém písemném projevu jako bravurní – v rozboru jednotlivých složek díla, ve zkoumání jeho vztahů a v jeho interpretaci. Je pozitivní, že uplatňuje při psaní takovouto komplexní formu, která mi také konvenuje. Pokud si dobře vybavuji, měli jsme s Janou na vysoké škole ještě několik společných profesorů,[149] metodologie a způsob zpracování pohledu na umění, který lze u ní vysledovat, vychází zřejmě z toho, co brněnská škola dějin umění ve svých studentech v té době pěstovala. Umění jsme tady vnímali v jednotě formy a obsahu. Je možná trochu škoda, že se dnes toto principiální spojení v pohledu na současné umění vytrácí, píše se jinak, řekl bych možná esejističtěji. Pojednání o umění se také zaměřuje

[149] Roman A. Muselík vystudoval stejnou jako Jana Vránová Filozofickou fakultu Univerzity J. E. Purkyně v Brně. Oba také maturovali na stejné střední škole – Střední uměleckoprůmyslové škole v Brně, tzv. „ŠUŘce". [pozn. autorky]

na úplně jiné věci, žánr se bere daleko volněji, subjektivněji, ale neříkám, že je to špatně. Mám také pocit, že dnes je upozaděn časový, dějinný pohled na současné umění.

Romane, jako vystudovaný kunsthistorik a fotograf se detailně zajímáš o československou fotografii od jejího počátku po současnost. Jak vnímáš existenci Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho a spolupráci Jany Vránové s Antonínem Dufkem?

Kabinet fotografie byl ve své době zásadní počin a je velká škoda, že byl bez náhrady zrušen. Počet výstav, které v něm Jana Vránová zrealizovala, je bez nadsázky ohromující. Co se týče spolupráce Jany s Antonínem, tak tu jsem bohužel neměl možnost konkrétně zažít. Napadá mně k tomu jen, že jak Jana Vránová, tak Antonín Dufek jsou specificky výrazné osobnosti a v něčem jsou si možná podobní. Oba byli od počátku tak zaujati svým oborem, že se to myslím mimo jiné projevovalo i ve vnějším jednání. Oba v běžné komunikaci jednají rychle, až překotně; člověk nabývá dojmu, že s nimi není schopen udržet delší řeč. Jana je v přístupu praktická, zaměřená na výsledek, nechce plýtvat energií na nepodstatné věci, které by jí zbytečně ubíraly čas a energii v jejím stále nemalém pracovním nasazení.

4.5. Rozhovor s Miroslavem Myškou

Miroslav Myška (*1946) pochází z Brna. Vyučil se ručním sazečem, vystudoval ŠUŘku v Brně, obor fotografie. Je členem Unie výtvarných umělců, žije a pracuje v Brně. V sedmdesátých letech se stal členem Jeune Camera International v Lucembursku. Od roku 1989 je členem Sdružení Q, s nímž pravidelně vystavuje u nás i v zahraničí.

Pracuje jako reklamní fotograf v jím založené firmě Fotostudio M design. Vyučoval na Institutu výtvarné fotografie SČF reportážní a dokumentární fotografii, byl externím pedagogem na Fakultě výtvarných umění VUT Brno, rovněž působil na Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě. V užité tvorbě se věnoval širokému spektru reklamní fotografie. V současné době tvoří koláže s fotografickým základem, manipulované jak klasicky, tak digitálně.

Pane fotografe, kdy jste se s Janou Vránovou poprvé setkal, vybavíte si tu dobu, při jaké příležitosti to bylo?

Nejkrásnější na našem prvním setkání, na které vzpomínám, bylo, že jsme byli mladí, a Jana navíc krásná. Studovali jsme oba na ŠUŘce, Jana, ač mladší, byla o několik ročníků výš, vlastně již absolventka. Začali jsme se potkávat na schůzkách a akcích MPVU. Což byla neformální organizace Mladí přátelé výtvarného umění, při Domě umění v Brně. A potkávali jsme se na vernisážích a dalších kulturních akcích, které pořádal Dům umění.

Jak jste začal spolupracovat s Domem umění města Brna? Vzpomněl byste si na nějaké důležité momenty, které se Vám s touto institucí vybaví, a máte na ně s Janou Vránovou společnou vzpomínku?

Ještě před příchodem Jany Vránové byla v Domě umění v roce 1969 výstava „Max – výstava mladých“[150], kde vystavovala řada členů Brněnské bohémy[151], jmenovitě Jiří H. Kocman, Arnošt Goldflam, Karel Fuksa, Jiří Havlíček, Ivana Hájková, Aleš Navrátil, Miroslav Myška a další nyní zralí autoři. Zajímavá byla vernisáž, během oficiálního zahájení, se ozval samozvaný vůdce Brněnské bohémy Jan Novák: „*Pojďte všichni sem, tady je to pravé umění, nechte tam ty kašpárky*“ a v protilehlém koutě výstavního sálu začal recitovat své básně. Všichni jsme se přemístili za ním a výkřiky ho povzbuzovali a provokovali. Závěr jeho provokativního vystoupení byl zakončen společnou recitací jeho absurdní divadelní hry. Běžní návštěvníci vernisáže nechápali, co se děje, a oficiální část vernisáže se rozpadla. V dalších letech se Jana Vránová, čerstvá kurátorka Domu umění, při podobném složení návštěvníků z Brněnské bohémy před vernisáží snažila, spíše prosila, o naše usměrnění.

Pro všechny výstavy, na kterých jsem se v Domě umění podílel, bylo společné jedno – profesionální přístup všech profesí v Domě umění. Bylo to dané i ředitelem Adolfem Kroupou[152], pod jehož vedením se Dům umění stal centrem velkoryse a odvážně koncipované výstavní činnosti a kulturního života města. Kvůli normalizaci musel skončit v roce 1971, ale jeho ideje zůstaly. V suterénu domu byla kavárna, kde se scházeli literáti a umělci. Po listopadu 1989 byl Dům umění každodenním centrem schůzek výtvarníků a také fotografů. Tam jsme začali s Janou Vránovou domlouvat výstavu fotografií z celé republiky s revoluční tématikou. Využil jsem svých kontaktů a adresáře na fotografy, které jsem měl z organizování portfolia výměnné akce fotografií českých a slovenských fotografů s názvem „Setkání“. Oslovili jsme s Janou

[150] Výstava „MAX – výstava mladých“ byla realizovaná v termínu 6. 3. – 12. 3. 1969 v Domě umění města Brna. [pozn. autorky]

[151] Brněnská bohéma byla nezávislá umělecká avantgardní skupina, která vznikla v Brně na přelomu 60. a 70. let a byla semknutá okolo básníka Jana Nováka. [pozn. autorky]

[152] Jana Vránová doplňuje: *„Ano, ten zcela změnil koncepci vystavování. Odřízl se od let, které nebyly nějak zvlášť definované, a začal prosazovat zcela jasnou představu, co chce vytvářet v Domě umění za dramaturgii. Co je podstatné – za jeho působení vznikl Kabinet fotografie.“* [Osobní rozhovor autorky práce s Janou Vránovou.]

dokumentaristy a ti velmi rychle reagovali, nazvětšovali a přivezli nebo poslali fotografie z revolučních dnů ze svých měst. Již 17. prosince byla v Domě umění výstava s fotografiemi z Prahy, Bratislavy, Ostravy, Českých Budějovic, Košic a dalších měst a vesnic, i ze Sovince a okolí od Jindry Štreita.

Jak jste vnímal činnost Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho? Kurátoroval jste zde několik výstav, např. „Setkání", „Listopad", dále dílo Viléma Reichmanna. Vystavoval jste zde například již v roce 1974 v rámci výstavy Mladá generace, Retrospektiva, práce pedagogů a absolventů odd. fotografie SŠUD atd. Jak probíhaly práce na přípravě výstav?

V Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho byla řada výborných výstav, našich i zahraničních autorů. Oproti pražské fotografické výstavní síně Fotochema měl Kabinet výše postavenou kvalitativní laťku. Jana to neměla v počátcích svého působení v Kabinetu fotografie jednoduché. Jeho činnost a tím i výběr vystavujících autorů řídila umělecká rada ve složení Vilém Reichmann, K. O. Hrubý, Antonín Dufek, Jan Beran.

V Kabinetu fotografie J. Funkeho jsem se podílel na přípravách nebo kurátoroval výstavy „Liptovská rapsodie"[153], Jana Vránová nastoupila ten rok jako čerstvá kurátorka. Zde byl dominantní K.O. Hrubý, který měl jasnou představu o výběru fotografií na výstavu i do katalogu, s instalací pomáhali studenti i čerství absolventi ŠUŘky.

V roce 1973 jsem kurátoroval výstavu „Fomaton"[154], byla to naše první přímá spolupráce s Janou a samozřejmě bezproblémová.

Další výstava, kterou jsem připravil, byla „Mladá generace"[155], katalog sestavila a kurátorkou byla Jana Vránová, která byla přínosem i ve výběru vystavujících fotografů. Výstava putovala do Fotochemy v Praze.

Spolupracovali jste společně například na výstavě o K. O. Hrubém v Domě umění, psal jste odborný text do publikace, která byla k výstavě vydaná. Chtěla jsem se zeptat, jak tato spolupráce vypadala? Jak vlastně hodnotíte publikační činnost Domu umění, vydávání katalogů k výstavám?

Fotografie pro výstavu vybírali tři kurátoři: Lukáš Bártl, Antonín Dufek a Jana. Výsledek je kvalitní publikace a výborná výstava, která čerpala ze všech dostupných pramenů a představila řadu nových dříve nezveřejněných informací.

Vystavoval jste také v galerii Café Práh ve Vaňkovce. Zde Vám dělala kurátora Jana?

V galerii Práh jsme s Janou vybrali na moji výstavu v roce 2013 abstraktní detaily architektury a motivy se surreálným pohledem. Při společné práci na výstavě mě překvapila její dokonalá znalost mé tvorby. Přesvědčila mě, že práce, které jsem původně chtěl vystavit, nejsou to nejlepší, co mám, a výstava i díky jejímu výběru byla zdařilá.

Mohla bych Vás ještě poprosit: protože věřím, že se tak dlouho v této profesi pohybujete a velmi dobře znáte prostředí československé fotografie, Kabinet fotografie Jaromíra Funkeho a Janiny spolupráce s Antonínem Dufkem – řekl byste mi svůj názor na Janu jako odborníka ve své práci?

S Janou Vránovou jsem spolupracoval, či se jen malým přispěním podílel, na celé řadě akcí a fotografických výstav. Vybral jsem jen ty nejzajímavější, které mi nejvíc utkvěly. V Brně máme tři

[153] „Liptovská rapsodie" – fotografie, Kabinet fotografie, výstava v termínu 4. 2. – 27. 2. 1972. [pozn. autorky]
[154] „Fomaton" – Kabinet fotografie, výstava v termínu 5. 10. – 28. 10. 1973. [pozn. autorky]
[155] „Mladá generace" – Kabinet fotografie, výstava v termínu 8. 2. – 3. 3. 1974. [pozn. autorky]

výraznější kurátory fotografie, kteří jsou zaměstnáni ve státních institucích: Jana Vránová, Antonín Dufek, tvůrce fotografické sbírky Moravské galerie, nyní řekněme již emeritní kurátor a Jiří Pátek ze stejné instituce. Myslím, že Jana je stále nejaktivnější a má za sebou jistě nejvíce vedení a připravených výstav. Samozřejmě je rozdíl mezi výstavou žijícího českého autora a velkou mezinárodní výstavou, které dělal Antonín Dufek. Jana Vránová je absolutně spolehlivá, ctí termíny a dotahuje akce do konce i díky mimořádnému nasazení. Má další řadu kurátorských projektů mimo Dům umění. V posledních deseti či více letech vede Galerii Práh v Malé Vaňkovce, nyní v roce 2022 kurátorovala výstavu Dany Kyndrové v galerii tiskárny Helbich[156], kde je stálým příznivcem. Má přesah mimo Brno a díky své jazykové vybavenosti i mimo republiku. Navíc je velmi pečlivá, důsledná, skromná, laskavá a vstřícná, v poslední době i velmi starostlivá.

S nebývalým nasazením (pro pracovníka státní instituce) se podílela na výstavě „Československý listopad 1989“, o které jsem se již zmínil. Spolupracoval jsem s ní i na výstavách k výročí „Okupace 1968“, které za Dům umění organizovala. Opět se projevil její úžasný tah na branku, ve snaze o co nejlepší výsledek. Myslím tím co nejlepší výběr autorů a fotografií.

Při společných akcích skupiny Setkání na chalupě na Českomoravské vysočině se účastnila dvoudenních výstav skupiny. Podílela se i na výběru fotografií na další společné výstavy Setkání. Byl tam i Antonín Dufek, který byl spíše pozorovatel a řada dalších fotografů (Jindřich Štreit, Dana Vitásková aj.) a zahraničních kurátorů (Hansgert Lambers z Berlína).

Máme další společné projekty, pomáhala mi s výběrem dokumentárních fotografií na malonákladové knize k mým 75. narozeninám. Napsala i úvodní text, a to ve velmi krátkém termínu. Za což ji znovu děkuji.

[156] Tiskárna Helbich – situovaná v Brně, má vlastní galerii – Galerii Valchařská. Jana Vránová zde kurátorovala výstavu Dany Kyndrové „Rusové“ [pozn. autorky][zdroj: http://www.galerievalcharska.cz/rusove; přístup 31–1–2023]

4.6. Rozhovor s Terezií Petiškovou

Terezie Petišková (*1966) vystudovala v letech 1986–1991 dějiny umění na Filozofické fakultě MU v Brně. Poté pracovala jako asistentka na katedře designu Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze a ve Zlíně. Vedla několik galerií (Galerii mladých a Galerii U Dobrého pastýře v Brně). Podílela se na přípravě edice Dějin českého výtvarného umění na Ústavu dějin umění AV v Praze. Výstupy svého výzkumu následně zúročila při pořádání výstav „Československý socialistický realismus 1948–1958“ (Galerie Rudolfinum, 2002) nebo „Pole tvůrčí a válečná. Výtvarné umění ze sbírek VHÚ Praha“ (Moravská galerie v Brně, 2008). Přednášela na Fakultě umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Od 1. března 2013 je ředitelkou Domu umění města Brna.

Terezie Petišková při zahájení výstavy K. O. Hrubého (v pozadí Lukáš Bártl, Antonín Dufek, Jana Vránová), 2017, foto Michaela Dvořáková, archiv Domu umění města Brna

Paní ředitelko, v roce 2023 to bude 10 let, co jste začala působit v Domě umění. To znamená, že již 10 let spolupracujete s kurátorkou Janou Vránovou. Z rozhovorů a společných setkání, které s Janou mám, můžu již teď s určitostí říci, že Jana o sobě poměrně nerada hovoří, svou práci považuje za zcela samozřejmou a sama ji nijak nechce vyzdvihovat. Mohla byste mi pomoci, mohla byste říct, co pro Vás spolupráce s Janou znamená a jaký na Vás udělala dojem během Vaší dosavadní společné kariéry v Domě umění?

Program Domu umění vytváří poměrně malý tým. Proto, abychom zvládli realizovat tolik výstav, velké množství různorodých doprovodných programů, pracovat na nejrůznějších projektech jako je Brněnský architektonický manuál, Rezidenční program v Domě pánů z Kunštátu, podílet se na Vašulka Kitchen Brno nebo pracovat na stoletém archivu výstav Domu umění, musíme být schopni spolupracovat. Jana Vránová je skvělá kolegyně, zkušená kurátorka. Člověk do týmu, který dokáže táhnout s ostatními za jeden provaz. To je obdivuhodné a nesmírně přínosné.

O kurátorství obecně – změnila se nějakým způsobem práce kurátora výstav a jak? Jak to vnímáte Vy? Myslím tím cokoliv pozitivního/negativního: např. jestli máte volnější ruce ve výběru autorů, míň času na přípravu či menší rozpočet, zdali je návštěvník náročnější, výstavy jsou komplexnější – např. kvůli doprovodným programům? Zajímá mě Váš pohled a srovnání, co obnáší práce kurátora nyní a co obnášela kdysi.

Pokud chce současný kurátor dělat věci po svém, musí se starat i o materiální a praktické zabezpečení výstav. To s sebou nese velkou administrativu, která ale okolo výstav byla vždy. Míra papírování ale narůstá. Například ještě v devadesátých letech Dům umění financoval své výstavy většinou jen z městského rozpočtu. Nevyužíval tak systematicky grantové dotace. Nyní je Dům umění z velké míry závislý na nejrůznějších subvencích, o které opakovaně žádá stát nebo nejrůznější nadace či zahraniční partnery. To do značné míry zatěžuje přípravu výstav a determinuje to prostor, ve kterém autorské prezentace vznikají. Významně se také proměnila umělecká scéna. Například oproti mým začátkům kurátorské práce v devadesátých letech, absolvuje dnes vysoké umělecké školy velké množství mladých lidí. Na rozdíl od minulosti je nyní podstatně obtížnější mít dobrý přehled o tom, co na umělecké scéně vzniká. Umělecká komunita se polarizuje, strukturuje se do menších společenství, která spojují specifická témata nebo tvůrčí oblasti.

Ráda bych Vás poprosila, pokud by to bylo možné – čistě ze zájmu o kurátorství výstav – zodpovědět i tuto třetí otázku. U nás na Institutu tvůrčí fotografie v Opavě sleduji, že se mí spolužáci o oblast kurátorství hodně zajímají a někteří by se kurátorstvím do budoucna chtěli věnovat i profesně. Kterou důležitou vlastnost by měl kurátor mít? Zde bych ráda zmínila Váš přístup a Janin: Šlo by formulovat, jakým způsobem pracujete Vy a jak Jana? Jak vybíráte díla do výstavního celku? (Hovořila jste o tom, že obvykle při výběru děl vedete dialog, nahlas si potvrzujete svůj myšlenkový pochod, proč vybíráte dané dílo. Na rozdíl od Jany, která postupuje při výběru sama a nemá potřebu sdělování svých východisek pro výběr.) Mohla byste to 1–2 větami přiblížit?

Odpovědět na takto formulovanou otázku jednou nebo dvěma větami je těžké. Adekvátní odpověď by byla spíš na knížku. Jana i já jsme absolventky oboru historie umění na brněnské filozofické fakultě. Myslím, že nás obě významně ovlivnila zdejší pozitivistická škola, která v době našich studií zdůrazňovala profesní požadavek, aby historik umění zaujímal nestrannou pozici vůči umělecké tvorbě, kterou se zabývá, popisuje ji, zařazuje nebo interpretuje. Důraz na tehdy prosazované objektivní a vědecké posuzování umělecké tvorby máme, myslím obě, svým způsobem pod kůží. Předpokládám, že s tím souvisí i postoj Jany Vránové vůči uměleckému projevu a respekt k umělcům. Vlastně potlačuje svůj pohled na uměleckou tvorbu a nechává ji promlouvat, více méně, bez výraznější kurátorské interpretace. Pracuje s tvorbou jako s autonomním jevem, který vlastně kurátorskou interpretaci nepotřebuje. Východiska máme stejná, ale v mé generaci, která se profesně profilovala na přelomu osmdesátých a devadesátých let, bylo již přítomno zpochybnění obecně uznávaných moderních hodnot, včetně možnosti dosáhnout jakékoli možné míry objektivního náhledu na uměleckou tvorbu, takže logicky vznikl i prostor pro autorský kurátorský postoj a interpretaci uměleckého díla. Myslím, že je ideální, když kurátor pracuje s maximálním možným množstvím informací o tvorbě, kterou chce prezentovat a v první fázi přípravy výstavy pracuje, jako by důvěřoval v možnost objektivního náhledu na uměleckou tvorbu. Následovat by ale měla interpretace díla prostřednictvím instalace či výběru určité kolekce. V současné době se setkáváme s nejrůznější mírou autorského vstupu kurátora do dialogu s prezentovaným umělcem, či jen jeho dílem. V takovém případě jde již o velmi kreativní přístup kurátora, který může vtahovat do spolupráce i další umělce k imaginaci nad prezentovaným materiálem a vystavit současně i umělecky formulovaný, současný pohled na starší dílo. Tento přístup velmi vítám, neboť je velmi adekvátní i původnímu

procesu vzniku prezentovaných děl. Je to ale tak trochu nejistá půda. Je skvělé, když kurátor dobře rozumí dílu, které prezentuje a zároveň důležité, když si dokáže a dovolí hrát. Přístup je nutné měnit podle charakteru vystavovaného díla či určitého fenoménu výtvarné či vizuální tvorby a samozřejmě i prostoru, ve kterém je dílo prezentováno. Když se tak pěkně ptáte, co by měl kurátor mít za vlastnosti, řekla bych s trochou nadsázky a v požadované stručnosti, že je důležité mít nohy na zemi ale hlavu v oblacích.

4.7. Rozhovor s Martinem Vybíralem

Martin Vybíral (*1960) pochází z Brna. Vystudoval SUŘku v Brně a poté FAMU v Praze. V roce 2011 měl autorskou výstavu v Domě umění města Brna.[157] V roce 2014 se v Domě pánů z Kunštátu s Janou Vránovou kurátorsky spolupodíleli na přípravě výstavy „Retrospektiva – práce pedagogů a absolventů odd. fotografie SŠUD“, která měla poté reprízu v Bratislavě. Stejně jako i v případě ostatních osobností, které poskytly rozhovor do této práce, Martina Vybírala spojují s Janou dlouhodobé přátelské pracovní vztahy, které obě strany považují velmi přínosné.

Pane fotografe, kdy jste se s Janou Vránovou poprvé setkal, vybavíte si tu dobu, při jaké příležitosti to bylo? Jak dlouho se znáte?

Bohužel nedokážu udat přesné datum. Každopádně bych setkání situoval před rok 1976, kdy jsem byl členem organizace Mladí přátelé výtvarného umění a pilně jsem navštěvoval vernisáže v Domě umění, a především Funkův kabinet v Domě pánů z Kunštátu. Ten byl předurčen pro vystavování fotografií. Výstavy zahajovali většinou Antonín Dufek nebo Jana Vránová. Vycházely také čtvercové katalogy. Nechci být nostalgický po starých časech, ale dnes taková pevně zakotvená galerie v Brně velmi chybí.

Spolupracovali jste společně na výstavách ŠUŘKY (v Brně, Bratislavě…), ale Jana Vám také kurátorovala několik sólových výstav v Domě umění a v Galerii otevřená zahrada. Chtěla jsem se zeptat, jak tato spolupráce vypadala? Zajímalo by mě, jak probíhal kurátorský proces, jestli Jana dlouhodobě sleduje Vaši práci a přišla s nápadem vystavit určité soubory nebo to bylo naopak? V samotném procesu výběru – vybírá fotografie do výstavy Jana zcela sama nebo jste výběr dělal Vy; bylo to o vzájemném dialogu? Ve své bakalářské práci se totiž také zajímám o styl, jakým Jana pracuje, jestli Vám její výběr dával na vlastní tvorbu nový pohled, jestli Vám dala nějaké doporučení atd.?

Spolupracoval jsem s Janou Vránovou vlastně ještě častěji. V roce 2011 jsem měl vlastní výstavu v brněnském Domě umění, dále v roce 2014 jsme společně organizovali výstavu „Retrospektiva“[158] v Domě pánů z Kunštátu. Ta se týkala oddělení Fotografie na brněnské Střední škole umění a designu, dříve ŠUŘce. Výstava byla ještě reprízována o rok později v redukované podobě v bratislavském Stredoeurópskom dome fotografie. Jana mi také pomáhala s osobními výstavami v nadaci Partnerství – Otevřená zahrada, a ještě v roce 2018 v galerii Café Práh ve Vaňkovce. Nejintenzivnější spolupráce nastala v případě výstavy „Retrospektiva“, kdy jsme společně probírali spoustu materiálu, školní archiv a velmi obsáhlou sbírku negativů K. O. Hrubého, které vlastní Moravské zemské muzeum a také Moravská galerie. Janu Vránovou jsem akceptoval jako rozhodující osobu při organizaci výstavy. Myslím, že zpočátku práce Jana můj

[157] Výstava v termínu 23. 6. – 14. 8. 2011 v Galerii Jaroslava Krále. [pozn. autorky]
[158] Výstava v termínu 15. 4. – 8. 6. 2014 v Domu pánů z Kunštátu (1. patro). [pozn. autorky]

výběr a návrhy kontrolovala, postupně mi začala důvěřovat, protože na výběru fotografií nebo kontaktních kopií jsme měli shodný názor, a postupoval jsem samostatně. Potom jsme si stanovili poměrně jednoduchou koncepci, která byla založena na chronologickém vývoji, a Jana poměrně rychle rozmístila do prostor jednotlivé autory tak, aby jejich práce formou i obsahem souvisely a nehádaly se. U těch současných vlastních studentů a absolventů jsem měl volnější ruku. Co se týká mých výstav, měl jsem nějakou hrubou představu, co bych rád vystavil, Jana můj návrh, myslím, akceptovala a vytvořila konečný výběr a celkové rozmístění, formáty atd. Výstava v galerii Práh měla dopředu celkem jasnou koncepci, šlo o mizející areál továrenských hal Zbrojovky, který jsem fotografoval černobíle na velký formát. Tam jsem měl celkem volnou ruku.

Výstava Retrospektiva v Bratislavě (s Martinem Vybíralem), archiv Jany Vránové

Ve zcela výjimečných případech, vzpomínám si jen na dva, jsme měli jiný názor. Já jsem nakonec ustoupil a zpětně nahlíženo si uvědomuji, že pravdu měla ona. Pokud bych měl být konkrétní, chtěl jsem do katalogu výstavy „Retrospektiva" zahrnout také meziválečné autory, členy skupiny F 5[159]. Jana mi to rozmluvila. Fotografie na výstavě fyzicky byly, ale v katalogu byly jen zmíněny v textu. Nevznikly totiž v ateliéru Fotografie, ten byl založen v 50. letech. Také jsme uvažovali společně s kolegou Jiřím Víškem o zveřejnění také reklamních snímků. Jana Vránová nám to nedoporučila, jejich kvalita nebyla na vysoké úrovni a působily by dost úsměvně.
Jana Vránová výstavy fotografií jistě navštěvovala a dělá to doposud. Jsem přesvědčen, že moji práci částečně znala. Když jsem se ucházel o výstavu v Domě umění, přinesl jsem své práce v náhledech a Jana měla brzy jasnou představu co a jak vystavit. Přinesl jsem ovšem už jistý vlastní výběr.

[159] „Fotoskupinu pěti" tvořila pětice studentů brněnské Školy uměleckých řemesel: Josef Kamenický, Bohumil Němec, Jaroslav Nohel, František Povolný, a Hugo Táborský. Tito studenti si vydobyli na vedení školy otevření zvláštního kursu věnovaného výuce fotografie a zvláštních fotografických procesů (fotomontáž, násobná expozice, fotokoláž atd.). Výuky se ujal vedoucí ateliéru dekorativní malby, levicově smýšlející prof. Emanuel Hrbek. Viz nepublikovaná magisterská práce ZEZULA, Antonín. Fotoskupina pěti v kontextu české fotografie mezi léty 1918 až 1948, Masarykova univerzita v Brně, 2017. [zdroj: https://is.muni.cz/th/e4llp/Fotoskupina_peti_v_kontextu_ceske_fotografie_mezi_lety_1918_az_1948.pdf; přístup 31–1–2023]

Mohla bych Vás ještě poprosit – protože vím, že se v této profesi pohybujete již dlouho a velmi dobře znáte prostředí československé fotografie, Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho a Janiny spolupráce s Antonínem Dufkem – řekl byste mi svůj názor na Janu jako odborníka ve své práci?

Janu Vránovou považuji za výborného člověka a rád bych, aby to nevyznělo jako klišé. S velkým nasazením se stará zejména o mladé autory. Například mi nabídla, abych vytipoval výborné absolventy našeho oddělení, ujala se jich a uspořádala jim výstavu. To jsem nezažil u žádného jiného kurátora. Musím ale připomenout také Antonína Dufka, který se staral také skvěle.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce si vytýčila za cíl zdokumentovat kurátorskou práci Jany Vránové za období padesáti let jejího aktivního působení v Domě umění města Brna, konkrétně výstavní projekty, jejich realizace a další související počiny v oblasti fotografie. Její prací se doposud nikdo hlouběji nezabýval, žádná odborná literatura v takovém detailu o její činnosti neexistuje. Předloženou bakalářskou prací se mi podařilo tuto mezeru ve výzkumu zčásti vyplnit. Vedle fotografie se Jana Vránová věnovala stejnou měrou také kurátorství výtvarného umění, to ale nebylo v intencích této práce zanalyzovat.

V úvodní kapitole jsem se zabývala Janinými začátky; absolvovaným studiem, učiteli a profesory na střední a vysoké škole, kteří nejvíce ovlivnili její pohled na umění a tehdejší uměleckou scénu. Popsala jsem, jaké byly Janiny motivy vedoucí k jejímu rozhodnutí věnovat se v zaměstnání právě kurátorství umění, a jak se stalo, že svůj profesní osud trvale spojila s Domem umění.

Samostatnou kapitolu jsem věnovala Domu umění města Brna. Považovala jsem za nezbytné vysvětlit důležitost této instituce v kontextu historických událostí bývalého Československa a vymezit její roli mezi uměleckými institucemi v České republice nyní. Ve stručnosti jsem shrnula hlavní historické milníky Domu umění, souvislosti jak s galerijním prostorem Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho, tak i ostatními prostory, které v určitých obdobích používal Dům umění města Brna pro účely výstav.

Jednu z nejdůležitějších částí této práce představovalo popsání fungování Kabinetu fotografie, činnosti jeho rady a výstavní koncepce v době, kdy jej Jana Vránová od svého nástupu do Domu umění v roce 1972 až do jeho uzavření v roce 1990 vedla. Mým záměrem bylo nastínit význam Kabinetu, který se svými počiny význačně zasloužil o prezentaci média fotografie jako rovnocenného k ostatním druhům výtvarného umění a jeho vnímání veřejností.

Další dílčí kapitola se týká publikační činnosti Domu umění – připravovaných odborných textů k doprovodným katalogům k výstavám, pro tiskové zprávy a stěžejní knižní publikace, na kterých se Jana Vránová editorsky podílela. Tyto materiály tvoří bohatý archiv Domu umění, z něhož jsem čerpala všechny podstatné informace. Archiv Domu umění města Brna v současné době prochází digitalizací pod vedením Jany Vránové.

V této práci se také zmiňuji o fotografických sympoziích v letech 1980–1988, pořádaných Domem umění společně s Janou Vránovou. Nakonec se uskutečnila tři za účasti známých osobností soudobé československé fotografické scény. Na význam sympozií a jejich praktický přínos jsem se zeptala několika z nich, jejich odpovědi jsou v práci zaznamenány.

Samostatnou oblastí této práce je popis kurátorské praxe Jany Vránové, způsob uskutečňování jednotlivých výstav před rokem 1989 a potom, její vztah k Domu umění, spolupráce s mezinárodními institucemi, díky nimž vznikla možnost ukázat české veřejnosti světoznámé, ale i méně známé kvalitní zahraniční umělce. Práce je doplněna rozhovorem s Janou, z nějž vyplývá její postoj ke kurátorství jako takovému.

Následuje kapitola s vybranými výstavami českých a zahraničních umělců z pohledu širšího generačního a názorového rozpětí, které Jana Vránová realizovala. Pokud to situace dovolila a v archivu byly dohledatelné detaily nebo při osobních konzultacích s Janou, při nichž si ona sama vybavila zajímavé souvislosti, jsou v tomto materiálu popsány i okolnosti, za nichž daná výstava vznikala.

Závěr práce tvoří rozhovory s osobnostmi z umělecké scény, se kterými se Jana dlouhodobě zná a s nimiž spolupracuje nebo spolupracovala. Tyto rozhovory mi velice pomohly k získání ucelenějšího pohledu na její práci. Ať už současní, nebo bývalí spolupracovníci Jany Vránové potvrdili význam jejího působení v Domě umění a její přínos v oblasti kultury.

Za své za aktivní úsilí a nepolevující pracovní nasazení během pěti dekád, které věnovala rozsáhlým výstavním projektům jako např. kurátorské přípravě výstav k 90. a 100. výročí založení Domu umění (v letech 2000 a 2010), řady autorských výstav a stovek odborných textů, byla Jana Vránová navržena na Cenu města Brna za rok 2015, kterou následně obdržela.[160]

Na základě mnoha hodin věnovaných bádání v materiálech z archivu Domu umění, z nesčetných rozhovorů s Janou Vránovou, množství procházených publikací a poskytnutých rozhovorů blízkých spolupracovníků Jany jsem dospěla k závěru, že toto ocenění za celoživotní práci ve prospěch umělců a uměnímilovné veřejnosti je zcela opodstatněné.

[160] Předání ocenění se uskutečnilo 2.2.2016. https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_udalosti&load=5988

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Kurátorská a publikační činnost Jany Vránové (vše)

Žlutě podbarvené jsou činnosti týkající se fotografie

Dům umění města Brna

datum	název	prostor	*poznámka*
1972/12/08 – 1973/01/07	Sovětský plakát	DU, hala	
1974/04/10 – 1974/05/26	Josef Jambor (1887–1964)	DU, 1. patro	
1974/02/02 – 1974/03/03	**Mladá generace**	DPK, KF	
1975/12/07 – 1976/01/04	Milena Šimková-Elgrová – malba	DPK, 1. patro	
1977/04/22 – 1977/05/29	Česká krajinomalba XX. století	DU, 1. patro	
1978/03/19 – 1978/04/16	Josef Hubáček – malba	DPK, 1. patro	
1979/04/20 – 1979/05/27	Česká krajina 19. století (malba)	DU, 1. patro, hala	
1980/02/17 – 1980/03/30	Tvrdošíjní	DU, 1. patro	
1980/12/14 – 1981/01/11	Pavel Navrátil – obrazy, Zdeněk Macháček – sochy	DPK, 1. patro	
1984/01/10 – 1984/02/05	Robert Hliněnský – obrazy a kresby	DPK, 1. patro	
1984/02/14 – 1984/03/11	Dušan Kállay – kresby, grafika	DPK, KG	
1984/03/20 – 1984/04/08	**Portréty – tváře (7 francouzských fotografů)**	DU, 1.patro	
1984/03/21 – 1984/04/15	Rudolf Hocke – obrazy, kresby	DPK, 1. patro	
1985/11/26 – 1986/01/05	Josef Jíra, Oldřich Smutný – obrazy, kresby, grafika, ilustrace	DU, 1. patro	
1985/01/22 – 1985/02/24	**Stanislav Tůma – fotografie 1980–1985**	DPK, KF	
1985/01/22 – 1985/02/24	Alois Mikulka – obrazy a plastiky 1958–1984	DPK, 1. patro	
1985/04/16 – 1985/05/19	**Petr Balíček – fotografie**	DPK, KF	
1984/10/16 – 1984/11/18	60 let SUPŠ v Brně	DU, GJK, hala, 1. patro	*kurátoři: Alena Konečná, Milada Nováková, Jana Vránová*
1985/10/22 – 1985/11/24	Karel Kryl – obrazy, kresby, plastiky	DPK, 1. patro	
1986/04/03 – 1986/05/18	Richard Brun – obrazy, kresby, grafiky	DPK, 1. patro	
1986/10/03 – 1986/10/26	Václav Houf – ilustrace, užitá grafika, plakáty	DU, hala	
1986/11/11 – 1986/12/07	**Marie Kratochvílová – fotografie**	DPK, KF	
1986/12/16 – 1987/01/18	Vlastimil Zábranský – obrazy	DPK, 1. patro	
1987/10/21 – 1987/11/15	**SSSR v tvorbě našich fotografů**	DPK, KF	
1988/01/28 – 1988/03/06	**Michael Schade. Trans-Sahara – fotografie**	GSR	
1988/11/22 – 1988/12/11	Karel Veleba – obrazy	DU, GJK	
1988/11/22 – 1989/01/01	Brněnská malba	DU, 1. patro, hala	*kurátoři: Jana Vránová, Michal Gregor*
1989/05/25 – 1989/06/04	**Andreas Müller-Pohle – fotografie**	GSR	
1989/01/06 – 1989/02/05	Max Weiler. Barevná příroda	DU, 1. patro	
1989/02/28 – 1989/04/09	Jánuš Kubíček – obrazy	DU, GJK	

1989/10/18 – 1989/11/26	**Fotografie absolventů a pedagogů SUPŠ Brno**	DU, hala	*kurátoři: Pavel Dias, Roman A. Muselík, Jana Vránová*
1990/03/13 – 1990/04/08	Josef Zamazal – obrazy	GSR	
1990/03/22 – 1990/05/02	Bohuslava Olešová – obrazy, objekty	DU, hala	*zahajoval Igor Zhoř*
1991/01/10 – 1991/02/03	**Seichi Furuya. Hranice – fotografie**	DU, hala	
1991/09/03 – 1991/10/06	**Jaroslav Beneš – fotografie**	GSR	
1992/10/30 – 1992/11/15	**Jan Ságl – fotografie**	DU, hala	
1992/01/21 – 1992/02/23	Jan Svoboda – malba	GSR	
1992/03/03 – 1992/03/29	**Tadanori Saito. Metropolis – fotografie**	GSR	*převzatá výstava*
1992/04/07 – 1992/05/04	**Jaroslav Kučera – fotografie**	GSR	*společně s Jiřím Ptáčkem*
1993/04/20 – 1993/05/23	**Dušan Šimánek. Ticho – fotografie**	DU, hala	
1993/05/16 – 1993/08/15	Ze současné brněnské malby	DU, 1. patro	
1993/10/19 – 1993/11/21	**Dagmar Hochová – fotografie**	DU, hala	
1994/01/18 – 1994/02/27	Oldřich Hanzl – výběr z díla	DU, 1. patro	
1994/06/28 – 1994/08/14	**Vladimír Špaček – obrazy 1982–1986**	DU, 1. patro	
1994/09/08 – 1994/10/16	**Dana Kyndrová – fotografie**	DU, PS	*společně s Antonínem Dufkem*
1994/12/13 – 1995/01/22	Rostislav Čuřík – obrazy, fotografie	DU, GJK	
1996/01/23 – 1996/02/25	**Viktor Kolář – fotografie**	DU, hala	
1996/03/07 – 1993/04/07	Ona B., Wolfgang Denk. Tmavé zrcadlo	DU, 1. patro	
1996/04/16 – 1996/05/19	**Jan Reich – fotografie z cyklu Mizející Praha**	DU, hala	
1996/05/23 – 1996/06/16	**Paul den Hollander – fotografie**	DU, hala	
1996/11/07 – 1996/12/08	Martin Zálešák – malba	DU, PS	
1996/12/19 – 1997/01/19	Corpora S	DU, 1. patro	
1997/09/09 – 1997/10/05	**Vladimír Birgus – fotografie**	DU, hala	*společně s Janem Balabánem, zahajovala Jana Vránová*
1997/09/09 – 1997/10/05	Márius Kotrba – sochy	DU, GJK	
1998/01/20 – 1998/02/15	**Peter Neusser. Urbanities – fotografie**	DU, hala	
1998/09/10 – 1998/10/11	**Vilém Reichmann**	DU, GJK, hala	*zahajovala Jana Vránová společně s Ludvíkem Kunderou*
1998/12/18 – 1999/02/14	Bohumír Matal – výběr z tvorby	DU, 1. patro, PS	*kurátoři: Marcela Macharáčková, Kateřina Svobodová, Jana Vránová*
1999/09/02 – 1999/10/17	**Cecil Beaton. Fotograf Dandy**	DU, GJK, hala	*výstava British Council*
2000/02/17 – 2000/04/16	**Patrick Faigenbaum – fotografie**	DU, GJK	*převzatá výstava*

2000/09/05 – 2000/10/08	**Jaroslav Rajzík – negativy**	DU, PS	
2000/10/19 – 2000/12/10	90 let Domu umění města Brna	celý DU	*s kolektivem*
2001/05/30 – 2001/07/01	**Bauhaus – Fotografie**	DU hala, GJK	*výstava převzatá z IFA, zahajoval Pavel Liška a Jana Vránová*
2001/09/04 – 2001/10/07	Pavel Navrátil	DU, 1. patro	
2001/12/12 – 2022/01/27	Ernst Neuschul	DU, 1. patro, PS	*společně s Pavlem Liškou*
2002/04/09 – 2002/02/05	Jiří Hadlač – grafika 60. let	DU, GJK	
2002/06/26 – 2002/08/11	Robert Schad. „O lehkosti…“	(DU, PS + prostor za DU)	
2002/09/05 – 2002/10/13	**Tono Stano. Fascinace**	DU, 1. patro	
2002/11/12 – 2003/01/05	Georg Baselitz – grafika 1965–1992	DU, GJK, hala	*výstava převzatá z IFA*
2003/05/15 – 2003/06/15	**Jaroslav Pulicar – fotografie**	DU, PS	
2003/06/10 – 2003/08/10	Daniel Spoerri – tvorba z let 1960–2001	DU, 1.patro	*výstava převzatá z Galerie Levy v Hamburku*
2003/10/09 – 2004/02/01	**Bohdan Holomíček – fotografie**	DU, GJK	
2004/02/17 – 2004/03/28	Atelier – Klasse / Klasse – Atelier, studenti Vladimíra Špačka (Mainz) a Tomáše Rullera (Brno)	DU, PS, 1. patro	
2004/06/08 – 2004/08/08	Mezi námi skupinami. Konfrontace brněnských tvůrčích skupin šedesátých let	DU, 1. patro, PS	
2004/09/09 – 2004/10/17	**Man Ray meets Meret Oppenheim**	DU, GJK, hala	
2004/09/23 – 2004/11/30	**Subjektivní fotografie 1948–1963**	DPK, 1. patro	*výstava převzatá z IFA*
2004/12/10 – 2005/01/23	Ren Rong – objekty a koláže ze stříhaného papíru, instalace, Andreas von Weizsäcker – papírové objekty a instalace, frotáže, fotografie	DU, 1. patro	
2005/02/10 – 2005/03/20	Gerhard Richter	DU, 1. patro	*výstava převzatá z IFA*
2005/06/14 – 2005/08/07	**Libor Teplý. Řád a svoboda**	DU, GJK + hala	
2005/09/13 – 2005/11/20	**Antonín Kratochvíl – retrospektiva**	DU, PS, 1. patro	
2005/11/29 – 2006/02/26	Heinz Cibulka – retrospektiva 1970–2005	DU, 1. patro	
2005/11/29 – 2006/02/26	Jiří Georg Dokoupil. Čtyři série	DU, 1. patro	*společně s Pavlem Liškou*
2006/03/29 – 2006/05/07	**Dagmar Hochová – fotografie**	DU, GJK, hala	
2006/05/17 – 2006/08/06	**Miroslav Tichý – fotografie a kresby**	DU, 1. patro	*kurátoři: Pavel Vančát, Roman Buxbaum a Jana Vránová*
2006/09/05 – 2006/10/15	**Ivan Lutterer – fotografie**	DU, GJK	
2007/01/23 – 2007/04/01	**Marc Lüders. Obrazové reality**	DU, GJK	

2007/01/23 – 2007/04/01	Aktivní konstelace. Umělecká díla ze sbírek Lafrenz a Reinking	DU, 1. patro, PS	*spolupráce s Hanne Zech – Weserburg Museum Brémy*
2007/06/05 – 2007/07/29	Otto Placht. Alternatura – malba	DPK, 1. patro	
2007/11/21 – 2008/01/27	**Eduard Ingriš – fotografie**	DPK, 1. patro	
2008/04/22 – 2008/06/08	**Jaroslav Brabec. Orbis Artis**	DPK, 1. patro	*spolupráce s Jaroslavem Brabcem*
2008/08/01 – 2008/08/31	**Srpen 1968 ve fotografiích pamětníků**	zahájení v DPK, výstava v ulicích města Brna	
2010/04/13 – 2010/05/30	Václav Boštík, Robert Hliněnský	DPK, 1. patro	*spolupráce s Tomášem Rybičkou*
2010/06/08 – 2010/07/25	**Sibylle Bergemann – fotografie**	DPK, 1. patro	*výstava převzatá z IFA*
2010/12/15 – 2011/02/13	100 let Domu umění	celý DU	
2011/04/22 – 2011/06/05	Lubomír Typlt. Mobilizace – malba	DPK, 1. patro	
2011/05/04 – 2011/06/12	**Rudolf Štursa. Fotografie**	DU, GJK	
2011/06/23 – 2011/08/14	**Martin Vybíral. Fotografie**	DU, GJK	
2011/09/20 – 2011/11/06	Bohuslava Olešová. Princip neurčitosti	DU, GJK	
2011/09/13 – 2011/11/06	**Pavel Baňka – fotografie**	DU, 1. patro	*spolupráce s Petrem Vaňousem*
2011/11/16 – 2012/01/29	**Dirk Brömmel. Vila Tugendhat**	DU, GJK	
2012/09/06 – 2012/10/14	**Andreas Müller-Pohle. Codes & Waters (1995–2011)**	DU, GJK	
2012/04/17 – 2012/05/27	**ART[ist]s – kulturní paměť. Fotografie a videa ARTV.at**	DU, hala	
2012/12/04 – 2013/01/13	**Vojta Dukát. Fotografie z krabičky**	DU, GJK	
2013/03/19 – 2013/04/21	**Pavel Matyska. Bublanina**	DU, GJK	
2013/06/13 – 2013/07/28	**Marek Detko. Digital Memories**	DU, GJK	
2013/09/18 – 2013/11/10	Martin Rasp. Nehledám, nacházím	DU, PS	*spolupráce s Geraldem Y. Plattnerem*
2013/09/10 – 2013/11/10	Wilhelm Lehmbruck – retrospektiva 1881–1919	DU, 1. patro, PS	*převzatá výstava z Muzea Wilhelma Lehmbrucka v Duisburgu*
2013/11/29 – 2014/01/12	**Vojtěch V. Sláma. Colorjoy**	DU, 1. patro	
2014/02/06 – 2014/04/06	**Elfriede Mejchar. Minulost**	DU, GJK	*spolupráce s MUSA Wien*
2014/04/15 – 2014/06/08	**Retrospektiva. Práce pedagogů a absolventů oddělení fotografie SŠUD k 90. výročí založení školy**	DPK	*spolupráce s Martinem Vybíralem*

2014/09/24 – 2014/11/16	Důstojnost lidstva…	DU, 1. patro	*kurátorský kolektiv tří institucí: MUSA Wien, Dům umění města Brna, Galerie Umjetnička galerija Bosne i Hercegovine*
2015/12/08 – 2016/02/07	**Václav Jirásek. Svět podle Ironyma Koola**	DU, 1. patro	*kurátor Michal Nanoru, za DU Jana Vránová*
2015/03/11 – 2015/04/05	**Libor Teplý. Hledání světla**	DU, GJK	
2015/12/09 – 2016/02/07	**Miloš Budík. Fotografie**	DU, GJK	
2016/03/09 – 2016/05/01	**Robert V. Novák. Albvm**	DU, GJK	
2016/04/27 – 2016/06/12	Hans Kupelwieser. Pět prostorů pro Brno	DPK	
2017/06/06 – 2017/07/30	**Margot Pilz**	DU, GJK	*spolupráce s MUSA Wien*
2017/12/06 – 2018/03/04	**Karel Otto Hrubý. Fotograf, pedagog, teoretik**	DU, 1. patro, PS	*příprava výstavy a publikace Lukáš Bártl, Antonín Dufek, Jana Vránová*
2017/12/06 – 2018/03/04	Tadeáš Kotrba. Tři principy	DU, GJK	
2018/06/12 – 2018/07/29	Kunstraum Deutschland	DU, 1. patro	*výstava převzatá z IFA*
2018/12/11 – 2019/03/03	**Feministická avantgarda 70. let**	DU, 1. patro	*převzato ze sbírky SAMMLUNG VERBUND Wien*
2021/02/16 – 2021/06/27	Mladí přátelé výtvarného umění (1960–1995)	DPK	*společně s Marikou Svobodovou*
2021/08/04 – 2021/10/03	Bohuslava Olešová. Žízeň nekonečna	DU, GJK	
2021/11/21– 2022/03/06	Tanja Boukal. Do You Know That We Have Lost?	DU, GJK	*kurátor Berthold Ecker, za DU Jana Vránová*

Galerie mladých při Městském kulturním středisku S. K. Neumanna

datum	název výstavy
1979/12 – 1980/01	**Jana Hinštová – fotografie**
1981/07 – 1981/08	**Marie Kratochvílová – fotografie**
1982/01 – 1982/02	Zdena Höhmová – obrazy, akvarely
1983/09 – 1983/10	Božena Rossí – obrazy, enkaustiky

Café Práh Vaňkovka

rok	název výstavy
2006	Milan Magni – kruhy, spirály, elipsy
2007	Libor Jaroš. Stratografie
2007	Martin Zálešák. Sklizeň 1997–2007
2007	Jan Spěváček. Hladiny
2008	Otto Placht. Univers
2008	Miroslav Štolfa. Elegie 2009
2009	Bohuslava Olešová. Prošlé vymezení
2009	Bořek Doležal. Moře
2010	Libor Jaroš. Neustále švarně
2011	Jan Dungel – malba
2011	Petr Daniel. Polojasno
2012	Otto Placht. Kaligrafie a džungle
2012	**Marek Detko – fotografie**
2013	**Miroslav Myška – fotografie**
2013	Ivo Sedláček. Teď
2014	Nikos Armutidis a Günther Gross – sochy a obrazy
2014	**Martin Vybíral a Jaromír Šimkůj. Po dvanácté – fotografie a objekty**
2014	Libor Veselý. Energie
2015	Tomáš Rossí – malba
2015	**František Chrástek – objekty**
2016	Ondřej Horák. Poslední obrazy
2016	Dagmar Piorecká – malba
2017	**Světlokres – práce studentů oddělení užitá fotografie a média SŠUD Brno**
2017	**Gábina Kolčavová. Chci tady být**
2017	**Eliška Lysková – fotografie**
2017	Zdeněk Náplava. Ticho
2017	**Martin Vybíral – fotografie a objekty**
2017	Pavla Sypěnová. Pronikání
2017	Václav Houf. APOKRISa – Laskavý nezájem
2018	**Marie Jirásková. Circles**
2019	**Jan Burget. Slavonice**
2019	**Denisa Blatná. Melodie**
2019	Tomáš Prokop. Asfalt je kapalina
2019	Pavlína Pokorná. Neon Garden
2019	**František Sysel. Camera obscura**
2020	**Barbora Kopečková. Barevno**
2021	Lubomír Jarcovják. Stopy
2022	Tomáš Ronovský. Jeden fokus
2022	Petr Kunčík. Améby
2022	Libor Jaroš. Vetus via
2023	**Radim Chadim. Fotografie**

Galerie Otevřená zahrada

rok	název výstavy
2014	Jan Spěváček. Zavodněno
2014	Pavel Matyska. Kouřové signály
2015	Bohuslava Olešová
2015	Milan Magni
2015	Otto Placht – malby a kresby
2016	Lena Knilli
2016	Jan Dungel. Colores de la selva
2016	Pavel Navrátil – výběr z tvorby
2017	Jan Svoboda. Ne zcela bílá
2017	Pavla Dvorská. Stromy a havrani
2017	Václav Houf. Magorie aneb nové mýty
2017	**Michaela Dvořáková. ZOO**
2017	Libor Veselý. Bytosti
2018	Antonín Čalkovský – kresby a malby
2018	**Petr Daniel. Plodinová burza**
2019	**Jan Vermouzek. Sibiř**
2019	Lenka Pilařová. Co uzrálo na větvi
2019	Jan Bružeňák. Citlivý atraktor něžnosti
2019	Jiří Pikous. V prachu se prostřela duše moje
2020	Kateřina Makarova-Václavková. Černobílý pohled
2020	**Jakub Rafaj. Z výšky**
2021	Martin Zálešák – kresby
2022	**Roman A. Muselík. (IN)SIGNIFICANT ELEMENTS**

Galerie Pekařská

rok	název výstavy
2014	**Jiří Hlušička – fotografie**
2017	Jiřina Strýčková

Galerie Valchařská

rok	název výstavy
2022	**Dana Kyndrová – Rusové…**

Publikační činnost

Diplomová, disertační práce

Diplomová práce „Dílo Jana Lukáše Krackera na Moravě“, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Brně, 1972

Disertační práce „Dílo Jana Lukáše Krackera na Moravě“, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Brně, 1973

Publikace

SLAVÍČEK, Lubomír, VRÁNOVÁ, Jana (eds.). *90 let Domu umění města Brna: architektura, historie, výstavy, kulturní činnost 1910–2000: Dům umění města Brna 20. října – 10. prosince 2000*. Brno: Dům umění města Brna, 2000.

SLAVÍČEK, Lubomír, VRÁNOVÁ, Jana (eds.). *100 let Domu umění města Brna: 1910–2010: [14. 12. 2010 – 13. 02. 2011, Dům umění, Dům pánů z Kunštátu]*. Brno: Dům umění města Brna, 2010.

SVOBODOVÁ Marika, VRÁNOVÁ, Jana (eds.). *Mladí přátelé výtvarného umění (MPVU)*. Brno: Spolek přátel Domu umění města Brna, z. s., 2020.

Odborné texty (vše)[161]

Žlutě podbarvené jsou činnosti týkající se fotografie

Josef Hubáček. Malba (kat.). Brno, Dům umění města Brna, 1978, nestr.

Jana Hinštová. Fotografie. Galerie mladých při KS S. K. Neumanna v Brně, 1979, nestr.

Česká krajina 19. století. Malba (kat.). Brno, Dům umění města Brna, 1979, nestr.

Tvrdošíjní. Čapek, Hofman, Justitz, Kremlička, Marvánek, Rykr, Špála, Zrzavý (kat.). Brno, Dům umění města Brna, 1980, nestr.

Pavel Navrátil. Zdeněk Macháček. Obrazy, plastika (kat.). Brno, Dům umění města Brna, 1980, nestr.

Marie Kratochvílová. Fotografie. (kat.). Brno: Galerie mladých při KS S. K. Neumanna v Brně, 1981, nestr.

Zdena Hoehmová. Obrazy, akvarely (kat.). Brno: Galerie mladých při KS S. K. Neumanna v Brně, 1982, nestr.

Božena Rossí. Obrazy, enkaustiky (kat.). Brno: Galerie mladých při MKS S. K. Neumanna v Brně, 1982, nestr.

Umění vystavovat fotografii, in: *Současná československá aktivita* , Brno: Dům umění města Brna, Galéria F, Banská Bystrica, 1983, s. 1–3.

Robert Hliněnský. Obrazy a kresby (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 1984, nestr.

Dušan Kállay. Kresby, grafika (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 1984, nestr.

Rudolf Hocke. Obrazy (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 1984, nestr.

Petr Balíček. Fotografie (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 1985, nestr.

Karel Kryl. Obrazy, kresby, plastiky (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 1985, nestr.

Oldřich Smutný, in: *Josef Jíra. Oldřich Smutný. Obrazy, kresby, grafiky, ilustrace* (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 1985, nestr.

Václav Houf. Ilustrace, užitá grafika, plakáty (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 1985, nestr.

Marie Kratochvílová. Fotografie (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 1986, nestr.

Vlastimil Zábranský. Obrazy (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 1986, nestr.

Brněnská malba 1988 (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 1988, nestr.

Karel Veleba. Obrazy (kat.). Brno: Český fond výtvarných umění – Dílo, 1988, nestr.

Josef Zamazal (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 1990, nestr.

Jaroslav Beneš (kat.). Brno, Dům umění města Brna, 1991, nestr.

Jan Svoboda (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 1992, nestr.

Jan Ságl (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 1992, nestr.

Ze současné brněnské malby (kat.). Brno, Dům umění města Brna, 1993, nestr.

Dagmar Hochová. Fotografie (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 1993, nestr.

Oldřich Hanzl. Výběr z díla (kat.). Brno: Dům umění města Brna, nestr.

Rostislav Čuřík (kat.). Brno: Unie výtvarných umělců, 1994, (6 s.) nestr.

Výstavy fotografií v Domě umění města Brna, in: *Bulletin Moravské galerie v Brně* 50, 1994, s. 148–152.

Vladimír Špaček, in: *Ateliér* 1994, č. 18, s. 7.

Jan Vičar, in: *Ateliér* 1994, č. 13, s. 5.

Martin Zálešák (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 1996, nestr.

Oldřich Hanzl, in: *Bulletin Moravské galerie v Brně* 52, 1996, s. 233–235.

Corpora S, in: *Corpora S* (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 1996, nestr.

Fotoskupina DOFO, in: *Bulletin Moravské galerie v Brně* 53, 1997, s. 216–217.

Vladimír Birgus, in: *Ateliér* 1997, č. 25, s. 7.

[161] Seznam neobsahuje recenze k výstavám v denním tisku. [pozn. autorky]

Peter Neusser. Urbanities, in: *Ateliér* 1998, č. 6, s. 6.

Vilém Reichmann – Fotografie, kresby, in: *Ateliér* 1998, č. 24, s. 6.

Bohumír Matal, in: *Prostor Zlín* 2000, roč. VII, č. 1, s. 2–4.

Tradice výstav fotografie v prostorách Domu umění města Brna, in: *90 let Domu umění města Brna* (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2000, s.139–150.

90 let Domu umění města Brna, in: *Prostor Zlín* 2000, roč. VIII, č. 4–6, s. 11–15.

Malířská tvorba Pavla Navrátila, in: *Pavel Navrátil* (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2001, s. 11–24.

90 let Domu umění města Brna, in: *Bulletin Moravské galerie v Brně* 57, 2001, s. 168–172.

Edward Steichen, in: *Ateliér* 2002, č. 25–26, s. 6.

Jiří Hadlač (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2002, nestr.

Daniel Spoerri, in: *Prostor Zlín* 2003, roč. X, č. 3, s. 17–19.

Atelier – Klasse / Klasse – Atelier, in: *Ateliér* 2004, č. 10. s. 5.

Konfrontace brněnských tvůrčích skupin šedesátých let, in: *Mezi námi skupinami. Konfrontace brněnských tvůrčích skupin šedesátých let* (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2004, s. 10–18.

Mezi námi skupinami, in: *Prostor Zlín* 2004, ročník XI, č. 3, s. 14–17.

Bohuslava Olešová (kat.). Brno: Galerie Ars, 2006, nestr.

Otto Placht. Alternatura, in: Ateliér 2007, č. 14–15, s. 5.

Jaroslav Brabec – ORBIS ARTIS (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2008, nestr.

Alena Konečná, in: *Bulletin Moravské galerie v Brně* 64, 2008, s. 115.

Srpen 68 (kat.), Brno, Dům umění města Brna, 2008, nestr.

Robert Hliněnský, in: *Václav Boštík, Robert Hliněnský* (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2010, nestr.

Brněnské tvůrčí skupiny a výstavy Domu umění města Brna v šedesátých až osmdesátých letech, in: *100 let Domu umění města Brna* (kat.), Brno, 2010. s. 181–197.

Slovácká gotika a jiné, in: *Ateliér* 2011, č. 4, s. 4.

Rudolf Štursa – fotografie (kat). Brno: Dům umění města Brna, 2011, nestr.

Lubomír Typlt – Mobilizac e (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2011, nestr.

Martin Vybíral – fotografie (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2011, nestr.

Princip neurčitosti, in: *Bohuslava Olešová – Princip neurčitosti* (kat.), Brno: ing. arch. Josef Chloupek,
2011, nestr.

Dirk Brömmel. Vila Tugendhat (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2011, nestr.

Pavel Matyska – Bublanina (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2013, nestr.

Marek Detko. Digital memories (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2013, nestr.

Martin Rasp. Nehledám, nacházím (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2013, nestr.

Retrospektiva – práce pedagogů a absolventů SŠUD k 90. výročí založení školy , s Martinem Vybíralem, (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2014, nestr.

Jiří Hlušička – fotografie . Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2014, s. 14.

Libor Teplý. Hledání světla (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2015, nestr.

Miloš Budík (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2015, nestr.

Robert V. Novák. ALBVM. (kat.). Brno Dům umění města Brna, 2016, nestr.

Hans Kupelwieser. Pět prostorů pro Brno (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2016, nestr.

Tadeáš Kotrba. Tři principy (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2017, nestr.

Karel Otto Hrubý. Fotograf, pedagog, teoretik (kat.). Brno Dům umění města Brna, 2017, nestr.

Karel Otto Hrubý, in: *Karel Otto Hrubý, fotograf, pedagog, teoretik* , Brno: Barrister & Principal Publishing, Dům umění města Brna, Moravská galerie v Brně, 2017, s. 5.

Vize modernosti. Rudolf Sandalo 1899–1980, in: *Prostor Zlín* 2020, roč. XXVII, č. 2, s. 43.

Výstavy mladých neprofesionálních výtvarníků, in: *Mladí přátelé výtvarného umění* , Brno: Dům umění města Brna, 2021, s. 169.

Princip neurčitosti, in: *Bohuslava Olešová. Žízeň nekonečna* . Brno: Books and Pipes, 2021, s. 164.

Bohuslava Olešová. Žízeň nekonečna (kat.). Brno: Dům umění města Brna, 2021, nestr.

Příloha č. 2 – Výstavní prostory Domu umění města Brna (od roku 1945)

Během let, kdy kapacita vlastních výstavních prostor nestačila pokrýt všechny výstavní aktivity Domu umění, využívaly se k výstavám fotografií i další objekty, které poskytlo město Brno , aby se podařilo zajistit nepřerušený výstavní provoz. V předkládané práci tedy zmiňuji i prostory, v nichž Dům umění umisťoval dočasně své výstavy, protože Dům pánů z Kunštátu právě procházel rekonstrukcí.

Dům umění – Malinovského náměstí 2

Fotografické výstavy zde probíhají od 1945 do současnosti ve všech prostorách:
Galerie Jaroslava Krále – přízemí
Procházkova síň – první patro
Do rekonstrukce DU v roce 2007 byla používaná jako výstavní prostor i hala (prostor po vstupu do budovy).

Tato instituce je nezastupitelná. Má svou tradici, kvalitní interiéry a dramaturgii výstav, která sleduje aktuální umělecké tendence domácí a zahraniční scény.

Budova leží příhodně v centru města a vždy byla středem kulturních zájmů všech generací.

Dům umění, Malinovského náměstí, foto Michaela Dvořáková, archiv Domu umění města Brna

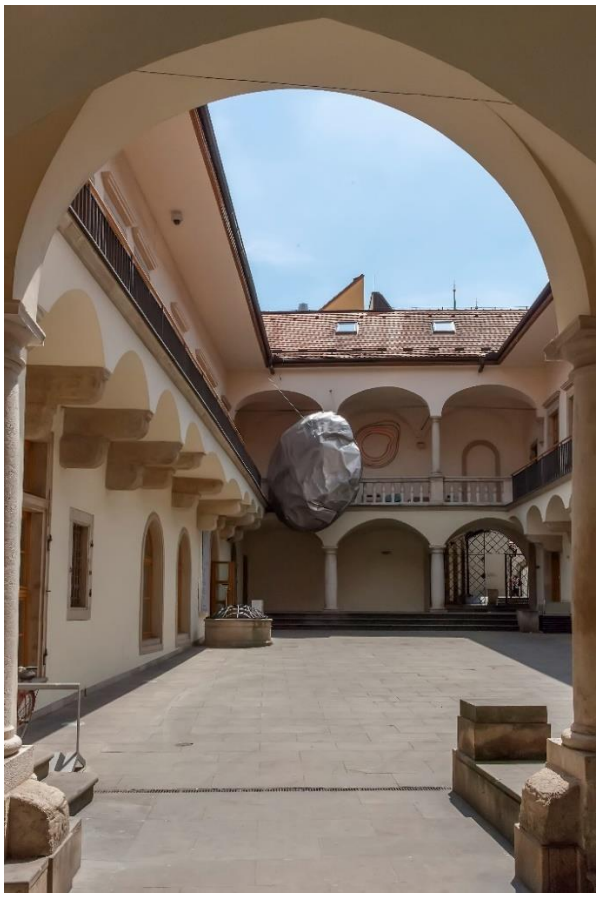
Dům pánů z Kunštátu – Dominikánská 9

V roce 1958 získal Dům umění města Brna pro svůj výstavní program i Dům pánů z Kunštátu, tehdejší ředitel Adolf Kroupa navrhl koncepci tří kabinetů, specializovaných na jednotlivé výtvarné obory:

Kabinet fotografie Jaromíra Funkeho
Kabinet grafiky
Kabinet architektury

Fotografické výstavy zde probíhaly v letech 1958–1990; v rekonstrukci byl mezi lety 1990–2000; po rekonstrukci budovy Kabinet fotografie J. Funkeho zanikl, v jeho prostorách vznikla kavárna Trojka.

V Kabinetu fotografie v Domě pánů z Kunštátu vystavovali umělci různých generací: ti, kteří debutovali a měli zde své první samostatné výstavy po ukončení uměleckých škol, jakož i fotografové, jejichž práce jsou součástí dějin české fotografie, a kteří se zde objevují v různě dlouhých časových intervalech a představují své dílo a jeho posun v čase. Kabinet vlastně sloužil jako srovnání, jak se ten který autor vyvíjel. Byla zde prezentována československá i zahraniční fotografická tvorba, probíhaly zde tematické výstavy.

Dům pánů z Kunštátu, Dominikánská ul., foto Michaela Dvořáková, archiv Domu umění města Brna

Galerie G99 – Dominikánská 9

Tato galerie oslovovala zejména mladé publikum, vystavovali zde mladí umělci, v současnosti je obývaná residenty.

Suterén Domu pánů z Kunštátu
Probíhají zde multimediální výstavy od 2003 do současnosti.
(na ul. Benešova 8 v letech 2001–2003)

Galerie Stará radnice – Radnická 8 a 10

Suplovala Dům pánů z Kunštátu, který byl zavřen kvůli rekonstrukci, objekt byl přidělen jako náhradní, nebyl původně rekonstruován jako výstavní prostor.

Fotografické výstavy zde probíhaly v letech 1987–1994, jako poslední zde byla realizovaná výstava Bohuslava Reynka[162], poté bylo vystavování v tomto domě ukončeno.

Dům U Rudého vola – Kobližná 2 (patřil ke Galerii 99)

Výstavy zde probíhaly v letech 1999–2001.

[162] Bohuslav Reynek 1892-1971, výstava v Galerii Stará radnice v termínu 1. 2. – 27. 3. 1994 [pozn. autorky]

Užitá literatura

Literatura

BIELESZOVÁ, Štěpánka. *Vladimír Birgus: fotografie 1972–2014*. Praha: Kant, 2014.
DUFEK, Antonín. Předmluva, in: DVOŘÁKOVÁ, Nina, VRÁNOVÁ, Jana (eds.). *Aktuálnost československé meziválečné fotografie:* 1980, s. 1–2.
DUKÁT, Vojtěch. *Vojta Dukát*. Praha: Torst, 2013.
DVOŘÁKOVÁ, Nina, VRÁNOVÁ, Jana (eds.). *Aktuálnost československé meziválečné fotografie: sborník z prac. setkání historiků umění, muzejních pracovníků, publicistů a fotografů, Brno, 10. – 11. 4. 1979*. Brno: Dům umění města Brna, 1980.
FASSATI, Tomáš (ed.). *Fotografia a divák. Zborník príspevkov sympózia o interpretácii fotografie divákom.* Brno: Galéria F a Dům umění města Brna, 1989.
FASSATI, Tomáš (ed.). *Umění vystavovat fotografii. Sborník symposia pracovníků galerií a teoretiků „Progresivní metody při prezentaci fotografické tvorby"*. Brno: Dům umění města Brna a Galéria F Banská Bystrica, 1983.
GRUBER, Renate, GRUBER, Leo Fritz. *The imaginary photo museum: with 457 photographs from 1836 to the present.* New York: Harmony Books, 1982.
HRUBÝ, Karel Otto et al. *Karel Otto Hrubý: fotograf, pedagog, teoretik*. Brno: Barrister & Principal Publishing, Dům umění města Brna, Moravská galerie v Brně, 2017.
JANÁS, Robert. Mährischer Kunstverein – dějiny spolku v letech 1882–1945, in: VRÁNOVÁ, Jana (ed.). *90 let Domu umění města Brna: architektura, historie, výstavy, kulturní činnost 1910–2000: Dům umění města Brna 20. října – 10. prosince 2000*. Brno: Dům umění města Brna, 2000, s. 9–20.
LIŠKA, Pavel. Dům umění města Brna dnes, in: VRÁNOVÁ, Jana (ed.). *90 let Domu umění města Brna: architektura, historie, výstavy, kulturní činnost 1910–2000: Dům umění města Brna 20. října – 10. prosince 2000*. Brno: Dům umění města Brna, 2000, s. 209–213.
POSPĚCH, Tomáš (ed.). *Role fotografie: rozhovory o různé fotografii*. Praha: Positif, 2019.
REICHMANN, Vilém, DUFEK, Antonín. *Vilém Reichmann*. České Budějovice: Foto Mida, 1994.
SLAVÍČEK, Lubomír, VRÁNOVÁ, Jana (eds). *100 let Domu umění města Brna: 1910–2010: [14. 12. 2010 – 13. 02. 2011, Dům umění, Dům pánů z Kunštátu]*. Brno: Dům umění města Brna, 2010.
SLAVÍČEK, Lubomír, VRÁNOVÁ, Jana (eds). *90 let Domu umění města Brna.* Brno: Dům umění města Brna, 2000.
VRÁNOVÁ, Jana. Výstavy fotografie v Domě umění města Brna, Kabinetu fotografie Jaromíra Funka Domu pánů z Kunštátu pod kurátorským vedením Antonína Dufka, in: *Bulletin Moravské galerie v Brně* 62*,* 2006, s. 39–46.
VRÁNOVÁ, Jana. *Marie Kratochvílová: Fotografie: Katalog výstavy, Brno 11. 11. – 7. 12. 1986*. Brno: Dům umění města Brna, 1986

Nepublikované zdroje

ZEZULA, Antonín. Fotoskupina pěti v kontextu české fotografie mezi léty 1918 až 1948, magisterská práce, Masarykova univerzita v Brně, 2017.

Internetové zdroje

Ambroz, Miroslav
https://cs.isabart.org/person/136585; [přístup 31–1–2023]
Beran, Jan
https://cs.isabart.org/person/4192; [přístup 31–1–2023]
Dias, Pavel
https://cs.isabart.org/person/5016; [přístup 31–1–2023]
Ecker, Berthold
https://www.wienmuseum.at/en/about-us/contact-persons/show/dr-berthold-ecker; [přístup 31–1–2023]
Fárová, Anna
https://cs.isabart.org/person/7926; [přístup 31–1–2023]
Flusser, Vilém
https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/fluser.html; [přístup 31–1–2023]
Fotochema
https://www.wikiwand.com/cs/Výstavní_síň_Fotochema; [přístup 31–1–2023]
Fuchs, Bohuslav
https://www.archiweb.cz/bohuslav-fuchs; [přístup 31–1–2023]
Galerie Profil
http://www.fotofo.sk/profil/ogal.htm; [přístup 31–1–2023]
Grafogram
https://www.sypka.eu/img/wysiwyg/file/katalog_Sypka_39_od_str4.pdf; [přístup 31–1–2023]
Hrubý, Karel Otto
https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=12224; [přístup 31–1–2023]
Hrůša, Petr, Hrůšová, Markéta
http://www.hrusa-atelierbrno.cz/hrusa-spol; [přístup 31–1–2023]
Chatrný, Dalibor
https://dalibor.chatrny.cz; [přístup 31–1–2023]
Institut für Auslandsbeziehungen
https://www.ifa.de/en/; [přístup 31–1–2023]
Klub mladých cestovatelů při Cestovní kanceláři mladých
https://styl.instory.cz/4830-cestovani-behem-socialismu-v-ceskoslovensku-fungovalo-nekolik-cestovek-jedna-dokonce-pro-mladez.html; [přístup 31–1–2023]
Konečná, Alena
https://library.upol.cz/arl-upol/cs/detail-upol_us_auth-0335337-Konecna-Alena-19332007//; [přístup 31–1–2023]
Kracker, Jan Lukáš
https://www.knihovnazn.cz/referaty/osobnosti-regionu/2058-kracker-jan-luka-1717-1779.html; [přístup 31–1–2023]
Kroupa, Adolf
http://www.mzm.cz/adolf-kroupa/; [přístup 31–1–2023]
Krsek, Ivo
https://cs.isabart.org/person/13847; [přístup 31–1–2023]
Kudělka, Zdeněk
https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/141057/MUNIARTS100_006-2019-1_31.pdf?sequence=1; [přístup 31–1–2023]
Kutal, Albert
https://www.databazeknih.cz/zivotopis/albert-kutal-72137; [přístup 31–1–2023]
Kyndrová, Dana
http://www.galerievalcharska.cz/rusove; [přístup 31–1–2023]
Lacina, Bohdan
https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=1777; [přístup 31–1–2023]
Mahenovo divadlo
https://www.ndbrno.cz/o-divadle; [přístup 31–1–2023]

Mladí přátelé výtvarného umění
https://www.dum-umeni.cz/mladi-pratele-vytvarneho-umeni-1960-1995/t8321; [přístup 31–1–2023]
Mrázková, Daniela
https://cs.isabart.org/person/13575; [přístup 31–1–2023]
MUSA
https://www.wienmuseum.at/en/locations/wien-museum-musa; [přístup 31–1–2023]
Oppenheimier, Viktor
https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=2058; [přístup 31–1–2023]
Petrovan, Bedřich
https://www.artplus.cz/cs/autor/3304-petrovan-bedrich; [přístup 31–1–2023]
Photokina
https://www.photokina.com/; [přístup 31–1–2023]
Pospíšilová, Gerta
https://cs.isabart.org/person/8963; [přístup 31–1–2023]
Reichmann, Vilém
https://cs.isabart.org/person/1824; [přístup 31–1–2023]
Ried, Heinrich Carl
http://arch-pavouk.cz/index.php/architekti/592-ried-heinrich-karl; [přístup 31–1–2023]
Riedl, Mirko
https://cs.isabart.org/person/96909; [přístup 31–1–2023]
Richter, Václav
https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/rchtrv.html; [přístup 31–1–2023]
Sedlář, Jaroslav
https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/141058/MUNIARTS100_006-2019-1_32.pdf?sequence=1; [přístup 31–1–2023]
Skupina Ra
https://www.ngprague.cz/udalost/252/skupina-ra-vzkazy-k-pritomne-hodine; [přístup 31–1–2023]
Slavíček, Lubomír
https://cs.isabart.org/person/13917; [přístup 31–1–2023]
Střední uměleckoprůmyslová škola „ŠUŘKA“
https://www.ssudbrno.cz/cs/stredni-skola/historie-husova/; [přístup 31–1–2023]
Štursa, Rudolf
https://cs.isabart.org/person/1848; [přístup 31–1–2023]
Tausk, Petr
https://cs.isabart.org/person/8977; [přístup 31–1–2023]
„The Family of Man”
https://www.polagraph.cz/blog/2018/11/30/lidska-rodina/; [přístup 31–1–2023]
„The Imaginary Photo Museum“
https://jayarichardson.com/the-imaginary-photo-museum; [přístup 31–1–2023]
„The Radical Eye“
https://www.tate.org.uk/press/press-releases/tate-modern-opens-first-uk-exhibition-modernist-photography-sir-elton-john; [přístup 31–1–2023]
https://www.theguardian.com/artanddesign/2016/nov/13/elton-john-interview-i-collect-photographs-for-the-beauty-tate-modern-radical-eye; [přístup 31–1–2023]
Výstava K. O. Hrubého v Domě fotografie
https://www.ghmp.cz/wp-content/uploads/2022/12/tz-vystavni-plan-2023_ok.pdf; [přístup 31–1–2023]

Seznam zkratek

BVV	Brněnské veletrhy a výstavy
CKM	Cestovní kancelář mladých
ČSFR	Československá federativní republika
DPK	Dům pánů z Kunštátu
DU	Dům umění města Brna
FAMU	Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění
FF	Filozofická fakulta
FVU VUT	Fakulta výtvarných umění Vysokého učení technického (v Brně)
GJK	Galerie Jaroslava Krále
GSR	Galerie Stará radnice
IFA	Institut für Auslandsbeziehungen
IntAkt	Mezinárodní akční společnosti výtvarných umělkyň
ITF	Institut tvůrčí fotografie
JmKNV	Jihomoravský Krajský národní výbor
KF	Kabinet fotografie
KG	Kabinet grafiky
KMC	Klub mladých cestovatelů
KS	Kulturní středisko
MOMA	Museum of Modern Art
MPVU	Mladí přátelé výtvarného umění
MU	Masarykova univerzita
MUSA	Museum Startgalerie Artothek
PS	Procházkova síň
SČF	Svaz českých fotografů
SŠUD	Střední škola umění a designu
ŠUŘ/ŠURKA	Škola uměleckých řemesel
UJEP	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně
VHÚ	Vojenský historický ústav
VUT	Vysoké učení technické (v Brně)

Jmenný rejstřík

Agsten, Dagmar, 21
Ambroz, Miroslav, 39
Anděl, Jaroslav, 24, 54
Armutidis, Nikos, 73
Balabán, Jan, 70
Balíček, Petr, 69, 75
Baňka, Pavel, 71
Bártl, Lukáš, 43, 44, 55, 60, 62, 72
Baselitz, Georg, 70
Beaton, Cecil, 70
Beneš, Jaroslav, 70, 75
Beran, Jan, 19, 25, 43, 60
Bergemann, Sibylle, 71
Berka, Ladislav E., 54
Bezúchová-Stachová, Marta, 25
Bieleszová, Štěpánka, 50, 80
Birgus, Vladimír, 5, 8, 24, 26, 46, 50, 52, 70, 75, 80
Blatná, Denisa, 73
Blažej, Bohuslav, 25
Boloňský, Stanislav, 25
Bosák, Petr, 21
Boštík, Václav, 71, 76
Boukal, Tanja, 72
Brabec, Jaroslav, 71, 76
Brassai, 50
Brömmel, Dirk, 71, 76
Brun, Richard, 69
Brunová, Marie, 5
Bružeňák, Jan, 74
Budík, Miloš, 43, 72, 76
Burget, Jan, 73
Buxbaum, Roman, 71
Cabalka, Petr, 21
Cibulka, Heinz, 71
Corbijn, Anton, 29
Cousine, de la Frans, 54
Cunningham, Imogen, 50
Čalkovský, Antonín, 73
Čapek, Josef, 75
Čuřík, Rostislav, 70, 75
Daniel, Petr, 73
Denk, Wolfgang, 70
Detko, Marek, 71, 73, 76
Dias, Pavel, 19, 24, 56, 69
Dokoupil, Jiří Georg, 71
Doležal, Bořek, 72
Dufek, Antonín, 5, 8, 18, 19, 23, 24, 25, 27, 29, 30, 35, 39, 43, 44, 46, 50, 51, 52, 54, 55, 57, 58, 60, 61, 62, 64, 65, 70, 72, 80
Dukát, Vojta, 31, 39, 40, 71, 80
Dungel, Jan, 72, 73
Dupain, Max, 50
Dvorská, Pavla, 73
Dvořáková, Michaela, 17, 31, 37, 40, 44, 55, 62, 73, 77, 78
Dvořáková, Nina, 13, 18, 24, 25, 54, 80
Ecker, Berthold, 41, 42, 72
Faigenbaum, Patrik, 70
Fárová, Anna, 18, 54
Fassati, Tomáš, 24, 25, 26, 80
Flusser, Vilém, 33
Fuchs, Bohuslav, 15, 16
Fuksa, Karel, 59
Funke, Jaromír, 4, 8, 9, 13, 15, 18, 20, 28, 32, 39, 43, 50, 54, 57, 60, 65, 67, 78
Furuya, Seichi, 70
Gabrielová, Bronislava, 25
Goldflam, Arnošt, 59
Gregor, Michal, 69
Gross, Günther, 73
Gruber, Leo Fritz, 51, 80
Gruber, Renate, 51, 80
Hadlač, Jiří, 70, 75
Hájková, Ivana, 59
Haľák, Miroslav, 54
Halla, Zdeněk, 21
Hanzl, Oldřich, 70, 75
Havel, Václav, 34
Havlíček, Jiří, 59
Hinšt, Antonín, 43
Hinštová, Jana, 72, 74
Hlavsa, Jaroslav, 25
Hliněnský, Robert, 69, 71, 75, 76
Hlušička, Jiří, 74, 76
Hocke, Rudolf, 69, 75
Hockeová, Jiřina, 13, 21
Hockney, David, 50
Hoehmová, Zdena, 75
Hofman, Vlastislav, 75
Höhmová, Zdena, 72
Hochová, Dagmar, 34, 70, 71, 75

Hollander, Paul den, 34, 35, 70
Holomíček, Bohdan, 20, 23, 27, 32, 70, 88
Horáček, Radek, 49
Horák, Ondřej, 73
Horská, Eva, 25
Houf, Václav, 21, 69, 73, 75
Hrbek, Emanuel, 65
Hrdlička, Valentin, 10
Hrubý, Karel Otto, 18, 19, 29, 42, 43, 55, 60, 64, 72, 76, 80
Hrůša, Petr, 15
Hruška, Martin, 18, 24
Hrůšová, Markéta, 15
Hubáček, Josef, 69, 74
Chadim, Radim, 73
Chatrný, Dalibor, 11, 33
Chloupek, Josef, 48, 76
Chochola, Václav, 51
Chrástek, František, 73
Illek, Zbyněk, 25
Ingriš, Eduard, 71
Istler, Josef, 35
Jambor, Josef, 69, 74
Janás, Robert, 10, 80
Jansa, Robert, 21
Jarcovják, Lubomír, 73
Jarnot, Rudolf, 24
Jaroš, Libor, 72, 73
Jíra, Josef, 69, 75
Jirásek, Václav, 47, 52, 72
Jirásková, Marie, 73
Jirkal, Karel, 18
John, Elton, 50
Justitz, Alfréd, 75
Kállay, Dušan, 69, 75
Kamenický, Josef, 65
Kaplický, Jan, 52
Kertész, André, 50
Klaricová, Kateřina, 24
Klimpl, Petr, 24, 50
Knilli, Lena, 73
Kocman, Jiří H., 33, 59
Kolář, Viktor, 70
Kolčavová, Gábina, 73
Konečná, Alena, 11, 69, 76
Kopečková, Barbora, 73
Koreček, Miloš, 35
Kotrba, Márius, 70
Kotrba, Tadeáš, 72, 76
Kotrbaa, Márius, 42
Koudelka, Josef, 51
Kowolowski, František, 21
Kozáček, Ivan, 24
Kracker, Jan Lukáš, 12, 74
Král, Jaroslav, 8, 28, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 41, 48, 54, 55, 64, 77
Krátký, Čestmír, 54
Kratochvíl, Antonín, 29, 36, 37, 38, 71
Kratochvílová, Marie, 32, 33, 69, 72, 75, 80
Kremlička, Rudolf, 75
Kroupa, Adolf, 10, 15, 18, 43, 54, 59, 78
Krsek, Ivo, 8, 11, 12
Kryl, Karel, 69, 75
Kubíček, Jánuš, 69
Kučera, Jaroslav, 70
Kučera, Miloš, 25
Kudělka, Zdeněk, 8, 11
Kulatý, Karel, 31
Kunčík, Petr, 73
Kundera, Ludvík, 35, 70
Kupelwieser, Hans, 72, 76
Kutal, Albert, 8, 11, 12
Kyndrová, Dana, 61, 70, 74
Lacina, Bohdan, 8, 11, 12, 35
Lambers, Hansgert, 30, 61
Lange, Dorothea, 50, 51
Lauschmann, Jan, 24
Lehmbruck, Wilhelm, 72
Liška, Pavel, 16, 17, 70, 71, 80
Lofaj, Ján, 25
Lüders, Marc, 71
Luskačová, Markéta, 54
Lutterer, Ivan, 71
Magni, Milan, 72, 73
Macháček, Zdeněk, 69, 75
Macharáčková, Marcela, 70
Makarova-Václavková, Kateřina, 74
Man Ray, 50, 71
Mappelthorp, Robert, 50
Marvánek, Otakar, 75
Matal, Bohumír, 70, 75
Matějů, Martin, 25
Matyska, Pavel, 71, 73, 76
Mejchar, Elfriede, 72
Měřák, Vladimír, 25
Michl, Jan, 24
Mikulka, Alois, 69
Modotti, Tina, 50
Moucha, Josef, 24, 25, 26

Mrázková, Daniela, 18, 19, 24, 33
Müller-Pohle, Andreas, 33, 34, 69, 71
Muselík, Roman A., 5, 46, 56, 57, 69, 74
Musilová, Helena, 43
Myška, Miroslav, 5, 46, 59, 73
Nanoru, Michal, 72
Navrátil, Aleš, 59
Navrátil, Pavel, 69, 70, 73, 75
Němec, Bohumil, 65
Nerad, Filip, 21
Neuschul, Ernst, 70
Neusser, Peter, 70, 75
Noel, Ladislav, 25
Nohel, Jaroslav, 65
Novák, Jan, 59
Novák, Robert V., 72, 76
Nováková, Milada, 69
Olešová, Bohuslava, 70, 71, 72, 73, 76
Oppenheim, Meret, 71
Oppenheimer, Viktor, 16
Pacholák, Bohuslav, 25
Pátek, Jiří, 60
Pávek, Karel, 50
Pecková, Anna, 31, 49
Petišková, Terezie, 5, 46, 62
Petrovan, Bedřich, 19
Piano, Renzo, 52
Pikous, Jiří, 74
Pilařová, Lenka, 74
Pilz, Margot, 40, 41
Piorecká, Dagmar, 73
Placht, Otto, 71, 73, 76
Plattner, Gerald Y., 72
Pokorná, Pavlína, 73
Pokorný, Josef, 50
Pompidou, Georges, 52
Pospěch, Tomáš, 18, 36, 51
Pospíšilová, Gerta, 13
Povolný, František, 65
Prokop, Tomáš, 73
Pulicar, Jaroslav, 35, 36, 70
Pustka, Arnošt, 24
Rafaj, Jakub, 74
Rajzík, Jaroslav, 25, 70
Rasp, Martin, 72, 76
Reich, Jan, 70
Reichmann, Vilém, 18, 19, 35, 43, 60, 70, 75, 80
Remeš, Vladimír, 19
Reynek, Bohuslav, 34
Ried, Heinrich Carl, 15
Riedl, Mirko, 22
Richter, Gerhard, 28, 71
Richter, Václav, 8, 11
Richtermoc, Vladimír, 24
Rodčenko, Alexandr, 50
Rogers, Richard, 52
Rong, Ren, 71
Ronovský, Tomáš, 73
Rossí, Božena, 72, 75
Rossí, Tomáš, 73
Ruller, Tomáš, 71
Rybička, Tomáš, 71
Rykr, Zdenek, 75
Ságl, Jan, 70, 75
Saito, Tadanori, 70
Sandalo, Rudolf, 76
Sartre, Jean-Paul, 56
Sedláček, Ivo, 73
Sedlář, Jaroslav, 11
Severinová, Jana, 28
Schad, Robert, 70
Schade, Michael, 69
Scholz, Vladislav, 24
Schor, Gabriela, 41
Skoupilovi, Soňa a Vladimír, 43
Sláma, Vojtěch V., 72
Slavíček, Lubomír, 22, 74, 80
Smutný, Oldřich, 69, 75
Spěváček, Jan, 72, 73
Spoerri, Daniel, 70, 75
Stacho, Ľubo, 25
Stano, Tono, 49, 70
Steichen, Edward, 51, 75
Stejskal, Jiří, 21
Strýčková, Jiřina, 74
Svoboda, Jan, 70, 73, 75
Svobodová, Kateřina, 70
Svobodová, Maria, 74
Svobodová, Marika, 72
Sypěnová, Pavla, 73
Sysel, František, 73
Šíma, Josef, 10
Šimánek, Dušan, 70
Šimková-Elgrová, Milena, 69
Šmok, Ján, 24, 25, 43
Šolc, Ladislav, 25
Špaček, Vladimír, 70, 71, 75
Špála, Václav, 75
Štolfa, Miroslav, 72
Štreit, Jindřich, 8, 25, 26, 60, 61

Štursa, Rudolf, 19, 38, 39, 71, 76
Táborský, Hugo, 65
Tausk, Petr, 18, 24
Teplý, Libor, 31, 54, 71, 72, 76
Tesáková, Juliana, 24, 25
Tichý, Josef, 43
Tichý, Miroslav, 71
Tikal, Václav, 35
Tomášek, František kardinál, 34
Tomík, František, 24
Tůma, Stanislav, 69
Typlt, Lubomír, 71, 76
Váchal, Josef, 34
Valoch, Jiří, 13, 33
Vančát, Pavel, 71
Vaňous, Petr, 71
Veleba, Karel, 69, 75
Vermouzek, Jan, 74
Veselý, Libor, 73
Vičar, Jan, 75
Víšek, Jiří, 65
Vitásková, Dana, 61
Vorobjov, Vladimír, 25
Vrána, Jan, 10
Vránová, Anna, 10
Vránová, Jana, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 49, 50, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 80, 88
Vybíral, Martin, 5, 46, 64, 65, 71, 72, 73, 76
Weiler, Max, 69
Weizsäcker, Andreas von, 71
Zábranský, Vlastimil, 69, 75
Zálešák, Martin, 70, 72, 74, 75
Zamazal, Josef, 69, 75
Zavadil, Emil, 51
Zech, Hanne, 71
Zezula, Antonín, 65
Zhoř, Igor, 10, 70
Zrzavý, Jan, 75
Zykmund, Václav, 35

V ateliéru, 80. léta, foto Bohdan Holomíček, archiv Jany Vránové

Ing. Martina Koubková

Jana Vránová – 50 let kurátorské praxe v Domě umění města Brna a realizované fotografické výstavy (1972–2022)

JANA VRÁNOVÁ – 50 years of curatorial career in The Brno House of Arts and curated photographic exhibitions (1972–2022)

Vedoucí bakalářské práce: prof. PhDr. Vladimír Birgus

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie
Opava 2023

Normostran vlastního textu: 92
Počet znaků včetně mezer: 165 799